

**YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
ÖZEL EĞİTİM ANA BİLİM DALI**

**HAFİF DÜZEY ZİHİN YETERSİZLİĞİNE SAHİP
ÖĞRENCİLERİN RESİMLİ KARTLAR ARACILIĞIYLA
CİNSEL İSTİSMARA KARŞI KORUNMA EĞİTİMİNİN
ETKİLİLİĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

GAMZE AVCI

**Lefkoşa
Haziran, 2022**

**YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
ÖZEL EĞİTİM ANA BİLİM DALI**

**HAFİF DÜZEY ZİHİN YETERSİZLİĞİNE SAHİP
ÖĞRENCİLERİN RESİMLİ KARTLAR ARACILIĞIYLA
CİNSEL İSTİSMARA KARŞI KORUNMA EĞİTİMİNİN
ETKİLİLİĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

GAMZE AVCI

Tez DanıŐmanı

Doç. Dr. MUKADDES SAKALLI DEMİROK

**Lefkoşa
Haziran, 2022**

Onay

Gamze Avcı tarafından hazırlanan "**Hafif Düzey Zihin Yetersizliği Olan Öğrencilerin Cinsel İstismara Karşı Korunma Eğitim Programının Etkililiğinin İncelenmesi**" başlıklı tez, kapsam ve nitelik açısından kalite standartlarına uygunluğu ile ilgili Özel Eğitim Anabilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak ..... tarihinde kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri

Adı – Soyadı

İmza

Jüri Başkanı: Doç. Dr. Yağmur ÇERKEZ

Jüri Üyesi: Yrd. Doç. Dr. Başak BAĞLAMA

Danışman: Doç. Dr. Mukaddes SAKALLI DEMİROK

Anabilim Dalı Başkanı Onayı

24./08./2022

Doç. Dr. Mukaddes SAKALLI DEMİROK

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Onayı

Prof. Dr. Kemal Hüsnü Can BAŞER
Enstitü Müdürü

Etik İlkelere Uygunluk Beyanı

Bu tezin içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi; tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu; çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce sonuç ve bilgilere bilimsel etik kuralların gereği olarak eksiksiz şekilde uygun atıf yaptığımı ve kaynak göstererek belirttiğimi beyan ederim.

... / ... / 2022
Gamze AVCI

Değerli anneannem Halime METİN-YILDIZ ve dedem Ali YILDIZ anısına...

Ön söz

Araştırma süresince her zaman yanımda olan beni sonsuz destekleyen, sevgisini, içtenliğini hiçbir zaman göstermekten esirgemeyen tez danışmanım Doç. Dr. Mukaddes SAKALLI-DEMİROK'a tüm içtenliğimle teşekkür ederim.

Araştırma konusunun bana fikir veren, yol gösteren her zaman her koşulda desteğini esirgemeyen Yrd. Doç. Dr. Başak BAĞLAMA Hoca'ma tüm kalbimle sonsuz teşekkür ederim.

Araştırmanın kurumlarının çatısı altında yapılması için izin veren, aynı zamanda uygun çalışma ortamı hazırlayan ve araştırma süresince yardımı ve öğrenciler hakkında bilgilerini esirgemeyen Lefkoşa Özel Eğitim İş Merkezi'nin personellerine ve kurum müdürü Yrd. Doç. Dr. Soner ÖYKEN'e teşekkür ederim.

Lisans dönemim boyunca her zaman benim yanımda olan, üzerimde emeği en fazla olan, bana her zaman inanan ve beni hep motive eden, başarılarımı takdir eden Yrd. Doç. Dr. Tara YEKTAOĞLU-TOMGÜSEHAN ve Yrd. Doç. Dr. Vasfi TUĞUN'a tüm kalbimle teşekkür ederim.

İlkokul yıllarımda sevgisini asla esirgemeyen tüm içtenliğiyle beni seven iyi bir eğitimci olabilmem için emeği çok fazla olan canım öğretmenim Şükran BURUNAK Hoca'ma tüm sevgilerimle teşekkür ederim.

Çalışmada İllüstrasyon tekniği ile kullandığım resimleri bana sağlayan ve desteğini bu konuda esirgemeyen Uzm. Grafik Tasarımcı arkadaşım Aysu GÜVEN'e teşekkür ederim.

Araştırmada bana desteğini ve yardımlarını esirgemeyen arkadaşım Uzm. Klinik Psikolog Yağmur AKBULUT'a sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Benim koşulsuz her zaman yanımda olan tüm yaptığım çalışmalarımı destekleyen, saygı duyan, yol gösteren canım ablam sen olmasaydın ben buralara gelemezdim her zaman kendinden önce beni önemsedin. Senin fikirlerin bana olan sonsuz sevgin bende bu çalışma azmini doğurdu. Sevgili ablam Öğretmen Gonca AVCI'ya sonsuz teşekkür ederim.

Benim bugünlere gelmemde en fazla emeği olan, hayatını bana adayan, tüm zorluklarla benim için savaşan ve beni hep destekleyen, canım annem Süzan YILDIZ-AVCI ve canım babam Hikmet AVCI'ya tüm kalbimle teşekkür ederim.

Gamze AVCI

Özet

Hafif Düzey Zihin Yetersizliği Olan Öğrencilerin Cinsel İstismara Karşı Korunma Eğitim Programının Etkililiğinin İncelenmesi

Avcı, Gamze

Yüksek Lisans, Özel Eğitim Bilim Dalı

Haziran 2022, 170 Sayfa

Bu araştırmanın amacı, hafif düzey zihin yetersizliğine sahip öğrencilerin resimli kartlar aracılığıyla cinsel istismara karşı korunma becerisini kazanması, sürdürmesi ve genellemesindeki etkililiğinin belirlenmesidir. Bu çalışmada hafif düzey zihin yetersizliğine sahip öğrencilerin resimli kartlar aracılığıyla cinsel istismara karşı korunma becerisinin kazanması, sürdürmesi ve genellemesindeki etkililiğinin belirlenmesi için tek denekli araştırma yöntemlerinden denekler arası çoklu başlama deseni kullanılmıştır. Araştırmaya katılan denekler KKTC-Lefkoşa il sınırları içerisinde kurulan özel eğitim okulunda eğitim gören ve aynı zamanda genel eğitim sınıflarında kaynaştırma eğitimine de devam eden 1’i kız 2’si erkek olmak üzere toplamda 3 hafif düzey zihinsel yetersizliği tanısı alan öğrenciden oluşmaktadır. Araştırmaya katılan deneklerin yaşları 12-14 yaşları arasındadır. Bu çalışmanın bağımsız değişkeni, cinsel istismara karşı korunma becerisidir. Çalışmanın bağımlı değişkeni, cinsel istismara karşı korunma eğitim programıdır.

Araştırmanın sonucuna bakıldığında, hafif düzeyde zihin yetersizliği olan öğrencilere resimli kartlar aracılığıyla cinsel istismara karşı korunma eğitiminin; cinsel istismardan korunma becerisinin kazanılmasına ilişkin etkili olduğu görülmüştür. Ayrıca resimli kartlar aracılığıyla cinsel istismardan korunma becerisi kazanan öğrencilerin 6, 12, 24. haftanın sonunda da beceriyi devam ettirdiklerini ve farklı ortam ve farklı bireylerle de bu eğitime ilişkin genelleme yaptıkları sonucuna ulaşılmıştır. Hafif düzey zihin yetersizliği olan öğrencilerin resimli kartlar aracılığıyla cinsel istismara karşı korunma eğitimi gerçekleştirildikten sonra, cinsel istismardan korunmaya ilişkin becerileri kazanabileceğine, cinsel istismar eğitiminin zihin yetersizliği olan öğrencilere verilebileceği ve bu öğrenciler üzerinde olumlu sonuçlar verdiği görülmektedir.

Bu çalışmanın sosyal geçerlilik bulgularına bakıldığında ise, öğretmenlerin cinsel istismardan korunma eğitimine yönelik olumlu bir görüşe sahip oldukları görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Cinsel istismar, hafif düzey zihin yetersizliği, cinsel istismarı korunma eğitimi, resimli kartlar ile eğitim.

Abstract**Investigation Of The Effectiveness Of The Educational Program On The Protection Of Students With Middle Intellectual Disabilities Against Sexual Abuse****Avci, Gamze****MA, Department of Special Education****June 2022, 170 Page**

The aim of this study is to determine the effectiveness of students with mild intellectual disability in acquiring, maintaining and generalizing the ability to protect against sexual abuse through picture cards. In this study, multiple initiation design, which is one of the single-subject research methods, was used to determine the effectiveness of students with mild intellectual disability in acquiring, maintaining and generalizing the ability to protect against sexual abuse through picture cards. The subjects participating in the study consisted of 3 students diagnosed with mild mental retardation, 1 girl and 2 boys, who were educated in the special education school established within the borders of the TRNC-Nicosia province and also continue inclusive education in general education classes. The ages of the subjects participating in the study are between 12-14 years old. The independent variable of this study is the ability to protect against sexual abuse. The dependent variable of the study is the education program on protection against sexual abuse.

Considering the results of the research, it is seen that the education of protection against sexual abuse by means of picture cards for students with mild intellectual disability; It has been found to be effective in gaining the ability to protect against sexual abuse. In addition, it was concluded that the students who gained the ability to protect themselves from sexual abuse through picture cards continued the skill at the end of the 6th, 12th, and 24th weeks and made generalizations about this education with different environments and different individuals. It is seen that students with mild mental retardation can acquire skills related to protection from sexual abuse after training on protection against sexual abuse through picture cards, sexual abuse education can be given to students with intellectual disability and it has positive results on these students.

Considering the social validity findings of this study, it was seen that teachers had a positive view on sexual abuse protection education.

Keywords: Sexual abuse, mild intellectual disability, sexual abuse prevention education, education with picture cards.

İçindekiler

Onay.....	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
Etik İlkeler Uygunluk Beyanı	II
Ön söz	IV
Abstract.....	VII
Grafikler Listesi	XIV
1. Giriş	1
1.1. Problem Durumu.....	1
1.2. Araştırmanın Amacı.....	7
1.3. Araştırmanın Önemi.....	7
1.4. Sınırlılıklar	9
1.5. Tanımlar.....	9
2. Kuramsal Çerçeve ve İlgili Araştırmalar	10
2.1. Cinsel Gelişim.....	10
2.1.1. Çocukluk dönemi cinsel gelişim (0-6 yaş).....	10
2.1.2. Ergenlik öncesi cinsel gelişim (6-11 yaş)	11
2.1.3. Ergenlik dönemi cinsel gelişim (12-18 yaş).....	11
2.2. Cinsellik.....	12
2.2.1 Zihin yetersizliği olan bireylerde cinsellik.....	12
2.3. Cinsel Eğitim	13
2.3.1 Zihin Yetersizliği Olan Çocuklarda Cinsel Eğitimin Önemi	15
2.4. İstismar.....	16
2.4.1 Çocuk İstismarı	16
2.4.2 Çocuk İstismarında Çocuğa Uygulanan Cezalar.....	17
2.5. Cinsel İstismar	20
2.6. Çocuk Cinsel İstismarını Önleme	22
2.7. Cinsel İstismar Türleri	23

2.7.1. Temas İçermeyen Cinsel İstismar Türleri	23
2.7.2. Cinsel Dokunma.....	23
2.7.3. Oral ve Genital Seks	24
2.7.4. İnterfemoral İlişki	24
2.7.5. Seksüel Penetrasyon.....	24
2.7.6. Cinsel Sömürü.....	24
2.7.7. Başka İstismar Türlerini İçeren Cinsel İstismar.....	25
2.8. Çocuk Cinsel İstismarını Açıklayan Kuramlar	26
2.8.1. Psikanalitik Kuram.....	26
2.8.2. Bilişsel Gelişimsel Kuram	26
2.8.3. Sosyal Öğrenme Kuramı	26
2.9. Zihin Yetersizliği Ve Zihin Yetersizliği Olan Çocuklarda Cinsel İstismar Eğitiminin Önemi.....	27
2.10. Ülkelere Göre Cinsel İstismarı Önleme Politikaları	29
2.10.1. Avustralya'ya Göre Cinsel İstismarı Önleme Politikaları.....	29
2.10.2. Güney Kore'ye Göre Cinsel İstismarı Önleme Politikaları	31
2.10.3. Endonezya'ya Göre Cinsel İstismarı Önleme Politikaları	31
2.10.4. İran'a Göre Cinsel İstismarı Önleme Politikaları.....	32
2.10.5. İsveç'e Göre Cinsel İstismarı Önleme Politikaları.....	32
2.10.6. Hollanda'ya Göre Cinsel İstismarı Önleme Politikaları	33
2.10.7. Almanya'ya Göre Cinsel İstismarı Önleme Politikaları	36
2.10.8. Ürdün'e Göre Cinsel İstismarı Önleme Politikaları.....	38
2.10.9. Türkiye'ye Göre Cinsel İstismarı Önleme Politikaları	38
2.11. Dünya'da Çocuk Cinsel İstismarı Üzerine Yapılan İlgili Araştırmalar	39
3. Yöntem	44
3.1. Araştırma Modeli	44
3.2. Katılımcılar	45
3.2.1. Katılımcıların Belirlenmesi.....	46

3.3. Araştırmacının Özellikleri.....	46
3.4. Ortam	47
3.5. Araştırmanın Bağımlı Değişken.....	47
3.6. Araştırmanın Bağımsız Değişken	47
3.7. Veri Toplama Araçları	47
3.8. Pilot Uygulama	48
3.9. Deney Süreci Aşamaları.....	48
3.9.1. Deney Süreci.....	48
3.9.2. Öğretim Oturumları.....	48
3.9.3. İzleme Oturumları	50
3.9.4. Genelleme Oturumları.....	50
3.10. Resimli Kartlar Aracılığıyla Cinsel İstismara Karşı Korunma Eğitiminin Geliştirilmesi ve Uygulama Öncesi Öğretmenler ile Yapılan Görüşmeler.....	50
3.11. Verilerin Toplanması	51
3.11.1. Gözlemcilerarası Güvenirlilik Verilerinin Toplanması.....	52
3.11.2. Uygulama Güvenirliliği Verilerinin Toplanması	52
3.11.3. Sosyal Geçerlilik Verilerinin Toplanması.....	53
3.11.4. Öğretim Oturumları Verilerinin Toplanması	53
3.11.5. Etkililik ve İzleme verilerinin Toplanması	53
3.11.6. Genelleme Verilerinin Toplanması.....	54
3.12. Verilerin Analizi	54
3.12.1. Etkililik, İzleme ve Genelleme Verilerinin Analizi	54
4. Bulgular	55
4.1 Hafif Düzey Zihin Yetersizliğine Sahip Öğrencilerin Resimli Kartlar Aracılığıyla Cinsel İstismara Karşı Korunma Öğretim Oturumlarının Etkililiğine İlişkin Bulgular	55
4.2. Hafif Düzey Zihin Yetersizliğine Sahip Öğrencilerin Resimli Kartlar Aracılığıyla Cinsel İstismara Karşı Korunma Eğitiminin Etkililiğine İlişkin Bulgular.....	58
4.2.1. Beliz'in Resimli Kartlar Aracılığıyla Cinsel İstismara Karşı Korunma Eğitiminin Etkililiğine İlişkin Bulgular	59

4.2.2. Selim'in Resimli Kartlar Aracılığıyla Cinsel İstismara Karşı Korunma Eğitiminin Etkililiğine İlişkin Bulgular	59
4.2.3. Lütfü'nün Resimli Kartlar Aracılığıyla Cinsel İstismara Karşı Korunma Eğitiminin Etkililiğine İlişkin Bulgular	60
5. Tartışma	65
6. Sonuç ve Öneriler	76
6.1. Sonuç	76
6.2. Öneriler	76
6.2.1. Uygulamaya Yönelik Öneriler	76
6.2.2. İleri Araştırmalara Yönelik Öneriler	77
Kaynakça	78
Ek-1 Öğretmen Görüşme Formu.....	101
Ek-2 Özel Eğitim Öğretmenlerine Yönelik Sosyal Geçerlik Formu.....	102
Ek-3 Başlangıç Düzeyi Veri Kayıt Formu	103
Ek-4 Öğretim Oturumları Veri Kayıt Formları.....	122
Ek-5 İzleme Oturumu Veri Kayıt Formları.....	132
Ek-6 Genelleme Oturumu Veri Kayıt Formları	142
Ek-7 Gözlemci Güvenirliği Kayıt Formu	146
Ek-8 Uygulama Güvenirliği Veri Kayıt Formu	147
Ek-9 Aile İzin Formu	148
Ek-10 Özgeçmiş	152
Ek-11 Etik Kurul İzni.....	153
Ek-12 Turnitin Raporu.....	153

Tablo Listesi

Tablo 1. Deneklerin Demografik Özellikleri.....	45
Tablo 2. Katılımcıların Öğretim, İzleme ve Genelleme Oturumlarına İlişkin Gözlemciler Arası Güvenirlik Verileri Uygulama Güvenirliği Verileri	52

Grafikler Listesi

Şekil 1. Beliz'in <i>Cinsel İstismara Karşı Korunma Eğitiminin Etkililiğine İlişkin Bulgular</i>	59
Şekil 2. Selim'in <i>Cinsel İstismara Karşı Korunma Eğitiminin Etkililiğine İlişkin Bulgular</i>	60
Şekil 3. Lütfü'nün <i>Cinsel İstismara Karşı Korunma Eğitiminin Etkililiğine İlişkin Bulgular</i>	61
Şekil 4. <i>Cinsel İstismara Karşı Korunma Eğitiminin Etkililiğine İlişkin İzleme Bulgular</i>	62
Şekil 5. <i>Cinsel İstismara Karşı Korunma Eğitiminin Etkililiğine İlişkin Genelleme Bulgular</i>	63

Kısaltmalar

ÇCİ: Çocuk cinsel istismarı

ZY: Zihin yetersizliği

ABD: Amerika Birleşik Devletleri

BM: Birleşmiş Milletler

DSÖ: Dünya Sağlık Örgütü

KKTC: Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti

ÇİM: Çocuk İzlem Merkezi

TCK: Türk Ceza Kanunu

ÇKM: Üniversite Çocuk Koruma Uygulama ve Araştırma Merkezi

TMK: Türk Medeni Kanunu

ÇİDRM: Çocuk İstismarı Danışmanlık ve Raporlama Merkezi

BÖLÜM I

1. Giriş

1.1. Problem Durumu

Toplumda yaşayan bireyler geleceklerini daha dayanıklı inşa etmek için toplumun sosyal yapısının temelini atan çocukların, fiziksel ve psikolojik açıdan kendilerini koruması ve eğitilmesi gerektiği çoğu kişi tarafından kabul görülmektedir (Yelken-Karabay, 2021).

Toplumun en önemli değerleri olan çocuklara değinirken, en fazla korunmaya ve sevgiye ihtiyaç duyan bireyler olduğunu ifade etmek gerekmektedir. 20 Kasım 1989 tarihinde ülkemiz tarafından da onaylanan Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde çocukların yaşama, gelişme, eğitim, istismar ve ihmalden korunma hakları güvence altına alınmıştır. Fakat yine de çocuklara verilen tüm ulusal milletlerin kabul ettiği sözleşmelere karşılık, çocuklara yönelik istismar ve ihmal durumları her geçen gün artmakta olup önemli derece de geniş boyutlara ulaşan bir mesele haline gelmektedir (Tuncay, 2020).

Birleşmiş Milletler tarafından onaylanan Çocuk Hakları Sözleşmesine göre, 18 yaşından küçük kişiler çocuktur ve sadece çocuk oldukları için bile birçok haklara sahip olmaktadır. Çocuk istismarı, uzmanlar tarafından 18 yaş ve altında bulunan bireylerin, kendisine bakmakla yükümlü olan kişi ve kuruluşların uygun olmayan ya da kötü sonuçlar doğuran durumlara maruz bırakma olarak aktarılan, çocuğun biyopsikososyal gelişimini olumsuz yönde zarara uğratan ve önlenebilir eylemler olarak tanımlanmaktadır (Dokgöz ve Kar, 2017).

Dünya Sağlık Örgütü; çocuğun fiziksel ve psikolojik gelişimlerini olumsuz açıdan etki eden bir yetişkin bireyin, çocukların günlük hayattaki yaşamını devam ettirdiği toplumun veya ülkelerin isteyerek-istemeyerek yaptığı tutumlar olarak çocuk istismarını tanımlamaktadır. Cinsel istismar tanımı ise psikososyal gelişim sürecini daha tamamlamamış çocukların bir yetişkin birey veya fiziksel olarak yaş bakımından daha büyük bir çocuk tarafınca cinsel açıdan uyarılma olarak kullanılması şekliyle açıklanmaktadır (Yakut ve Korkmaz 2013).

Çocuk cinsel istismarı birçok çocuğun hayatını etkileyen küresel bir sorun haline dönüşmüştür. Dünya üzerinde yapılan analizler incelendiğinde bir çalışmada çocukluk döneminde cinsel istismar oranı %12,7 olarak belirlenmiştir (Bulut-Şahin,

2020). Çocuk cinsel istismarının sıklığı Dünya ülkelerinde hızla artışı belirtirken, 2006 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nde tahminen 80.000 kadar çocuk cinsel istismara uğradığı saptanmıştır. Türkiye'de ise, ÇÇİ konusunda yapılan araştırmaların sayısı gün geçtikçe artış gösterirken çocuk cinsel istismarının yaygınlığına ilişkin yeteri kadar veri yer almamaktadır. Cinsel istismara maruz kalan bireylerin sınırlı sayıda beyanda bulunması, cinsel istismara ilişkin verilerin yaygınlığı belirleme istatistiğini zorlaştırmaktadır (İmren ve diğerleri 2013). Çocukların cinsel bilgileri sınırlı olabilmektedir, bu sebepten kaynaklı istismar ile ilgili uygun olmayan durumları ayırt edememektedirler. İstismara maruz kalan çocukların istismarı ayırt edememeleri istismarı bildirme durumunu azaltmaktadır (Bulut-Şahin, 2020). Güncel çalışmalar kapsamlı incelendiğinde, uluslararası yapılan çocuk cinsel istismar yaygınlığı hakkında oluşan bilgiler arasında kızlarda 1/5 erkeklerde ise 1/3 oranında olduğu görülmektedir (Şimşek ve Gençdoğan, 2014). Küresel açıdan inceleme yapıldığında, çocukların tahminen %7 ila %19'unun çocuk cinsel istismarına maruz kaldığı bilinmektedir. Örneğin; Pakistan'da son beş yıllık veriler incelendiğinde 18 bin civarında çocuk cinsel istismar saptanmıştır (Warratch ve diğerleri, 2021).

Gelişmiş ülkelerde yapılmış olan çalışmalar incelendiğinde, gelişmekte olan ülkelere nazaran, kızların erkeklere oranla cinsel istismara maruz kalma yaygınlığı daha yüksek olduğu görülmektedir. Örneğin, İskandinav ülkelerinde çocuk cinsel istismar yaygınlık oranı incelendiğinde kızların %11-%36 erkeklerin ise %3-%23 arasında, Japonya'da çocuk cinsel istismar yaygınlık oranı kızlarda %10,4-60,7 erkeklerde için %4,1 olduğu görülmektedir (Russell ve diğerleri, 2020).

Pera ve arkadaşları (2009) tarafından incelenen çalışmada Avrupa (%9,2), Amerika Birleşik Devletleri (%15,8), Asya (%10,1), Okyanusya (%23,9) ile karşılaştırıldığında en yüksek CSA yaygınlığı (%34,4) oranı ile Afrika olduğu belirlenmiştir. 22 ülke içinde incelenen cinsel istismar yaygınlığına bakıldığında, 18 yaş altında cinsel istismara maruz kalma olasılığı erkek çocuklarında (%60,9) kız çocukların (%43,7) en yüksek yaygınlık oranına sahip ülke Güney Afrika olduğu görülmektedir. Tanzania ise %25 ile listenin üçüncü sırada yer almaktadır. 18 yaşının altında yer alan erkek ve kız çocukların istismara uğramaları %31 oranına sahiptir.

Çocuk cinsel istismarı suç teşkil ettikten sonra, Tanzania hükümeti cinsel istismar durumunun büyüklüğünü değerlendirebilmek için Ulusal Çocuklara Yönelik Şiddet

(National Violence Against Children - VAC) anketi oluşturup uygulamıştır. Yaklaşık 3 kız çocuğundan 1'nin ve 7 erkek çocuğundan 1'inin 18 yaşından önce cinsel istismara uğradığını belirtmiştir. Kız ve erkek çocuklarının ortalama %80'inin 14-17 yaşları arasında çocuk cinsel istismarına maruz kaldıkları tahmin edilmektedir (Mkonyi ve diğerleri, 2021).

Zihin yetersizliğine sahip olan bireylerin tipik gelişim gösteren bireylere oranla cinsel istismara maruz kalma olasılıkları yüksek olduğu bilinmektedir. Zihin yetersizliği olan bireylerde cinsel istismar yaygınlık oranları çocuklarda %14-%32 yetişkinlerde ise %7-%34 arasında olduğu belirtilmektedir. Yapılan çalışmalar özel gereksinimli çocukların tipik gelişim gösteren akranlarına nazaran cinsel şiddete uğrama riskinin arttığını doğrulamaktadır. Hem özel gereksinimli bireylerin karşılaştıkları sorunların hem de içinde yaşadıkları durumların bu çocukları cinsel istismara karşı daha savunmasız hale getirdiği öne sürülmektedir (Smit ve diğerleri, 2019; Chodan ve diğerleri, 2021). Ayrıca cinsel istismar durumunun artmasına ilişkin düşüncelerin çok fazla yaygın olduğu ve özel gereksinimli bireylerin çeşitli nedenlerle cinsel istismara karşı savunmasız olabilecekleri görülmektedir (Murphy, 2007).

Akbaş ve diğerlerinin (2009) yaptığı çalışmada bilhassa zihin yetersizliğine sahip olan çocukların neden cinsel istismar karşısında savunmasız kaldıklarını incelemiştir. 1990'lı yıllarda zihin yetersizliği olan bireylerin birçok nedenlerden dolayı cinsel istismara karşı savunmasız olduklarını belirtmekteydi. Bakım, sosyal izolasyon, cinsellik ve cinsel istismarına ilişkin konularda eğitim eksikliği ve özel gereksinimli bireylerin önemsenmemesi bu çocukları savunmasız hale getirdiği görülmektedir. Ayrıca özel gereksinimli çocukların, istismarcıların davranışlarının cinsel istismar olgusu olduğu ve bu durumda cezası olabileceğini çoğunlukla farkında olmadıkları belirtilmiştir (Wissink ve diğerleri, 2015).

Cinsel istismarın yaygınlığı ve yaratabileceği zararlar üzerine yapılan çalışmalarda, zihin yetersizliği olan çocuklara ve yetişkin bireylere önleme eğitim planının gereksinimine vurgu yapılmaktadır (Chodan ve diğerleri, 2017).

Cinsel istismar durumunu önleme yaklaşımları birçok şekilde yer alabilmektedir. Örneğin, cinsel istismara maruz kalan kişi odaklı önleme, politika ve yasal süreç değişiklik ve denetim temelli önleme ve kendini savunabilme davranışlarını geliştirmeye dayalı önleme olarak görülebilmektedir.

Davranış temelli önleme incelendiğinde;

- Birincil önleme
- İkincil önleme
- Üçüncül önleme alanları yer aldığı görülmektedir.

1994 yılında DSÖ tarafından cinsel istismar terimine yer verilmiştir ve cinsel istismarı önleme programlarında yer verilmiştir. Bu doğrultuda, birincil önleme, 18 yaşından küçük bireylerle cinsel istismarı aza indirgeyebilmek için birçok önleme yaklaşımını öne sürmektedir. İkincil önleme, cinsel istismarın ortaya çıkması ve bu durumu kötüye kullanmasına karşı direnmek için tehlike arz eden durumlarda uygulanan önlemler yer almaktadır. Son ve üçüncül önleme, hâlâ işlenen cinsel istismar suçlarına karşı tepki oluşturmayı, kötüye kullanma durumlarında oluşabilecek sonuçları hafiflemesini sağlamak ve ikincil durumlarda görülen durumları aza indirmeyi hedeflemektedir (Zollner ve diğerleri, 2014).

Okul temelli çocuk cinsel istismarı önleme programları, öğrencilere cinsel istismarına ilişkin cevap verme, belirleme ve bildirme becerileri kazandırmak için planlanmıştır (Finkelhor, 2009). Çocuk cinsel istismarını önleme programları ilk olarak 1970'li yıllarda ABD'de sunulmuş ve yaygın bir şekilde kullanılmıştır (Lu ve diğerleri, 2022). Okul temelli çocuk cinsel istismarını önleme programları, kötü sonuç veren durumları tanıma becerisi, vücut sahipliği, dokunma çeşitlerini içeren durumlarda bilgiye ve beceriye dayalı konuları (örneğin, hayır demek ve bir yetişkine anlatmak gibi) içermektedir (Kenny ve Prikhidko, 2021). Ancak çocukların güvenlik becerilerini öğretimini sağlamak belli bir yere kadar sürebilmektedir. Okullarda aile ve öğretmenlerin iyi bir bilgi verilmesini ve öğrencilerin olabildiğince güven içinde tutulabilmesini için yararlı bilgiler sağlamak son derece önemlidir (Craig, 2022). Çünkü özel gereksinimli bireylerin cinsellik açısından eğitim sağlayan kurum çalışanlarının ve ailelerin öze gereksinimli bireylerin cinselliğe ilişkin olumsuz davranışları, özel gereksinimli bireylerde cinsel bilgilerin eksikliğine ve olumsuz sonuçlarına sebebiyet vermektedir. İstismara uğrayan kişilerin bilişsel, fiziksel ve ruhsal sağlık üzerinde uzun süreli etkileri görülebilmektedir. Bu sebeple özel gereksinimli bireylerin cinsel eğitimi almaları, hem psikolojik hem de sosyal açıdan gelişim göstermeleri ve topluma uyum sağlama becerileri kazanmaları için düzenli bir şekilde izlenmesi ve eğitim planları ile okul çalışanlarına büyük sorumluluklar düşmektedir (Karaca ve diğerleri, 2016; Rao ve diğerleri, 2021). Öğretmenler zamanlarının çoğunu öğrenciler ile geçirdikleri için çocuk istismarının önlenmesinde ve müdahale edilmesinde önemli derece katkı sağladıkları

görülmektedir (Dudley ve diğerleri, 2022). Öğretmenlerin çocuk istismarına ilişkin bir başka sorumlulukları ise; istismarı bildirme durumunda bulunan öğrencilere uygun bir şekilde yaklaşım gösterebilmektedir. Bilhassa cinsel istismara maruz kalan çocuklar ile yapılan görüşmeler sonucunda panik ve ısrarcı tutumların kötü niyet barındırmasa bile çocuğun yaşadığı istismarı yönelik bildirimini ertelemesine ya da başka bir travma yaşamasına sebebiyet verilebileceği görülmektedir. Ayrıca istismar belirtilerine ilişkin şüphe taşıyan çocukların yasal yollara başvuru olarak bildirilmesi, istismar durumun erken fark edilmesi ve önlenmesine yönelik önemli katkılar sağlanabilmektedir (Odacı ve Türkkın, 2021).

Aileler çocuklarını cinsel istismara karşı korumada önemli bir rol oynamaktadır. Özellikle anneler, çocuk cinsel istismarı konusunda çocuklarını eğitim sağlamasında kilit bir role sahiptirler (Khoori ve diğerleri, 2020). Aileler, çocuklarına güvenli ortamlar oluşturarak ve cinsel istismara maruz kalma ihtimalini düşürerek kendilerini güven içinde yaşamalarını, kendine güvenen kişiler olmalarını ve cinsel istismardan kaynaklı oluşabilecek tehlikeleri önlemelerini sağlayıp en büyük desteği sunabilmektedirler (Rudolph ve diğerleri, 2018).

Aileler ile yapılan çalışmalar incelendiğinde ailelerin cinsel istismara karşı önleme eğitimlerindeki rollerine ilişkin çok az sayıda çalışma yapıldığı görülmektedir. Çünkü cinsel istismarı önleme gayretleri, öğrencilerin okul temelli önleme eğitimleri aracılığıyla bu eğitimleri almalarına odaklanılmıştır. Fakat aileler çocukların hayatlarındaki konumu ve yakın etkileşimleri sebebiyle çocukların cinsel istismara maruz kalma olasılığını fark edebilen kişiler oldukları için önemli bir role sahiptirler. Aile üyeleri çocukların yaşamında en çok güvendikleri kişilerden oluştuğu için cinsel istismar konusunda farkındalık ve duyarlılıkları son derece önemlidir. Aileler içinde yaşanan cinsel istismarda çocukların maruz kaldıkları olumsuz durumu diğer aile üyelerine anlatma eğilimi gösterdikleri görülmüştür. Öğretmenler, aile üyelerinden sonra çocukların en güvendiği kişiler olduğu bilinmektedir. Öğretmenlerin çocukların yaşamında oluşan aile içi istismar durumunu açıklama olasılığı görülmektedir. Bu sebeple okul temelli cinsel istismarın önlenmesi eğitimlerinin aile üyelerine verilmesine, bu eğitimde yer alınan konulardan öğrendiklerini uygulayabilmesine, çocukların kendilerini korumaları için kuralların öğretilmesine, pekişmesine ve fark edebilmesine ilişkin becerileri kazanmaları sağlanmalıdır (Üstündağ, 2022).

Çocuk cinsel istismarından korunma eğitimine ilişkin çocukların (1) istismar durumuna maruz kalma ya da istismar durumunu ayırt edici özellikleri tanımlayabilme (2) istismar uygulayan kişinin manipülatif eylemleri ya da psikolojik açıdan tehdit unsurlarına direnme (3) bir yetişkin bireyin dayatmaları karşısında durabilme (4) istismar uygulayan kişinin ilgilenme, sevgi gösterme ya da vereceği yiyecekleri almama (5) istismarı bildirme gibi önlemlere sahip olmaları sağlanmalıdır (Rudolph ve diğerleri, 2018).

Zihin yetersizliği tanısı olan 36 kadın üzerinden istismara karşı kendilerini koruyabilmeleri için geliştirilmiş bir istismarı önleme programının etkili olup olmadığı incelenmiştir. Deney grubundaki zihin yetersizliği olan bireyler performans ve bilgi, karar verme durumlarının kontrol grubundaki zihin yetersizliği olan bireyler daha yüksek olduğu fakat stres yönetimi ölçümünde yüksek olmadığı saptanmıştır. Zihin yetersizliği olan kadınların etkili karar verme stratejilerini edinebildiklerini ve bunları istismar durumlarına genelleyebildikleri ve uygulayabildikleri belirlenmiştir (Khemka ve diğerleri, 2005).

Hafif düzey zihin yetersizliğine sahip olan bireylerin cinsel istismarı önleme ve müdahale programlarının yer aldığı 12 çalışma içeriği ve etkinliği incelenmiştir. Çalışmalarda yapılan cinsel istismarı önleme programlarının tümünün yetersiz olduğu belirlenmiştir. Sonuç olarak, cinsel istismarı önleme programının etkinliği on çalışmada “belirsiz” ve iki çalışmada “etkisiz” olarak saptanmıştır. Zihin yetersizliği olan bireylerde cinsel istismarı önlemede etkili olup olmadığını araştırmak için cinsel istismarı önleme programlarının daha fazla geliştirilmesine ihtiyaç olduğu görülmektedir (Stobbe ve diğerleri, 2021).

Hafif düzey zihin yetersizliğine sahip kız çocuklarının okula dayalı cinsel istismarı önleme programının uygulanabilir ve etkili olduğu belirlenmiştir (Warratch ve diğerleri, 2021).

Zihin yetersizliği olan bireylerin cinsel istismar karşısında kendilerini savunmasız durumda kalmaları için kullanılan klinik müdahaleler incelenmiştir. Zihin yetersizliği olan bireyler için cinsel istismarın yaygınlığı ele alınmaktadır. Zihinsel yetersizliğine sahip bireyleri cinsel istismara maruz kalma durumlarını artırdığı düşünülen etkenler de incelenmiştir. Çalışmada zihin yetersizliği olan yetişkinlere ve çocuklara koruma/önleme becerilerinin öğretilmesi cinsel istismarı önlemeye yönelik etkili bir müdahale olarak ifade edildiğinden, cinsel istismarı önlemeye ilişkin müdahale programlarını değerlendiren 9 çalışma yer almaktadır. Zihinsel yetersizliğine sahip

olan yetişkinlere cinsel istismarı önleme ve bu durumdan korunma becerilerinin öğretilbileceği saptanmıştır (Bruder ve Kroese, 2005).

Zihin yetersizliği olan çocukların cinsel istismardan korunma eğitimi ile ilgili yurtdışı alanyazınında birçok çalışma bulunmaktadır. Ancak ülkemizde yapılan çalışmalar incelendiğinde zihin yetersizliği olan çocukların cinsel istismardan korunma eğitimine ilişkin çalışmalarda sınırlılık görülmekte olup bu konuyla ilgili ülkemizde daha çok çalışmanın yapılması gerekmektedir. Bu nedenle araştırmanın problem durumu zihin yetersizliği olan çocuklara cinsel istismardan korunma eğitimi verilip cinsel istismara karşı kendilerini koruyabilmelerini sağlamaktır.

1.2 Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, hafif düzey zihin yetersizliğine sahip öğrencilerin resimli kartlar aracılığıyla cinsel istismara karşı korunma eğitiminin kazanması, sürdürmesi ve genellemesindeki etkililiğini belirlemektir.

Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Resimli kartlar aracılığıyla gerçekleştirilen cinsel istismara karşı korunma becerisi eğitimi hafif zihin yetersizliği olan öğrenciler üzerinde etkili midir?
2. Hafif zihin yetersizliği olan öğrencilere verilen resimli kartlar aracılığıyla gerçekleştirilen cinsel istismar eğitimi 6, 12 ve 24. haftanın devam ettirmelerinde etkili midir?
3. Hafif zihin yetersizliği olan öğrencilere verilen resimli kartlar aracılığıyla gerçekleştirilen cinsel istismar eğitimi farklı kişilerle, farklı ortamlarda, farklı durumlarda da gerçekleştirmesi etkili midir?
4. Resimli kartlar aracılığıyla gerçekleştirilen cinsel istismar eğitimine ilişkin görüşme yapılan öğretmenlerin görüşleri nelerdir?

1.3. Araştırmanın Önemi

Cinsel istismar yıllardan beridir var olmasına rağmen toplumdaki kişilerin cinsel istismara karşı tepkisiz kalması ve cinsel istismarı yok sayması da hala devam eden bir durum olarak görülmektedir. Cinsel istismarın çocuklara yönelik olduğu ve bu durumu önlenmesi ile ilgili yeterli tedbirlerin alınmaması çocukların daha fazla istismara uğramasına neden olmaktadır (Doughty ve Kane, 2010).

Birçok araştırmaya göre, yetersizliği olan çocukların cinsel istismara maruz kalma oranının tipik gelişim gösteren çocuklara göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Christoffersen, 2022). Zihin yetersizliği olan çocuklar, tipik gelişim

gösteren akranlarına kıyasla birden fazla türde istismara maruz kalmaktadır (Nemati ve Atapour, 2022). Zihin yetersizliğine sahip olan bireyler kendi vücutlarını tanıma, kendi bedeni koruma, istemediği konularda hayır diyebilme, özel bölgelerine dokunulması, rahatsız olduğu ortamdan uzaklaşması, başına kötü bir durum geldiğinde güvendiği kişilere anlatması, iyi-kötü öpme-dokunmayı ayırt etmesi gibi cinsel eğitim ve cinsel istismarı konu alan cinsel istismar korunma eğitimlerinden mahrum kaldığı düşünülmektedir. Yapılan bir çalışma incelendiğinde, araştırmaya katılan zihin yetersizliği olan kız çocukların özel bölgelerini tanıma kötü sarılma ve kötü öpme durumunda nasıl tepki verebilecekleri hakkında yetersiz bilgiye sahip oldukları belirtilmiştir (Çelik, 2017). Zihinsel yetersizliği olan öğrencilerin kendilerini koruma konusunda güvenlik tehditleri olduğunda nasıl tepki vereceklerini öğrenmesi, yaralanma veya mağdur olma olasılığını aza indirebildiği söylenebilmektedir (Miltenberger ve Novotny, 2022). Cinsel istismarın önlenmesi ile ilgili çalışmalar incelendiğinde nitelikli ve kapsamlı eğitim programlarının oluşturulması bu eğitim programlarının uygulanması gerektiğini vurgulamaktadır (Atbaşı, 2016). Yapılan araştırmalara göre ilkökul dönemlerinde cinsel istismardan korunma eğitimi alan bireylerin almayan akranlarına oranla çok daha az cinsel istismara maruz kaldıkları sonucuna ulaşılmıştır (Küçük, 2012). Bu araştırmalar doğrultusunda cinsel istismar eğitimi, zihin yetersizliği olan çocukların okullarda aldığı akademik eğitimde olduğu gibi cinsel istismar eğitiminin de hayatlarında yer alması onların kendilerini nasıl savunması gerektiğini ve nasıl tepki verecekleri konusunda bilgili ve donanımlı hale getirmeyi amaçlamaktadır.

Cinsel istismar eğitiminin verilmesi zihin yetersizliği olan çocukların kendilerine olan özgüvenlerini arttırmasını ve kaygılarını azaltmasını sağlayacağı düşünülmektedir. Çünkü vücudunu tanıyan, korunması gereken özel bölgelerini bilen ve rahatsız hissettiği dokunma ve öpme durumları olduğunda kendilerini nasıl savunacaklarını bildiğinden dolayı daha özgüvenli ve nasıl tepki vereceğini bildiklerinden dolayı da cinsel istismar durumlarında daha az kaygılı olabilecekleri söylenebilir (Türkkan ve diğerleri, 2021).

Okul ortamında çocuklara ve ailelere çocuk istismarı hakkında eğitim vermek olanaklıdır. Buna ek olarak çocuklara istismar başlığı altında çocukların bilgilendirilmeleri ve istismar türlerinden herhangi birine maruz kaldığında istismar ile ilgili durumu anlatabilmeleri açısından önemlidir. Bunu gerçekleştirmek için çocuklara kendilerini istismardan koruyabilmeleri için eğitim programı sağlanabilir.

Bu araştırmanın yapılması, özel bölgelerini koruma, iyi-kötü dokunma ve iyi-kötü öpme ayırt etme, istenmeyen bir davranış gerçekleştiğinde kaçma, bağırma ve uzaklaşma ile ilgili konulara yer verilen bir cinsel istismar eğitimin hafif düzey zihin yetersizliği olan öğrencilerde etkililiğini inceleyen bir çalışma olması açısından öneme sahip olacağı düşünülmektedir. Ülkemizde çocuk cinsel istismarını konu alan ve çocukların kendilerini cinsel istismardan koruma eğitimi ile ilgili sınırlı çalışmaların olduğunu göz önüne alındığında, alanyazına, eğitimcilere ve ebeveynlere katkı sağlayacağı söylenebilir.

1.4. Sınırlılıklar

- Bu araştırma resimli kartlar aracılığıyla cinsel istismara karşı korunma eğitim ile sınırlıdır.
- Bu araştırma tek denekli araştırma yöntemlerinden sınırlıdır.
- Hafif düzeyde zihin düzey yetersizliği olan öğrenciler ile sınırlıdır.
- Araştırma, Lefkoşa’da bulunan bir özel eğitim merkezi ile sınırlıdır.

1.5. Tanımlar

Zihin Yetersizliği: Gelişim dönemleri genel ölçüleriyle zihinsel fonksiyonlarda son derece önemli ve normal zekâ düzeyinin altında bir zekâyâ sahip olması ve uyum becerilerinde yetersizlik gösteren bireyler olarak tanımlanmaktadır (Diken, 2016).

İstismar: Genel anlamda çocuk istismarı tanımına bakılacak olursa “çocuğun sağlığını, fiziksel ve psikososyal gelişimini olumsuz şekilde etkileyen, ebeveyni, bakım vereni ya da hükümet tarafından bilinçli/bilinçsiz yapılan davranışlar bütünü” olarak tanımlanmaktadır (Pelendecioğlu ve Bulut, 2009).

Cinsel İstismar: Çocukların cinsel istismara maruz kalma üzerinde bir güç ve kontrol sağlanmış veya iki birey arasında yaş farkı görülüyor ise yine cinsel istismar olarak tanımlanmaktadır (Tuncay, 2020).

Cinsel Eğitim: Cinsel eğitim insanların bedensel, ruhsal ve cinsel açıdan gelişmelerini fark etmelerini, diğer insanların hakları, düşünceleri, eylemlerine saygı göstermeleri, olumlu yönde kişilik kazanımı elde etmelerini ve davranış geliştirmesi eğitimi olarak tanımlanmaktadır (Eliküçük ve Sönmez, 2011).

İllüstrasyon: Klasik çizim yöntemlerinin dijital ortama taşındığı bir terim olarak tanımlanmaktadır (Kılıç, 2021).

BÖLÜM II

2. Kuramsal Çerçeve ve İlgili Araştırmalar

2.1. Cinsel Gelişim

Cinsel gelişim, insan yaşamında var olan karmaşık ama önemli bir parçasıdır (Travers ve diğerleri, 2014). Birçok kişi cinsel gelişimin yalnızca cinsel organların gelişimini içerdiğini düşünmektedir. Oysaki cinsel gelişim, sevme, güvenme, kabul görme, karar verme, değerli hissetme, duygu ve düşüncelerini paylaşma gibi temel insan gereksinimlerini içinde barındıran bir süreç olarak tanımlanmaktadır (Murphy ve Elias, 2006; Uzun, 2015; Yalkılıç, 2020).

2.1.1. Çocukluk dönemi cinsel gelişim (0-6 yaş)

Bebeklerin yaşamlarına bakıldığında ilk ve temel olan cinsel gösterimi emme eylemi olarak görülmektedir. Emme refleksi olarakta bilinmektedir. Emme refleksi bebeklerin yaşamında son derece önemli bir yere sahiptir çünkü bebekler emme refleksi olmadan beslenme durumunu gerçekleştirememektedir. Emme refleksi ve beslenme ilişkili iki kavram olsa da bebekler emme eyleminde ağzın uyarılmasıyla haz aldıkları görülmektedir (Çelik, 2022).

Bebekler, doğdukları ilk andan itibaren dünyayı keşfetmeye başlamaktadırlar. Kendilerine iyi gelen ve gelmeyen şeyler hakkında fikir sahibi olabilmektedirler. Birkaç aylık olduklarında bedenlerini keşfetmektedirler. Fiziksel işlevlerinin ve ebeveynlerinin bu işlevlerle alakalı mesajlarının daha çok farkına varmaktadırlar. Bebekler cinsel organlarını çoğunlukla bezleri değiştirilirken veya banyo yaptırılırken keşfetmektedirler. Vücudunun belli yerlerine dokunulduğu zaman zevkli bir durumun ortaya çıktığını öğrenmektedirler (Bayındır, 2021).

Çocuk, cinsellikle ilgili soruları ilk çocukluk döneminde (2-6 yaş) sormaya başlamaktadırlar. Bu dönemde sorulan soruların içeriği çoğunlukla cinsel farklılıklar ile ilgili olduğu bilinmektedir (Çakmak ve Çakmak, 2014). Bu dönemdeki çocukların cinsel merakları, olan biten her şeyi merak etmelerinin parçası olmaktadır. Çocukların sorularına açık ve net cevaplar vermek her yaş için oldukça önemli olduğu görülmektedir. Böylelikle çocuklar, cinsellik hakkında konuşmanın kötü bir şey olmadığına, hislerinin anlaşılacağına ve gereksinimi olan bilgileri ebeveynlerinden öğreneceğine emin olmaktadır. Çocukların sorularına mümkün

olduğunca kısa, net ve anlaşılır yanıtlar verilmelidir (Çakşak, 2018). Çocuğun merak duygusunu ve öğrenme ihtiyacını karşılamak için sorduğu sorulara gelişim düzeyine uygun yanıtlar vermek, cinsel gelişim ile alakalı temel bilgilere hâkim olmakla sağlanmaktadır (Celiloğlu, 2022).

2.1.2. Ergenlik öncesi cinsel gelişim (6-11 yaş)

Ergenlik öncesi cinsel gelişim döneminde, çocukluk dönemine göre hem cinslerine yaklaşma başlamış, iletişim ve sosyalleşme artmıştır. Kız ve erkek çocuklar genellikle hem cinsleri ile oyun oynamaktadırlar. Oyunlarının da kız ve erkek oyunları olarak farklılıklar gözlenmektedir. Bu dönemde çocuk, ebeveynlerinin dünyasına daha çok tecrübe ile yer almaktadır. Çocukların oynadığı anne/baba rollerine ilişkin oyunlara yansımakta ve kendilerinin de ileri de anne-baba olacağını düşünmektedirler. Çevresine ilişkin araştırmalara onlara en yakın olan çevreleri evde başlamaktadır. Karşı cinsten olan anne-babaya cinsel ilgi geliştirmekte ve artmaktadır (Çakmak ve Çakmak, 2014).

2.1.3. Ergenlik dönemi cinsel gelişim (12-18 yaş)

Biyolojik olarak fiziksel ve cinsel gelişim bakımından ergenlik, çocukluk döneminin olgunlaşmamış durumundan yetişkinlik döneminin cinsel olgunluğuna geçiş dönemi olarak bilinmektedir (Koç, 2004). Ergenlik dönemi ruhsal, sosyal ve biyolojik gelişimlerle özgün bir hâle gelmiştir. Ergenlik döneminde biyolojik gelişim iskelet sistemindeki hızlı büyümeyle, cinsel gelişim, psikolojik gelişim, bilişsel gelişim, sosyal gelişim ve kimlik gelişimi ergenlikten genç yetişkinlik rolüne hazırlıkların olduğu süreci kapsayan bir dönem olarak görülmektedir (Derman, 2008). Bu sebepten dolayı ergenin cinsel gelişimi için ergenlik dönemi fazlasıyla önemli olduğu vurgulanmaktadır (Öztürk ve Siyez, 2015).

Bu dönemde ergen, değişen ve gelişen vücuduna uyum sağlamak için çabalamaktadır (Çakmak ve Çakmak, 2014). Erkeklerde bıyık terlemesi, sakal çıkması, seste çatallaşma, genital bölge ve koltukaltı kıllanmaları olurken kızlarda ise memelerin çıkması, kalça genişlemesi ve kılların çıkmaya başlaması görülmektedir (Bakırcıoğlu, 2015). Bu dönemdeki kızlarda fiziksel ve cinsel gelişim erkeklere oranla 12-18 ay önce başlamaktadır. Bu gelişim farklılığı beyin gelişiminde de gözlenmektedir. Kızların erkeklerden daha erken olgunlaşmalarının sebebi de yine bu sürece bağlı gelişmektedir. Erken ergenlik döneminde cinsiyet algısının gelişmesi sebebiyle ergenlik dönemine gelen bireyler toplum içinde onlardan beklenen norm ve

değerlere uygun davranış ve görünüşe ulaşmaya çabalamaktadır. Ergenler bu dönemde kendi kişilik ve cinsellikleri hakkında kargaşa yaşayabilmekte ve bazı sorunlu davranışlarda bulunabilmektedir. Bu sebeple erken ergenlik döneminde güvenli destekte bulunan bir çevre oluşturulmalıdır. Ergenin kendisini koruması için onunla bilgilerin paylaşılması gerekmektedir (Özcebe, 2011).

2.2. Cinsellik

Cinsellik, doğumla başlayıp yaşamın sonuna kadar devam eden ve benliğin oluşmasında yaşamın önemli bir parçasını haline gelmektedir. Yaşamın ilk yıllarından başlayıp her alanda gelişmekte olan çocuklar cinsel olarak gelişmektedirler (Deniz ve Yıldız, 2018). Cinsellik terimi fiziksel ve psikolojik olarak bir doyum olarak tanımlansa bile gerçekte fiziksel, ruhsal, zihinsel ve sosyal becerilerin bir bütün oluşturması olarak tanımlanmaktadır (Bilgiç, 2015). Cinsellik, kişinin yaşamında yer alan duygular gibi bir süreç içinde gelişen bireyler ve çevresinde yer alan yaşlılarının bedenlerini merak edebilmekte bu konulara ilişkin sorular sorabilmektedir. Bu merak durumları ve sorular kişilerin kilo alıp vermesi kadar doğal ve normal bir davranış olarak görülmektedir. Bu sebepten dolayı yaşamın içinde yer alan duygular görmezden gelinmeden cinsel eğitime ilişkin hususlara değinilmesi gerekmektedir (Çakmak ve Çakmak, 2014).

2.2.1 Zihin yetersizliği olan bireylerde cinsellik

Cinsellik; yaş, cinsiyet veya gelişim seviyeleri gözardı edilmemesi gereken son derece önemli bir konu olan insanın yaşama hakkı olarak bilinmektedir. Cinsellik yalnızca cinsel ilişkileri içerisinde barındırmamakta ve zihin yetersizliği olan bireylerin cinsel yaşamlarının olması onların en temel hakkı olarak görülmektedir. Zihin yetersizliği olan kişilerin cinselliğe ilişkin durumları tipik gelişim gösteren bireyler tarafından önyargılı bakılmakta ve bu bireylerin cinsel bir ilişki yaşamadığı gibi bir yanılgıya düşülmektedir. Hâlbuki zihin yetersizliği olan kişilerin cinsel ihtiyaçları olabilmekte ve cinsel yaşam bu bireyler için de son derece önem oluşturmaktadır (Boyacıoğlu ve diğerleri, 2018). Çünkü Zihin yetersizliği olan çocuklar gelişim alanlarındaki becerilerin tümünde tipik gelişim gösteren akranlarına göre yavaş gelişim seyri izlemelerine rağmen ergenlik dönemlerinde zihin yetersizliği olan bireylerin cinsel gelişimleri tipik gelişim gösteren akranlarıyla aynı sırayı izlemektedir (Tokgöz, 2020). Fakat cinsel konulara ilişkin elde edilen bilgiler zihin yetersizliği olan bireylerin, tipik gelişim gösteren bireylerin erişebileceği bilgi

düzeyine ulaşamamaktadır. Zihin yetersizliği olan bireyler az sayıda arkadaş edinebildikleri için, yaşlılarından ve kitaplardan yeterli bilgilere ulaşamamaktadırlar. Ayrıca anne-babalara olan düşkünlüklerinden ötürü bağımsız bir şekilde akranlarıyla yakın dostluklar ve cinsel ilişkiler kurma konusunda yeterli gözlem/tecrübeyi elde edemediklerinden kaynaklı öğrenmelerine ilişkin zorluk yaşamaktadırlar (Boyacıoğlu ve diğerleri, 2021).

Bireylerin sağlıklı bir toplumu oluşturmaları için, büyüme ve gelişim dönemlerinde yer alan bedensel, ruhsal ve sosyal açıdan meydana gelen değişiklikleri içeren uyarıcıları ve bilgileri elde etmeleri gerekmektedir. Bilhassa bireylerin ergenlik dönemleri başlamadan önce, cinsel konulara ilişkin meraklı olmakta ve kendi vücutlarındaki değişiklikleri fark etmektedirler. Ebeveynler, çocuklarının yaş düzeylerine uygun bir şekilde değişiklik meydana gelip gelmemesini izlemeleri gerekmektedir (Öcal, 2021). Kişilerin cinsel yaşamları belli başlı cinsel davranışlara odaklanılıp açıklanmakta ve bu sebepten dolayı yanlış algı oluşturmaktadır (Haffner, 1995). Toplumu oluşturan kişiler, özel gereksinimli bireylerin cinsel yaşamlarının olmaması gerektiği düşüncesine sahip olabilmektedirler. Bu durum özel gereksinimli bireylerin cinsel hayatta birçok sorun yaşamalarına sebep olmaktadır. Özel gereksinimli bireylerin yaşadığı en büyük sorun ise diğer bireyler tarafından onlara karşı önyargılı davranışlarıdır (Wiegerink ve diğerleri, 2008). Zihin yetersizliğine sahip olan kişilerin cinselliğe ilişkin birçok kaynağa ulaşamaması sebebiyle başta ebeveynleri olmak üzere çevrelerinde yer alan diğer kişilerde cinselliğe ilişkin ön yargılı olabilmektedirler (Çelik, 2017). Özel gereksinimli kişiler, cinsel hayatları bakımından da önemsenmesi gereken bir grupta yer almaktadırlar. Cinsel hayat ile ilgili konularda tipik gelişim gösteren bireyler kadar özel gereksinimli bireylerinde desteklenmeleri ve kaliteli yaşam sunulması amaçlanmaktadır (Cangöl ve diğerleri, 2013).

2.3. Cinsel Eğitim

Cinsel eğitim, uzmanlara göre bebeklik çağında başlayan ve yetişkinliğe kadar devam eden bir eğitim olarak görülmektedir. Kişinin kendi bedenini ve cinsel özelliklerini fark etmesi, cinsel kimlik kazanması, dürtülerinin kontrol edebilmesi ve kendini koruyabilmesine ilişkin hususlara yer vermektedir. Buna göre cinsel eğitim duygusal ve toplumsal açıdan önemli bir yere sahiptir (Akdemir ve Sarı, 2019). Cinsel eğitim insanların bedensel, ruhsal ve cinsel açıdan gelişmelerini fark

etmelerini, diğ er insanların hakları, düşünceleri, eylemlerine saygı göstermeleri, olumlu yönde kişilik kazanımı elde etmelerini ve davranış geliştirmesi eğitimi olarak tanımlanmaktadır. Ayrıca cinsel yaşamın insanlar ile etikileşimindeki öneminin anlaşılması, cinsellik hakkında toplumsal açıdan bilgi sağlanmasına olanak tanımaktadır (Eliküçük ve Sönmez, 2011). Birey aynı zamanda cinsel eğitimle insanın cinsel anatomisini, üremeyi, cinsel yolla bulaşan hastalıkları, cinsel konularda hak ve sorumluluklarını öğrenmelerini sağlamaktadır (Breuner diğ erleri 2016).

Cinsel eğitim, çocukların cinsellikle ilgili ebeveynlerine soru sordukları zaman ve ergenlik çağına girdiklerinde verilmesi gerektiğ i düşünölmektedir. Cinsel eğitimde yer alan konular yalnızca özel bölge adları ve üremeye ilişkin bilgiler olduğu düşünölmektedir. Oysaki çocuklar anne karnındayken cinsiyetine uygun kıyafetler tercih edilmesi ile beraber aslında cinsel eğitimin başlagıcı oluşturulmaktadır. Çocukların cinsiyetlerine göre kıyafetler ve davranışlar konusunda ebeveynler, erken yaşlarda çocuklara eğitim sağlamalıdır (Baysan, 2020). Bu süreçte çocukların sorduğu sorulara ilişkin verilecek cevaplar uygun bir biçimde yanıtlanmasının önemi göz ardı edilmemelidir. Çocuklara verilen bilgiler çocukların gelişimlerine uygun olup olmadığı dikkat edilmelidir. Ayrıca çocuklara sağlanacak eğitim çocukların kendi bedenlerini farkında olma, vücudunu tanıma, cinsiyet, cinsel kimlik ve istismardan korunmaya ilişkin olmalıdır. Cinsel eğitimde kişinin bedenini ve bedenine saygı göstermesini öğrenmesinde cinselliğ e ilişkin doğru bilgilerin elde edilmesinden kaynaklı yanlış bilgilerin farkına varıp kabul etmemektedir (Balter, Rhijn ve Davies, 2016; Karakartal, 2020).

Ebeveynleri tarafından yeterli bilgi verilemeyen birey, birçok alanda zorluklar yaşayabilmekte ve bu durumun etkisinde kalabilmektedir (Çakmak ve Çakmak, 2014). Cinsel eğitimle, biyolojik ve cinsel gelişime ilişkin çocukları/gençleri bilgilendirerek bu alandaki bilinçsizliğ inin azalması sağlanmalıdır (Erbil ve diğ erleri, 2010). Cinsel eğitim konusunda yaşanan eksiklikler çocuklarda uygun olamayan davranışlar sergilemelerine neden olmakta, toplum tarafından ötekileştirilmekte ve cinsel istismara maruz bırakılmaya sebebiyet verebilmektedir (Yıldız ve Cavkaytar, 2017).

Okula dayalı cinsel eğitim programlarında cinsel konulara ilişkin bilgiler sınırlı olarak ele alınmakta ve bu eğitime yeteri kadar önem verilmemektedir. Bu duruma ilişkin olarak çocukların ve ebeveynlerin cinsel bilgileri hakkında yeterli düzeye

ulaşmalarını engellemektedir. Bundan dolayı okulların cinsel eğitime önem vermeleri ve eğitimcilerin bu konuda eğitim sağlamaları çocukların cinsel yaşamlarını, sosyal ve ruhsal gelişimlerini olumlu yönde etkilemektedir (Kardeş ve Güney-Karaman, 2018). Cinsel eğitim kişisel ve toplumsal önemi asla yok sayılmamalıdır. Bilhassa ergenlik dönemindeki kişilerin cinsel yaşamlarını algılamaları ve cinsel yönden tehlike arz edecek durumlarda korunmalarını destekleyecek bilgiler kamu kuruluşlarınca uygulanmalıdır (Ersanlı ve Kumcağız, 2016).

2.3.1 Zihin Yetersizliği Olan Çocuklarda Cinsel Eğitimin Önemi

Cinsellik eğitimi, çocuk ve yetişkinlerin cinsel gelişimlerine ilişkin bilgilendirebilmek amacıyla kendilerinin ve çevresindeki bireyler ile ilgili doğru bilgiler elde edebilmek ve kişilerin güçlendirmek için bilinçli bir şekilde çabalamayı kapsamaktadır (Shamrock ve Ginn, 2021). Cinsel eğitimin çocuğun anlayabileceği düzeyde aktarılması gerekmektedir. Karmaşık olan konuları yalnızca sözel ifadeler kullanılarak açıklamak yeterli olmayabilir ve bu durum zihin yetersizliği olan çocuklarda daha da önemlidir (Sravanti ve Arul Jayendra Pradeep, 2021). Cinsel eğitim, zihinsel yetersizliği olan bireylerin toplum içinde tam olarak yaşamalarına yardımcı olmak için bireylerin ilişki kurmasını, sosyalleşmesine ve diğer bireyler ile iletişim kurmasına sağlayan sosyal becerileri sağlamaktadır (Hayashi ve diğerleri, 2011). Zihin yetersizliğine sahip kişilerin yaşıtlarından daha fazla cinselliğe ilişkin merakları olduğu ve cinsel davranışlar sergiledikleri düşünölmektedir. Zihin yetersizliği olan kişiler cinsel davranışları sergilemelerinin asıl nedeni, bu davranışları hangi uygun zaman ve ortamda yapacaklarını bilmemelerinden dolayı kaynaklandığı düşünölmektedir (Çelik, 2017). Cinselliğe ilişkin bilgiler elde etme gereksinimi hem bireyler hem de diğer insanlar için yaşamsal önem arz etmektedir. Çünkü elde edilen bilgiler sayesinde cinselliği, cinselliğin işlevleri, cinsel konulara ilişkin bilgilerin sorumluluğu gibi hususlara ilişkin soruların cevaplarını öğrenmeye gereksinim duymaktadırlar (Schaff ve Mohamad, 2019). Bundan dolayı zihin yetersizliği olan bireylere cinsel eğitim verilememesinden kaynaklı içsel uyarılar ile sergilemiş oldukları birçok cinsel davranışlar toplumdaki bireyler tarafından ötekileştirilmeye sebep olarak görölmektedir. Tipik gelişim gösteren bireylerin kendi aralarında olan iletişimleri normal olarak görölürken zihin yetersizliğine sahip olan bireylerin aynı davranışı sergilemesi önemli bir sorun haline gelebilmektedir (Yıldız, 2020). Bakıldığında zihin yetersizliği olan bireyler, tipik gelişim gösteren bireylerle

bendesel ve ruhsal açıdan aynı sorunları yaşamaktadırlar. Sosyal açıdan incelendiğinde uygun görülmeyen cinsel davranışlar, yetersizlikten kaynaklı değil cinsel eğitimin yoksunluğundan kaynaklandığı görülmektedir (Franco ve diğerleri, 2012). Bundan dolayı cinsel eğitimin kişisel ve toplumsal faydaları olduğu görmezden gelinmemelidir (Altundağ ve Çakırer - Çalbayram, 2019).

2.4. İstismar

İstismar, 18 yaşından küçük bireylerin sağlığına, hayatına, gelişimine veya itibarına karşı zarar veren tüm bedensel ve duygusal olumsuz davranışlar, cinsel istismar, ihmal ve ticari amaçlı yapılan sömürüleri barındırmaktadır (Kaya ve Çeçen-Eroğlu, 2013). Genel anlamda çocuk istismarı tanımına bakılacak olursa “Çocuğun sağlığını, fiziksel ve psikososyal gelişimini olumsuz şekilde etkileyen, ebeveyni, bakım vereni ya da hükümet tarafından bilinçli ya da bilinçsiz yapılan davranışlar bütünü” olarak tanımlanmaktadır (Pelendecioğlu ve Bulut, 2009).

2.4.1 Çocuk İstismarı

Dünya Sağlık Örgütü 1999 yılında çocuk istismarını “Sorumluluk, güven duygusu ve yetenek ile ilgili durumlarda çocuğun sağlığına, hayatına, gelişim/değerlerine zarar veren, fiziksel/duygusal kötü davranış, cinsel istismar, ihmal ve ekonomik çıkar için çocuğun kullanılmasını içeren her türlü davranış” olarak tanımlamıştır (Özmen, 2021). Maruz bırakılan davranışın niteliğine veya çocukta bıraktığı etkiye göre çocuk istismarı fiziksel, cinsel ve duygusal istismar olarak üç grupta sınıflandırılmaktadır. Bu üç tür tek başına görülebileceği gibi genellikle bir arada görülmektedir (Koçtürk, 2018). Dünya’daki ebeveynlerin %75’inden fazlası çocuklar üzerinde disiplin sağlamak için nadir de olsa fiziksel ceza uygulamaktadırlar (Ripoll-Núñez ve Rohner, 2006).

Güler ve diğerlerinin (2002) Türkiye’de Sivas ilinde yaptığı çalışmada annelerin %87,4’ünün çocuklarını fiziksel istismar/ihmale, %93’ünün ise duygusal istismar/ihmale maruz bıraktıkları sonucuna ulaşmışlardır.

Çalışkan ve diğerlerinin (2019) Türkiye’de Kapadokya bölgesinde yaptığı çalışmada annelerin son altı ayda çocuklarına uyguladıkları cezaları araştırmışlar ve duygusal istismar olarak bağırma (%76,5), çocuğu terk etme/suçlama (%30,8) ve tehdit etme/azarlama (%13,3); fiziksel istismar olarak ise poposuna vurma (%47,8), eline vurma (%33,0) ve sarsma/silkme (%10,5) şeklinde maruz bıraktıklarını belirtmiştir.

Çocuk Hakları Sözleşmesinde 18 yaşının altındaki herkesin çocuk olduğu (1. madde), çocukların ebeveynleri ya da bakım vereni tarafından fiziksel ve zihinsel şiddetten korunmaları gerektiği (19. madde), çocuğa acımasız, aşağılayıcı davranışlar ve ceza gösterilemeyeceği (37. madde) vurgulanarak çocuğun fiziksel ve psikolojik bütünlüğünü, saygınlığını korumak amaçlanmıştır (Savaşer ve Mutlu, 2011).

2.4.2 Çocuk İstismarında Çocuğa Uygulanan Cezalar

Çocuk istismarında çocuğa uygulanan cezalar, maruz bırakılan davranışın niteliğine veya çocukta bıraktığı etkiye göre fiziksel, cinsel ve duygusal istismar olarak üç grupta sınıflandırılmaktadır (Koçtürk, 2018).

Bu yüzden çocukları fiziksel, cinsel ve duygusal istismardan korumak için ülkemizde Medeni Kanunu'nda belirtilen Çocuk Hakları Sözleşmesine yer verilmiştir. 2005 yılında resmi gazete de yayımlanan 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu koruma muhtaç çocukların haklarını korumak için esaslara yer verilmektedir. Her çocuğun yaşam, gelişme, koruma, katılma hakları vardır ve bunların güvenceleri sağlanmalı/korunmalı, destekleyici tedbirlerle eğitim, bakım ve sağlık haklarına da yer vermektedir (Aktay, 2020).

2.4.2.1 Tutarsız Disiplin Yöntemleri

Çocuğa yapılan istismar vakaları, her açıdan bireyi/çevredeki kişileri en büyük zarara uğratan ve en çok gizli tutulan vakalar olarak görülmektedir. Çocuğa yönelik yapılan kötü muamelelerin çocuk istismarı olarak adlandırılmasının sebebi, çocuğun gelişimini engellemesidir (Polat, 2019). Aile içi şiddet; cinsel şiddet, fiziksel şiddet, duygusal şiddet ve ekonomik kontrol şeklinde dört başlığa ayrılmaktadır (Kahraman ve Çokamay, 2016). Ülkemizde dayak atmanın disiplin etme yöntemi olarak uygulanması sebebiyle fiziksel istismar oranı oldukça yüksek olduğu görülmektedir. Ülkemizde çocuğu dayakla cezalandırma ve disiplin etme fikri alışlagelmiş bir düşünce olduğundan bu konuyla alakalı deyişler bulunmaktadır (Pelendecioğlu ve Bulut, 2009). Bundan dolayı şiddet, bir diğer nesle aktarılarak çocuklar şiddete maruz kalmakta veya kendileri başkalarını maruz bırakmaktadır (Öncü ve diğerleri, 2012). Bu sebebe dayanarak ailelere istismar ve ihmal konularında farkındalık kazandırarak çocukların üzerinde meydana gelebilecek olumsuz sonuçlar engellenmelidir (Karasu ve Bilgen, 2017).

2.4.2.2. Geleneksel Uygulamalar

Polat (2019) Çocuk istismarının geleneksel uygulamalar olarak adlandırıp sıralanan başlıca başlıklar;

Namus ve töre cinayetleri

Çeyizle bağlantılı şiddet

Bekâret kontrolü

Eğitimde ayrımcılık

Erken yaşta evlilik

Cinsel organların sakatlaması

Erkek çocuk tercihi

2.4.2.2.1. Namus ve Töre Cinayetleri

Namus terimi, toprak ve sahiplik algısını kadın vücudu ile örtüştürerek toplumdan topluma değişiklik göstermektedir. Kelime anlamına bakıldığında namus, toplum içerisinde ahlak kurallarına ve toplumsal normlara uyum, dürüstlük olarak tanımlanırken başka tanımda ise kadın cinselliğini ailesinin izniyle yaşaması ve ailesinin belirlediği kurallara uyması olarak tanımlanmaktadır (Yüksel, 2016).

Töre terimi ise, bir toplumun kabul edilen, yerleşen davranış, hayat tarzları, kurallar, gelenek, görenekler, bireylerin ortak alışkanlıkları ve topluluktaki genel ahlaki davranış şekli olarak tanımlanmaktadır. Törelere uymamak çoğunlukla öldürme, dışlama, ayıplama gibi sert ve acımasız cezaları beraberinde getirmektedir. Erkek otoritesine dayanan toplumlarda kadının ırzı, erkeğin namusu olarak sayılmaktadır. Bu yüzden kadın cinselliğine oldukça fazla değer verilmiştir (Bilgili ve Vural, 2011).

Töre ve namus cinayetleri, bireye ve bilhassa kadına yapılan en büyük haksızlık olarak belirtilmiştir. Türkiye’de hala varlığını sürdürmekte ve ciddi bir toplumsal sorun olmaya devam etmektedir. T.C. Başbakanlık, İnsan Hakları Başkanlığı, türkiye’de bulunan tüm illerde İnsan Hakları Kurulu’ndan alınan Töre ve Namus Cinayetleri Raporu’na göre 2003-2007 yılları arasında 1028 kişinin ölüm sebebi töre ve namus cinayeti olduğunu belirtmiştir. Her sene ortalama 200-300 kişi bu cinayetler yüzünden ölmektedir (Atan, 2016).

2.4.2.2.2. Çeyizle Bağlantılı Şiddet

Kız çocuğu evlenirken çeyiz ya da başlık parası vermek güneydoğu ve doğu bölgelerinde hala uygulanan bir yöntemdir. Bangladeş ve Hindistan’da da kadının ailesinin erkeğin ailesine çeyiz vermesindeki amaç kadının evlenebilmesi olarak

bilinmektedir. Bu durum 1961-1980 yılları arasında Hindistan ve Bangladeş Ceza Yasasında yasaklanmış olsa da günümüzde uygulama ve denetleme yapılmadığı görülmektedir. Türkiye’de ise bu duruma ilişkin yasaklama görülmemektedir (Polat, 2001).

2.4.2.2.3. Bekâret Kontrolü

Bekâret kelimesi “daha önce cinsel ilişki yaşamamış” olarak tanımlanmaktadır. Ancak Türkçede bekâret kelimesinden türeyen bakire ve bakir gibi sözcükler temiz, el değmemiş, saflık anlamları taşımaktadır. Ataerkil toplumlarda bekâret kelimesinin namusu tanımlamasının en büyük nedeni, kızlık zararının namusun görülebilir tek belirtisi olmasından dolayıdır (Aksoy ve Yılmaz, 2019). Bu durum insan haklarına tamamen ters düşen bir olay olarak “bekâret kontrolü” yapılabilmektedir (Akbaş ve Sakallı-Uğur, 2013).

2.4.2.2.4.Eğitimde Ayrımcılık

Kızların okula başlamaması veya eğitimlerinin yarıda bırakılmasının temel nedeni olan toplumsal cinsiyet ayrımcılığı; ataerkil aile yapısında kız çocukların geleneksel cinsiyet rollerine göre yetiştirilmesi, onlara annelikten başka görev verilmemesi, ev işlerini yapmak zorunluluğu olduğu, fiziksel açıdan erken geliştikleri için evden dışarı çıkmalarının uygunsuz görülmesi, geleneksel cinsiyet rolü algısında kadının rolünün aile işçisi olduğu yanlışları mevcut olarak görülmektedir (Özateş, 2007).

2.4.2.2.5.Erken Yaşta Evlilik

Erken yaşta evlilik, 18 yaşının altındaki bireylerin resmi ya da resmi olmayan evlenme olarak tanımlanır ve çoğunlukla gelişmemiş ülkelerde meydana gelen bireysel ve toplumsal bir sorundur. Dünya Bankasının bu konuda yaptığı araştırmaya göre erken yaşta evlilik kız çocuklarının psikososyal gelişimlerinde ve ülke ekonomisinde olumsuz sonuçlara sebep olmakta, çoğunlukla Afrika ve Pakistan gibi ülkelerde daha çok görülmektedir (Koçtürk, Bilge ve Yüksel, 2018).

Tuğrul (2018) yaptığı çalışmada, 2003-2009 yılları arasında gerçekleşen erken evliliğin cinsiyete göre oranlarını incelediğinde %94 oranında kız çocuklarının, erkek çocuklara göre daha fazla erken yaşta evlilik gerçekleştirdikleri görülmektedir.

2.4.2.2.6.Cinsel Organların Sakatlaması

Kadın sünneti, tıbbi olarak gereklilik olmayan sebeplerle kadın genital organının isteyerek değiştirilen veya yaralanmaya sebep olan işlemler olarak tanımlanmaktadır

(O'Neill ve Pallitto, 2021). Bu işlem en fazla Sahra altı Afrika, Orta Doğu ve Asya'da gelişen ülkelerde görülmektedir (Klein ve diğerleri,2018). Kadın sünneti kadınlığa geçişin başlangıcı olarak kullanılmakta ve amacı evlilik dışı cinsel isteği azaltarak evlilikten önce bekâretini ve evlendikten sonraki sadakatini korumak olduğu bilinmektedir (Dünya Sağlık Örgütü, 2016).

2.4.2.2.7. Erkek Çocuk Tercih

Kadınların dışlanması daha anne karnındayken ayrımcılık görmeleriyle başlamaktadır. Dünyada 140 milyondan fazla kadının eksik olmasının sebebi, günümüzde erkek çocuk tercihi sebebiyle zorla yaptırılan kürtajlar ya da kız çocuklarının kötü hayat şartlarının etkisine maruz kalmalarıdır. Buna bağlı olarak birçok ülkede kız çocuklarının erkek çocuklarına göre yetersiz beslenmesi, kötü hayat şartlarından etkilendiğini ortaya koymaktadır (Yıldırım ve Özsoy, 2021).

Toplumda erkek çocuklarının kız çocuklarına göre daha güçlü ve bağımsız, kız çocuklarının ise erkeklere göre daha zayıf yapıları olduğu düşünülmektedir. Bu düşüncelerin yanında “erkekler ağlamaz, erkekler oyuncak bebekle oynamaz” ve “kız çocuğu okumaz, evinde oturur” gibi düşüncelerle hem erkek hem kız çocukları ayrımcılığa maruz kalmaktadırlar (Marangoz, 2019).

2.5. Cinsel İstismar

Gelişim dönemlerinin birinden daha üst gelişim düzeyindeki bireyin cinsel doygunluğu için göstermiş olduğu birçok cinsel davranışlar cinsel istismar olarak tanımlanmaktadır (Bulut-Şahin, 2020). Çocukların cinsel istismara maruz kalma üzerinde bir güç ve kontrol sağlanmış veya iki birey arasında yaş farkı görülüyor ise yine cinsel istismar olarak tanımlanmaktadır (Tuncay, 2020). Cinsel istismar, fiziksel dokunma içeren ve fiziksel dokunma içermeyen olarak iki şekilde incelenmektedir (Bilginer ve diğerleri, 2013). Dokunma içermeyen istismar: uygunsuz konuşma, teşhircilik, röngencilik ve cinsel istismara tanık olunması; Dokunma içeren istismar: Çocuğu cinsel ilişkiye zorlama, çocuğun özel bölgelerine dokunma, cinsel içeriklere konu edilme ve ensest gibi durumlara dâhil edilmektedir. Cinsel istismar kişinin istemediği bir duruma zorlama, cinsel konular içeren söz ve eylemler bütünü olarak da bilinmektedir (Yiğit, 2005; Çelik ve İpçi, 2020).

DSÖ'nün 2018 yılında açıkladığı verilere göre, çocukların %23 fiziksel istismara, %36'sı duygusal istismara, %16'sı ihmale ve %26'sı ise cinsel istismara maruz kaldığı açıklanmıştır. Yine aynı verilere oranla kız çocuklarının %18'inin, erkek

çocuklarının ise %8'i cinsel istismara maruz kaldığı bildirilmiştir. Ülkemizde ise UNICEF tarafından üstlenilen Türkiye'de Çocuk İstismarı ve Aile İçi Şiddet Araştırmasında 7-18 yaş arasındaki çocukların 2008'de duygusal istismara maruz kalma oranı %49, fiziksel istismara maruz kalma oranı %56, cinsel istismara maruz kalma oranı %9 olduğu saptanmıştır (Çubuk ve Şeker, 2021). Cinsel istismar oranını diğer istismar türlerine göre az yüzdelerle çıkmasındaki sebebinin cinsel istismar durumu çoğu istismar mağduru tarafından gizli tutulması olduğu tahmin edilmektedir (Doğan ve Bayar, 2018). Bu yüzden çocukların yaşadığı cinsel istismar durumu da dâhil tüm istismarlardan korunma hakları bulunmasına karşın çocuk cinsel istismarına maruz kalan bireyler, ebeveynleri ve toplumdaki diğer kişileri olumsuz yönde etkileyen sosyal sorun haline gelmiştir (Wurtele, 2009; Czerwinski ve diğerleri, 2018). Çocuk cinsel istismarının uzun vadede ulaşılan sonuçlara ilişkin araştırmalar incelendiğinde genellikle kadınlara yoğunlaştığı görülse de, erkeklerinde cinsel istismara maruz kalma olasılığı artmaktadır (Paramastri ve Priyanto, 2010). ABD'de 1975 yılında bir anda artış gösteren cinsel istismar vakalarıyla birlikte, bu durum büyük bir sorun haline geldiği görülmeye başlanmıştır (Aktepe,2009). Amerika Birleşik Devletleri'nde ve batı ülkelerinde yapılan araştırmalar sonucunda, her 5 kız çocuğundan 1'i ve 12 erkek çocuğundan 1'i istismara uğradığı bilinmektedir (AlRammah ve diğerleri, 2019).

Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması'nın açıkladığı istatistiklere göre 12,795 kadın arasından % 7'si 15 yaşına gelmeden cinsel istismar mağduru olmuştur ve araştırma sonuçları göre cinsel istismara uğrayan kadınların %42'si daha önceden görmediği kişiler %48'i ise daha önceden tanıdığı akraba ve aile üyeleri gibi kişiler tarafından gerçekleştiğini bildirmişlerdir (Dombak ve Çelik, 2021). Cinsel istismar durumu çoğu toplumda istismar mağduru tarafından gizli tutulmaktadır. Bundan dolayı cinsel istismar vakalarının çoğu adli kurumlara bildirilmediği görülmektedir (Taner ve diğerleri, 2015). Açıklanan verilere göre Türkiye Ceza Mahkemeleri'nde görülen davalarda çocuk cinsel istismarına ilişkin 2012'de suç oranı 17 bin 589 olduğu görülürken 2019'da bu veri 22 bin 689 kadar bir artış göstermiştir (Derebagçe ve Özerk, 2021). DSÖ'nün açıkladığı rakamlar incelendiğinde dünya ülkelerinde çocuk istismarı ve ihmali görülme sıklığı her geçen gün artış göstermektedir. Aynı şekilde TÜİK, Sağlık Bakanlığı ve Emniyet Genel Müdürlüğü'nün açıkladığı istatistiklere göre çocuk istismarı ve ihmaliindeki artış

oranı Türkiye’de bu konuyla ilgili çok fazla sayıda cinsel istismar durumu yaşanmaya başlandığını kanıtlar niteliktedir (Derebagçe ve Özerk, 2021).

2.6. Çocuk Cinsel İstismarını Önleme

Çocuk cinsel istismarı toplum açısından kabulü zor olan bir konu olarak görülmektedir. Bu nedenle ortaya çıkması da oldukça güç bir durum olarak bilinmektedir. Bunun yanısıra istismar eden kişiler için belli ve kesin bir durum ifade etmek pek mümkün değildir. Çocuklara yönelik cinsel istismar; anne, baba, üvey anne-baba, kardeş ve akraba gibi çocuğun yakınlarındaki kişiler tarafından uygulandığı gibi yabancı kişiler tarafından da uygulanabilmektedir (Çağlar, 2018).

Cinsel istismarın önlenmesi iki nedenden dolayı önemlidir. Birinci neden çocuk istismarı hümanist bir yapı gerektirmektedir. İkinci neden ise ekonomiktir. Çocuk cinsel istismarına erken müdahale bulunarak çocukların evden uzaklaşma, okulda gerçekleşebilecek sorunlar yaşama, suça yönelmelerini ruhsal ve gelişimsel bozukluklardan zarar görmemeleri için ekonomik olarak önüne geçilmektedir (Çakmak ve Çakmak, 2014). Bu sebeple cinsel istismarı önlemeye ilişkin ailelere destek sunma, olumlu anne-babalık becerileri, iletişim becerileri, uygun disiplin modelleri ve çocuğun bedensel ve ruhsal gereksinimleri öğretilmelidir (Dedeler ve diğerleri, 2016).

Çocuklara cinsel istismarı önleme programlarının genel amacı, çocukların zararı fark etme, kötü dokunma ve iletişim sağlama ve kötü durumlar karşısında direnme becerisi sağlamaktır. Cinsel istismarı önleme programları çocuk cinsel istismarının yaşandığı durumlarda istismarı durdurmak, bildirmek, çocukların güvendiği bir yetişkine anlatmasını sağlamak, istismara maruz kalan çocukların suçlu hissettirmemek ve istismar durumuna tanıklık eden kişileri bilinçlendirmeyi de hedef almaktadır (Irmak ve diğerleri, 2018). Avrupa’da yaklaşık olarak her 5 çocuktan 1’i istismara maruz kalmasından dolayı Avrupa Konseyi’nin yürüttüğü “Beşte Bir” (One In Five) çalışmasında “İç Çamaşırı Kuralı” (Underwear Rule) kapsamında eğitici film, anne-babaların çocuklarına okumaları için hikâye kitabı, anne-babaların konu ilişkin yönlendirici el kitapları ve afişlerle halka bilinçlendirmeyi sağlayan cinsel istismarı önleme eğitim programı hazırlanmıştır. Yürüten bu çalışmalar İngilizce, Fransızca, Almanca ve İtalyanca dillerine çevrilerek ücretsiz olarak sunulmaktadır (Kır, 2013).

2.7. Cinsel İstismar Türleri

Çocuk cinsel istismarı, çocuğun istemediği cinsel aktiviteye zorlama durumu olarak adlandırılmaktadır. Cinsel istismar oral, genital ve anal olmak üzere temas ile gerçekleşebilmektedir. Ayrıca ek olarak, çocuğu teşhir etme, pornografi de kullanma ve röntgencilik olmak üzere yer alan durumlar temassız çocuk istismarı olarak görülebilmektedir (Mohamed ve diğerleri, 2022).

Polat (2019) göre cinsel istismar türleri; temas içermeyen cinsel istismar türleri, cinsel dokunma, oral ve genital seks, interfemoral ilişki, seksüel penetrasyon, cinsel sömürü, başka istismar türlerini içeren cinsel istismar olarak sıralamıştır.

2.7.1. Temas İçermeyen Cinsel İstismar Türleri

Temas içermeyen cinsel istismar türleri; seksi konuşma, teşhir ve röntgencilik şeklinde sıralanmıştır.

2.7.1.1 Seksi Konuşma

İstismarcılar, çocuk üzerinden yapmak istedikleri cinsel durumu anlattığı bir konuşma türü olarak tanımlanmaktadır (Akgül, 2015).

2.7.1.2 Teşhir

Teşhircilik, kişinin rızası olmayan kişiye cinsel organlarını göstermesi (anüs, vajina, penis, meme) veya cinsel organlarının resimlerini göndermesi olarak tanımlanmaktadır. (Hayes ve Dragiewicz, 2018; Kaylor ve Jegliç, 2019).

2.7.1.3 Röntgencilik

Röntgencilik, kişinin bir kişiyi çıplak, soyunurken veya cinsel bir eylemi gerçekleştirirken izlemesine yönelik yaptığı davranışların tekrarlanması veya cinsel bağlamda dürtülerin ortaya çıkış biçimi olarak tanımlanmaktadır (Ertekin ve diğerleri, 2013).

2.7.2. Cinsel Dokunma

Vücut bölümlerinde bulunan özel bölgelerine yapılan dokunmadır. Bu özel bölgeler, meme, vajina, penis, popo, makat ve üreme organları olarak sıralanmaktadır. İstismarcı, istismara maruz kalan çocuğu okşama ve kedisine dokunma şekliyle gerçekleştirebilmektedir (Polat, 2019).

2.7.3. Oral ve Genital Seks

İstismarcının istismar edilen çocuğun vajina bölgesini yalaması, öpmesi, emmesi, ısırması veya çocuğun ağız yoluyla cinsel istismara maruz bırakması olarak tanımlanmaktadır (Akgül, 2015).

2.7.4. İnterfemoral İlişki

İnterfemoral ilişki, penetrasyonun sağlanmadığı sürtünme yoluyla gösterilen davranışlar olarak tanımlanmaktadır (Uzun-Çiçek ve diğerleri, 2021).

2.7.5. Seksüel Penetrasyon

Seksüel penetrasyonun; dijital penetrasyon, objelerle penetrasyon, genital ilişki, anal ilişki olmak üzere toplamda 4 tipi vardır.

2.7.5.1 Dijital Penetrasyon

İstismarcının parmaklarıyla çocuğun anüs ve vajina bölgesine dokunması olarak tanımlanmaktadır. Buna ek olarak istismarcı parmakları çocuğun ağız bölgesine de dokunma davranışı sergilemektedir. İstismarcı tarafından çocuk üzerinden gerçekleştiği gibi Dijital penetrasyon davranışı çocuktan istismarcının kendisine yapmasını da isteyebilmektedir (Yücel, 2021).

2.7.5.2 Objelerle Penetrasyon

İstismarcının cinsel istismara maruz bırakılan kişiye ağıza veya cinsel organlara obje ile istismara maruz bırakması olarak tanımlanmaktadır (Akgül, 2015).

2.7.5.3 Genital İlişki

Penis bölgesinin vajina bölgesine yaptığı penetrasyonu olarak tanımlanmaktadır (Polat, 2019).

2.7.5.4 Anal İlişki

İstismarcının cinsel organının, cinsel istismara maruz kalan bireyin anüsüne dokundurması olarak tanımlanmaktadır. Çoğunlukla erkek bireylerin maruz kaldığı istismar olgusu olarak görülmektedir (Akgül, 2015).

2.7.6. Cinsel Sömürü

Cinsel sömürü, çocuğun bedenini maddi açıdan karşılandığı cinsel istismara zorlandığı bir durum olarak açıklanmaktadır (Ata, 2019).

2.7.6.1 Çocuk Pornografisi

Çocuk cinsel istismarı görüntüleri olarak da bilinen çocuk pornografisi reşit olmayan bir çocuğun dâhil edildiği cinsel davranışların görsel olarak sunulduğu yıllardan beridir bir sorun olmuştur (Houtepen, diğerleri, 2014; Gewirtz-Meydan ve diğerleri, 2018).

2.7.6.2 Çocuk Fuhuşu

Çocuk fuhuşu kavramı, Çocukları insan haklarından ve kişilik saygısından mahrum bırakan başlangıcı çok eski yıllara dayanan toplumda küresel bir sorunu haline gelen bir olgu olarak görülmektedir. Çocuk fuhuşu, çocuklara zorla dayatılarak cinsel sömürüye mahkûm eden bir ticaret olarak gözükmemektedir (Lau, 2008). Fuhuşa zorlanan çocukların yaygınlığı, konunun önemi ve bu duruma maruz bırakılan çocukların bulunduğu ortamlar saptanamamasından kaynaklı gerçek istatistikler bilinmemektedir. Yaklaşık olarak Dünya’da 10 milyondan fazla çocuğun fuhuşa maruz bırakıldığı tahmin edilmektedir (Oyafunke-Omoniyi ve Adewusi, 2022).

2.7.7. Başka İstismar Türlerini İçeren Cinsel İstismar

Başka istismar türlerini içeren cinsel istismar “pedofili” ve “ensest” olmak üzere incelenmiştir.

2.7.6.2.1. Pedofili:

Pedofili kavramı, çocuklara yönelik yapılan cinsel suç olarak tanımlanan bir bozukluktur (Scarpazza ve diğerleri, 2021). Pedofili, çocuklara istenmeyen davranışlar sergilemek, istismara maruz bırakmak ve pedofiliyi oluşturan durumların temelindeki kavramlara ilişkin farklı birçok süreci kapsamaktadır (Gannon, 2021). “Pedofili” ve “sübyancı” kavramları, çocuklara yapılan cinsel suçları içeren durum olarak yer almaktadır (Bocheński, 2022). Saptanan pedofili durumlarında yaklaşık %50’sinin erkek pedofili tarafından yapıldığı tahmin edilmektedir (Jahn ve diğerleri, 2022).

2.7.6.2.2. Ensest:

Ensest kavramı, aile bireylerinin veya kan bağı olan akrabalar ile herhangi bir cinsel aktivite türlerinden birinin gerçekleşmesi olarak tanımlanmaktadır. Ensest, temas veya temas edilmeyen birçok durumda uygun olmayan davranışları içermektedir. Cinsel istismara maruz kalan bireyler ve ebeveynler cinsel istismar durumlarını açıklamamayı tercih etmelerinden dolayı ensest vakalarının oranını ortaya koymak

zorlaşmaktadır (Sancak ve diğeri, 2021). Ensest, modern toplumun en başlıca sorunlarından biri olmayı sürdürmektedir. Çocuklara yapılan cinsel istismarda istismarcılar çoğunlukla gizlendiği için cinsel istismara maruz kalan çocukların birçoğu bu durumu anlatamamaktadır (Mondragon ve diğeri, 2022).

2.8. Çocuk Cinsel İstismarını Açıklayan Kuramlar

Çocuk cinsel istismarına nedenini tek bir kuramla açıklanmasının mümkün olmadığı bilinmektedir. İstismar üzerine bazı kuramcıların açıklamalara aşağıda yer verilmiştir.

2.8.1. Psikanalitik Kuram

Psikanalitik kuram, doğum anından başlayıp çocuğun gelişimini tamamlamayı sağlayan bir süreci ele almaktadır. Egoyu, çocuğun doğumdan başlayıp çevresindeki kişiler ile kurduğu ilişkiler bütünü olarak oluşturmaktadır. Bireyin normal gelişim sağlaması için gelişiminin her döneminde temel ihtiyaçlarının karşılanması gerekmektedir. Eğer temel ihtiyaçlar karşılanmazsa kişilik gelişimi engellenmektedir. Egonun gelişimdeki en önemli etkenlerinden biri “Özdeşleme”dir. Bu kurama göre kadınsı ve erkeksi davranışların kazanılması özdeşim sürecinin ürünü olmaktadır. Çocuğun cinsiyet farkını keşfettikten sonra kendi cinsiyetine uygun davranışları sergilemesi, hemcinsi olan ebeveyni ile kurduğu özdeşime bağlı kalmaktadır. Çocuğun karşı cinsiyete uygun tepkilerde bulunması ise yine karşı cinsiyetteki ebeveyni ile özdeşim kurmasıyla sağlanmaktadır (Çakmak ve Çakmak, 2014).

2.8.2. Bilişsel Gelişimsel Kuram

Bilişsel gelişim kuramı, cinsiyet rolü gelişiminde çocuğa aktif rol yüklemekte ve bu gelişimi bilişsel gelişim ilkeleriyle açıklamaya çalışmaktadır. Çocuğun gelişiminde bilişsel gelişimi vurgulayan kuramcı Piaget'tir (Çakmak ve Çakmak, 2014). Piaget, çocukların zekâ gelişimlerini ve çocukların yetişkinlerden daha farklı olduğunu ifade etmiştir (Diken, 2016).

2.8.3. Sosyal Öğrenme Kuramı

Sosyal öğrenme kuramı, Albert Bandura'nın araştırmaları ile gelişen, günümüzde de eğitim ve psikoloji alanında oldukça fazla kabul gören bir öğrenme kuramı olarak kabul edilmektedir (Bahar, 2019). Kurama göre gözlem yoluyla öğrenme, pekiştirilen davranışın taklit edilmesi kadar kolay gerçekleşmemektedir. Gözlemin kişiyi bilgilendirme görevi de vardır. Kuramcılar, kişilerin çevresindekilerin

davranışlarını gözlemlediklerini ve gözlemlerden bazı sonuçlara ulaşarak kendileri için faydalı olan durumlarda o davranışı gösterdiklerini öne sürmüşlerdir. Model alınan davranış, üzerinde değişiklik yapıp saklanabildiğine göre gözlenen davranışın belleğe kodlanması ve gerektiğinde hatırlanması gerekmektedir. Bu sebeplerden dolayı gözlem yapmanın öğrenmenin bilişsel boyutu oldukça önemli olduğu görülmektedir. Kuram, insan davranışlarının bilişsel, davranışsal ve çevresel etkenlerin etkileşimi sayesinde gerçekleştiğini öne sürmektedir (Bayrakçı, 2013).

2.9. Zihin Yetersizliği Ve Zihin Yetersizliği Olan Çocuklarda Cinsel İstismar Eğitiminin Önemi

Grossman göre zihin yetersizliği tanısı olan bireylerde gelişim dönemleri genel ölçüleriyle zihinsel fonksiyonlarda son derece önemli olan normalin altında zekâ düzeyine sahip olması ve uyum becerilerinde yetersizlik göstermesi olarak tanımlanmaktadır (Diken, 2016). Zihin yetersizliği, yetersizlik düzeyine göre Dünya Sağlık Örgütü ve Amerikan Psikiyatri Derneği'nin sınıflamalarına ilişkin tanı ölçüleri olarak 4 farklı grupta ele alınmıştır (Öner, 2018). DSÖ, zihin yetersizliğinin düzeyine ilişkin derece yapılan psikometrik ölçümlerine göre IQ düzeyleri, hafif 52-69, orta 36-51, ağır 20-35 ve derin olmak üzere belirlenmiştir. (Turan Gürhopur ve İşler Dalgıç, 2017). Zihin yetersizliğine sahip olan bireylerde zihin işlevleriyle anlam, sosyal ve pratik uyum becerilerinde hafif düzeye sahip olan bireylerin sahip oldukları yetersizlikleri nedeniyle özel ve destek eğitime sınırlı düzeyde gereksinimi olan birey olarak tanımlanmaktadır (Artar ve Cavkaytar, 2020).

Çocuk cinsel istismarı (ÇCİ), mağdurlar için ciddi fiziksel ve psikolojik sonuçlar doğurabilecek kötü muamele türü olarak yer almaktadır (Ferragut ve diğerleri, 2022). Çocuk cinsel istismarı hakkında çocuğa yönelik yapılan istismarı red etme, değersizleştirme, olağanlaştırma, haklı gösterme, istismarı uygulayan kişileri, istismar durumu ile ilgili yanlış düşünce ve kanıya varma olarak tanımlanmaktadır (Koçtürk ve Kızıldağ, 2018). Bir ırkın, kuşağın, sosyal değerler, ekonomik şartlar, eğitim ve mevki ayırt etmeden tüm dünyada yer alan, çocukların sağlık durumlarını bedensel, psikolojik ve duygusal açıdan bütün boyutlarıyla negatif yönde etkileyen çocuk cinsel istismarı kritik derecede sosyal bir sorun teşkil etmektedir. Dünya Sağlık Örgütü'nün 2017 yılında yayımladığı "Çocuklara Yönelik Kötü Muamele" isimli bildiriye, dünya çapında %18'i kız çocuğu, %8'i erkek çocuğu olmak üzere toplamda çocukların %26'sının cinsel istismara uğradıkları saptanmıştır. Türkiye'de

ise Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından 2016-2017 yılları arasındaki açıklanan ve son derece önemli bir sorun oluşturan çocuk istismarına yönelik veri sonuçları doğrultusunda %13'ünün erkek çocuğu, %87'sinin kız çocuğunun cinsel istismara uğradığı belirtilmiştir (Kemer ve Dalgıç, 2022). Özel eğitime gereksinimi olan bireyler, yetersizlik türlerine göre bedensel ve bilişsel açıdan kendilerini korumaya yönelik dezavantajlı grupta yer aldıkları için, toplumdaki diğer kişiler tarafından daha çok şiddet ve istismar gibi kötü muamele maruz kalmaktadır (Sezer ve Gürsoy, 2022). Yetersizliği olan bireyler, tipik gelişim gösteren bireylere göre bedensel, cinsel ve ruhsal istismara maruz kalma ihtimali daha fazla olduğu görülmektedir (Earle, 2001). Cinsel istismar mağdurları yönünden bakıldığında özel gereksinimli bireylerin cinsel istismara uğrama olasılıklarının toplumun çoğundan daha fazla görüldüğü, özel gereksinimli bireyler arasında ise en fazla zihin yetersizliği olan bireylerin cinsel istismara uğradıkları belirlenmiştir. Zihin yetersizliği olan çocuklar, tipik gelişim gösteren akranlarına oranla 2,5 kat daha fazla cinsel istismar tehditi altında kalmaktadırlar (Farlina, 2019; Çelik ve İpçi, 2020).

Özel gereksinimli çocuklara yönelik yapılan şiddete ilişkin 17 araştırmanın meta analizinde çoğunlukla özel gereksinimli çocukların tipik gelişim gösteren akranlarına göre 3-4 kat daha fazla istismara uğradıklarını göstermektedir (Jones ve diğerleri, 2012). Fakat özel gereksinimli çocuk istismarına gerekli önem verilmemesi ve özel gereksinimli çocukların çoğunun yok sayılması, farklı kabul edilmesi ve dinlenmemeleri sebebiyle bu durum tahminen eksik bir oran olarak görülmektedir (Miller ve Brown, 2014; Jones ve diğerleri, 2017; Franklin ve diğerleri, 2015).

Zihin yetersizliği olan çocukların, neden-sonuç ilişkisini ve gerçek ve gerçek olmayanı ayırt etmesi güç bir olanak olduğu görülmektedir. Zihinsel yetersizliğine sahip çocuklar tipik gelişim gösteren bireyler tarafından cinsel istismara ve şiddetine maruz kalma olasılığı yüksek olduğu bilinmektedir (Aunos ve Feldman, 2002). Bu çocuklara verilen cinsel eğitimin yeteri kadar sağlanamaması ve sağlanan eğitimin katı ve cezaya yönelik olarak gerçekleşmesi çocuğun istismar karşısında kendini koruma becerisini kazanmasında yetersiz kalmasını sağlamaktadır (Paslı, 2017). Ebeveynlerin cinsel istismar durumlarını bilmeleri, verecekleri eğitimleri bilmemeleri, çocuğun kendinden çok özel gereksinimine odaklanmaları zihin yetersizliği olan çocukların cinsel eğitime ilişkin eğitim almalarını zorlaştırmaktadır (Mandan-Sürücü, 2009). Chen ve Chen'in (2005) anne ve babaları dâhil ettiği çalışmada cinsel istismara ilişkin çocukların özel bölgelerini (vajina, penis ve popo)

başka birileri tarafından dokunulmaması gerektiğini (%59,0), birisi çocukların özel bölgelerine bakmak ve dokunmak isterse, hayır diyerek uzaklaşmaları gerektiğini (%60,3) ve cinsel istismara maruz bırakılırsa aile üyelerine veya güvenilir kişilere (%54,3) anlatmaları gerektiğini bildirmeleri gerektiği ifade etmişlerdir. Ayrıca anne ve babalara çocukları için çocuk cinsel istismarını önlemeye yönelik araç-gereçler sağlayıp sağlanmadığı sorulmuş anne ve babaların içinden yalnızca %4,2'si çocuk cinsel istismarını önlemeye yönelik araç gereçleri çocuklarına sağladıklarını bildirmişlerdir. Çocuk cinsel istismarını önlemeye yönelik araç-gereçlerden bahsedilirken resimli çocuk kitapları çocukların sorularını cevaplamayı, açık ve gerçek bir iletişim olanağı sağlayan son derece önemli bir yere sahip olan materyaller olarak görülmektedir. Hem ebeveynler hem de öğretmenler, çocuklara cinsel eğitime ilişkin kitaplarla çocukların cinsel eğitimleri desteklenebilmektedir (Öztürk ve Gök, 2021). Cinsel istismarı tetikleyen durumlar arasında çocukla birebir cinsel ilişki yaşama, özel bölgelere dokunma, istismarcının cinsel organını çocuğa göstermesi, pornografik amaçlar için kullanma ve mastürbasyon yer almaktadır (Gönener, 2010). Çocuk cinsel istismarı önleme programlarının çocuğun istismar içeren ve içermeyen dokunuşları ayırt etmeyi bilmesi, cinsel istismara yönelik bilgileri öğrenmesi ve güvenlik becerilerini geliştirmesi ilgili bilgilerinin artmasının sağlanması çocukların bu bilgiler doğrultusunda doğru bir şekilde gerçekleştirdiği görülmektedir. Bu yüzden çocukların küçük yaşlardan itibaren cinsel istismardan korunma eğitimlerin verilmesi çocukların bilgili ve kendisinin farkında olmasını hedeflemektedir (Türk-Kurtça, 2022). Cinsel eğitim, bireyin bütün gelişimini etkileyen ve olumlu yönde gelişmesini sağlayan bir eğitim olarak görülmektedir. Ebeveynlerin ve öğretmenlerin cinsel eğitime ilişkin donanımlı bilgileri sağlayamaması çocukların cinsel eğitimden yoksun bırakılmalarını sağlamaktadır (Öztürk ve Gök, 2021). Türkiye'de, çocuk cinsel istismarını önlemeye ilişkin programlar, öğretim müfredatlarının bir parçası olarak yer almamakta ve çocuklara cinsel istismardan korunma becerileri sağlanması gerektiği gösterilmektedir (Çıtak-Tunç ve Yavaş, 2022).

2.10. Ülkelere Göre Cinsel İstismarı Önleme Politikaları

2.10.1. Avustralya'ya Göre Cinsel İstismarı Önleme Politikaları

Tüm Avustralya'nın eyalet ve bölgelerinde devlet eğitim bölümlerinin temel olarak hizmet eden çocukları koruma politikaları vardır fakat sadece üç (%37,5) bölgede bu

politika kapsamında çocuk cinsel istismarını önleme eğitimi yer almakta ve okul müfredatına zorunlu olarak dâhil edilmesi ile ilgili politikanın gerekli olduğunu savunmaktadır. Avustralya'nın eyaletin/bölgelerine bakıldığında belirli veya bağımsız bir politikası olmadığı görülmektedir (Mathews ve diğerleri, 2008; Walsh ve diğerleri, 2013).

Avustralya müfredatında çocuklarda cinsel istismarı önleme eğitimi, sağlık, beden eğitimi içinde kendini koruma, ilişkiler ve cinsellikle ilgili başlıklar altında yer almaktadır (Acara, 2015; Walsh ve diğerleri, 2013).

Victoria eyaletinde, önleme girişimleri, cinsellik eğitimi ve saygılı ilişkiler eğitimi konularını içermektedir. Bu programlar, çocuk/gençlere cinsel sağlık, toplumsal cinsiyet ve rıza ile ilgili eğitim sağlarken, çocukların cinsel istismar hakkında bilgi edinmelerinde yetersiz kalmaktadır. (Finkelhor, 2009).

Eyalet ve bölgeler, çocuk cinsel istismara maruz kalan kişiler için destek ve danışmanlık hizmetleri sunmaktadır. Victoria eyaletinin genelinde hükümet tarafından maddi destek sağlanan ondan fazla Cinsel Saldırıya Karşı Merkez (Centres Against Sexual Assault-CASA) bulunmakta ve bu merkezde cinsel istismara uğrayan kadın, erkek ve çocuklara destek ve müdahale sağlarken 24 saatlik cinsel saldırı kriz hattı da bulunmaktadır. Batı Avustralya'daki Cinsel Saldırı Kaynak Merkezi (Sexual Assault Resource Centre -SARC) ve Tazmanya'daki Cinsel Saldırı Destek Hizmeti (Sexual Assault Support Service – SASS) gibi Avustralya'nın diğer eyaletlerinde yer almaktadır. İstismara uğrayan bireylere destek sağlamak için birden fazla ulusal yardım hattı da bulunmaktadır. Bunlar arasında çocuk istismarına maruz kalan kişiler için Blue Knot Yardım Hattı (Blue Knot Helpline), Braveheart'ın Bilgi ve Destek Hattı (Braveheart's Information and Support Line) ve Child Wise Ulusal Çocuk İstismarını Önleme Yardım Hattı (Child Wise National Child Abuse Prevention Helpline) istismara maruz kalan erkekler için Living Well adlı başka bir ulusal yardım hattı sağlanmıştır (McKibbin ve Humphreys, 2020).

Avustralya hükümeti 1988 yılında, cinsel eğitim programı olması gerektiğini vurgulamıştır. Yine 1999 yılında hükümet cinsiyet ve toplumsal yapılarının gençleri cinsellikle ilgili olarak nasıl etkilediğini ve cinsel çeşitliliği vurgulayan ve cinsel eğitime teşvik eden Cinsel Sağlık Konuşmasını (Talking Sexual Health) yayımlamıştır. Cinsel Sağlık Konuşması (Talking Sexual Health), tüm Avustralya eyaletleri ve bölgeleri tarafından onaylanmıştır (Bell, 2009).

2.10.2. Güney Kore'ye Göre Cinsel İstismarı Önleme Politikaları

Güney Kore, çocukların istismardan korunması için çocuklara yapılan istismarın bildirilmesinin zorunlu kılındığı bir sistem kurmuştur. Çocuk istismarını önleme ve müdahale amacıyla “Kore Ulusal Çocuk Koruma Hizmetleri” (K-CPS) 1996’da kurulup 2000 yılında kurumsallaşmıştır. Ülke genelinde varlığını sürdüren 68 yerel çocuk koruma merkezi ve 1 genel merkez yer almaktadır. Fakat bu merkezler nüfusun gereksinimlerini karşılayamamaktadır (Kim ve diğerleri, 2022).

Çocuk Refahı Yasası, Çocuk İstismarı Ceza Yasası ve diğer istismara ilişkin genel yasaların ortak amacı, çocuklara yapılan istismarların önlediği için ülke genelinde kalıplaşmış uygulamalar yer almaktadır. Çocuklara uygulanan istismarın önleme sistemi, çocuk koruma merkezleri ve polis arasındaki ortak kurulmuş çalışmalar yürütülmektedir. 2020 yılından beri olan bu sistem, çocuk koruma sistemini düzeltmek için tekrardan düzenlenmiştir. Çocuk Refahı Yasası ise çocuk koruma merkezlerinin yapmakla yükümlü olduğu görevlerinde yer alan rapor ve soruşturma basamakları yerel yönetim kuruluna devrederek değiştirilmiştir. Çocuklara yönelik yapılan istismar ile edilen müdahalede denetip sağlamak amacıyla kamu görevlileri atanmaktadır. Kamu görevlisi olarak seçilen kişiler ilk müdahaleyi polisin sorumluluğunda olarak birlikte görevlerini yerine getirmektedirler Çocuklara yapılan istismarın polis ya da kamuda görev alan diğer yetkililere bildirilmesi öğretmen, doktor ve sosyal hizmet uzmanları olmak üzere bütün profesyoneller için zorunlu kılınmıştır. 2020 yılından beri devam eden çocuklara yönelik istismar kapsamında sadece istismara maruz kalanlar değil çevresinde yer alan diğer çocuklar ve mağdurun kardeşleri de koruma altına alınarak genişletilmiştir (Park ve Cho, 2022).

2.10.3. Endonezya'ya Göre Cinsel İstismarı Önleme Politikaları

Hükümetin endişesi haline gelen erken cinsel eğitim, 2013 Müfredatına (K13) dâhil edilmiştir (Wulandari ve diğerleri, 2022). Eğitim ve Kültür Bakanı'nın (Permendikbud) 024 sayılı K13 düzeltmesine ilişkin 2016 yönetmeliğinde birinci ve altıncı sınıfları kapsayan okul temelli cinsel eğitimde Temel Yeterlikleri içermektedir. Birinci sınıf öğrencilere uygulanan Temel Yeterlilik bilgisi, vücut bölümlerini, başkasının iyi ve kötü dokunmasını ayırt edebileceği vücut bölümlerini, kişisel ve kıyafet temizliğini sağlamayı içermektedir. Temel Yeterlilik becerisinde ise öğrendiklerini bilgiler yer almaktadır. Altıncı sınıfa devam eden öğrenciler için Temel Yeterlilik bilgisi üreme sağlığı olan kız çocukları ve erkek çocuklarında

ergenlik belirtileri arasında bağlantı kurmayı içermektedir. Temel Yeterlilik becerisinde ise ergenlik belirtilerini nasıl ele alacaklarına ilişkin çalışmalar bulunmaktadır (Wulandari ve diğerleri, 2022). Ailelerin cinsel istismarı önlemeye ilişkin sorumlulukları harici okullarda cinsel eğitim becerileri öğretiminde eğitimcilerin sorumlulukları da oldukça önemli görülmektedir. Endonezyalı eğitimciler, cinsel istismar ve öğretim yöntemlerine ilişkin araç gereçleri temin edememektedir. Çünkü çoğu eğitimci çocuklara verilen cinsel eğitim becerilerine ilişkin konular ile ilgili hiçbir eğitim almamıştır (Wulandari ve diğerleri, 2022).

2.10.4. İran'a Göre Cinsel İstismarı Önleme Politikaları

İran'ın temel stratejisi, sadece cezanın çocuk cinsel istismarının engellemesine yeterli olmasa da istismarcıyı cezalandırmaktır. Okul temelli programlara bakıldığında cinsel sağlık eğitimi yoktur ve ebeveynler çocuk cinsel istismarını önleme ve cinsel sağlık eğitiminin okullarda olmasına karşı oldukları görülmektedir (Khoori ve diğerleri 2020).

Okul temelli çocuk cinsel istismarı önleme eğitimi yerine, başka bir önleme stratejisi olarak yine çocukları koruma amaçlı çocuğun çevresindeki ebeveyn veya bakıcıları eğitmektir. Ebeveyn ve bakıcılar, cinsel istismarın önlenmesinde önemli derecede yardımcı olabilecek etkin bir konumdadır. Bu stratejinin ebeveyn ve bakıcıları hedeflemesindeki önemli bir sebebi, ev içindeki yetişkinlerin çocuğun çevresinde en yakın olan düzeyde olması olarak bilinmektedir (McCoy ve diğerleri 2020).

İran'da annelerin cinsellik eğitimcileri olarak önemi büyüktür çünkü anneler öncelikle kızlarını cinsel sağlık konusunda eğitmekten sorumludur. Aynı şekilde, kız çocuklarının da cinsel konuları anneleri ile tartışması mümkündür. Ergenlik dönemine gelen İranlı kızlar, sağlık bilgileri ve bilhassa cinsel sağlıkla ilgili öneriler için annelerine danışmaktadırlar (Baheiraei ve diğerleri 2014).

2.10.5. İsveç'e Göre Cinsel İstismarı Önleme Politikaları

İsveç'te cinsel istismarı önleme çalışmaları üç basamakta incelenmektedir. İlk basamak, çocuk ve gençlerin tamamının dâhil olduğu gruplarındaki her kişi için kapsamlı veya birincil önleyici müdahaleler yer almaktadır. Okul temelli eğitim programları, çocuk cinsel istismarına ilişkin bilinçlendirme haricinde çocukların kendilerini koruyacakları davranışları kazanma becerilerini de içermektedir. Eğitimler bir tek çocuklar için değil eğitimci ve çocuğun bakımından sorumlu çalışanlar için de geliştirilmiştir. İkinci basamak, çocuğu cinsel istismara maruz

bırakma riski taşıyan yetişkinler gibi özel olarak belirli risk gruplarına yönelik müdahaleleri içermektedir. Risk grubundaki kişiler pedofili ve cinsel davranışlar gibi birçok riskli durumlar yer almaktadır. Yapılan çalışmalar doğrultusunda özellikle yakınları tarafından cinsel istismara maruz kalan çocukların kendilerinin de istismarcı olabileceğini göstermektedir. Buna bağlı olarak istismara uğrayan kişilerinde istismarcı olma durumlarının farkında olunarak incelenmektedir. Üçüncü basamak ise istismar eden bireylere tekrardan istismar etmelerini önlemeye yönelik bir destek sunulmaktadır. Üç basamakta olan kişiler birçok tedavi uygulanmaktadır. Üçüncü basamaktaki grup için ise İsveç Hapishane ve Gözlemevi'nde tedavi kurumları bulunmaktadır (Kök, 2019). İsveç hükümeti cinsel istismara ve cinsel şiddete maruz kalma riskine ilişkin 'PrevenTell' adı verilen telefon hizmeti telefon tabanlı web sitesitabanlı hizmetler sunmaktadır. İstismar riskini aza indirmek için cinsel istismara maruz kalan, tanıklık eden karışan veya cinsel şiddet uygulama eğilimi olan kişilerin tedavisine yönelik bir eğitim programı hazırlamıştır. Eğitim programında yer alan çocuk ve genç sağlığı da dahil olmak üzere sağlık hizmetlerinde çalışan uzmanlara ve yetişkinlere yönelik hizmetlere psikiyatri, bağımlılık tedavisi (alkol-uyuşturucu), rehabilitasyon, sağlık hizmetleri çocuk ve adli psikiyatrisine ilişkin yer alan diğer bireylere eğitim ve gereksinim değerlendirmeleri hakkında bilgi sağlamaktadır. (Cameron ve diğerleri, 2015).

2.10.6. Hollanda'ya Göre Cinsel İstismarı Önleme Politikaları

Hollanda'da çocuk koruma sistemine ilişkin 30 yılda büyük çaplı değişiklikler meydana gelse de, Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin önemli bir yere sahip olmasıyla, senelerdir çocukların korunmasını sağlamak için çalışmaktadır. Hollanda, çocuğa yönelik yapılan istismarların önlenmesi ve erkenden müdahale edilmesi için yoğun bir çaba göstermektedir (López ve diğerleri, 2019).

Hollanda'da çocuklar aileleri tarafından herhangi bir istismara maruz kaldıklarında direkt aileye ceza uygulanmamakta, aile içerisinde bu sorunun çözümüne ilişkin yollar aranmaktadır. Bundan dolayı risk durumunda olan çocuklara ilişkin il yönetimleri birçok program üretmektedir. Çocuğun ebeveynleriyle bir arada olmasının imkânı olmayan durumlarda ise Aile Destek Programları (Family Support Programs) ya da geçici koruyucu bakım (Temporary Foster Care) olmak üzere bu programa benzer birçok uygulamalar yapılmakta, kurumlar tarafından yapılan

bakımlardan çok çocuğun ebeveynlerinin yakınında destek almasına öncelik tanınmaktadır (Kök, 2019).

Hollanda hükümeti, çocuğa yönelik bakım sağlanan kurumlarda cinsel istismara karşı alınacak önlemlere ilişkin daha net anlaşılır mevzuat ve kılavuzların geliştirilmesini sağlamak için çalışmalar gerçekleştirmiştir (örneğin, Gençlere Yönelik Cinsel İstismarı Önleme Kalite Çerçevesi (Kwaliteitskader Voorkomen Seksueel Misbruik In De Jeugdzorg) ve 2013 yılında Hollanda'da uygulanan, aile içi şiddet ve çocuk istismarına ilişkin bildirim oluşturulmuştur. Ayrıca, çocukların daha iyi korunabilmesi ve çocuk istismarının önüne geçebilmek için “Çocuklar İçin Güvenli” (Children Safe) adında bir program geliştirilmiştir. Bu program sayesinde çocuklar istismarına ilişkin daha erken bir şekilde fark edilebilecek ve olumsuz durumları azaltabilecek önlemler alınmıştır.

Çocuk istismarına ilişkin önlemlerin alınabilmesi için yardım kuruluşu görevlendirilmiştir (örneğin; <http://www.vooreenveiligthuis.nl/veilig-thuis>). Ayrıca, eğitimciler, hekimler ve gençlik bakım personelleri için şüphelenilen bir istismar durumunda ortaya çıktığında ne yapacaklarına ilişkin beş aşamadan oluşan bir program geliştirilmiştir (Örneğin; <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/huiselijk-geweld/inhoud/meldcode>). Çocuklar için cinsel istismarın olumsuz sonuçları göz önünde bulundurulduğunda, hükümet tarafından koruma altındaki çocuklar içinde cinsel istismara dikkate alınması gerektiği vurgulanmıştır (Wissink ve diğerleri 2018).

Çocuk refahı sistemi, farklı bakım aşamaları kapsayan önleme ve destek sağlamak için birçok kurumdan oluşmaktadır. 2015 yılında Gençlik Yasası yürürlüğe girdiğinde, çocuk refah sistemi, önleme-çocuk ve genç bakımı şeklinde ayrılmıştır. Bunların dışında bakım türleri arasında çocuk koruma önlemleri ve çocuk rehabilitasyonu, belediyeler Ebeveynlik desteği yoluyla önleme ve erken müdahale konularına önem verilmektedir. Belediye tarafından sağlanan Gençlik ve Aile Merkezlerinde, çocuk gündüz bakım merkezleri, sağlık/sosyal yardım kuruluşları ve okullar yer almaktadır. Aile yönelik verilen destekler, internet ve medya aracılığıyla bilgi sağlanması, ev ziyaretleri ve aile eğitimleri olarak sunulmaktadır. Önlemenin önüne geçilemediği durumlarda belediyeler tarafından çocuklara ve gençlere kolayca ulaşabilecekleri bakım desteği sağlanmaktadır. Hollanda çocuklar için Çocuk Yardım Hattı (Child Helpline) tarafından bilgi ve tavsiye sağlanması için bir destek hattı oluşturmuştur.

Çocuk ve gençlik bakımı, kişilere hem ayakta hem yatılı olarak hizmet sağlamaktadır. (Knorth ve diğerleri, 2019)

Hollanda'da çocuk koruma sistemi, gençlik bakım sisteminin bir parçasını oluşturmaktadır. Çocukları koruma sistemini oluşturan Gençlik Yasası, 2015 yılında düzenlenerek değiştirilmiştir. Belediyeler tarafından çocuklara yönelik istismar durumlarını belirleme, araştırma, tedavi etme ve izleme yapmakla görevlendirilmiştir. Hareket Aile İçi Şiddet ve Çocuğa Kötü Muameleyi Zorunlu Bildirme Yasası çocuklara yönelik istismarın tanımlanmasını ve düzenlenmesini hedeflemektedir. Bu yasa istismarın soruşturulmasında ve çocukların bakım alabilmesi için önem teşkil etmektedir. Çocuk Esirgeme ve Koruma Kurulu ve Çocuk Mahkemesi, zorunlu tutulan çocuk koruma önlemlerinin uygulanıp uygulanmadığını araştırmasını yapmak ve bir karara bağlamak Medeni Kanun kapsamında değerlendirilmektedir. Ayrıca Ceza Hukuku kapsamında emniyet görevlileri ve Savcılık, şüphelilerin kovuşturulmasında yer alabilmektedir (Knorth ve diğerleri, 2019)

Aileler işbirliği kurmayı ve sağlanacak hizmetleri onaylamazsa çocuklar Çocuk İstismarı Danışmanlık ve Raporlama Merkezine (Advice and Reporting Centres-AMK) bildirilmektedir. Çocuk İstismarı Danışmanlık ve Raporlama Merkezi (ÇİDRM), Hollanda'da çocukları koruma hizmetlerini sağlamak için önemli bir yere sahiptir. Çocuk ve aileler ile işbirliği kurulmasında çocukların istismar şüphelerine ilişkin önerilerde bulunan, durumları araştıran ve bu duruma ilişkin çözümler üreten bir kuruluş olarak bilinmektedir. Ayrıyeten ÇİDRM, çocuk istismar şüphesi olan uzmanlara ve bireylere önerilerde de bulunmaktadır (Hoytema van Konijnenburg ve diğerleri, 2017).

Hollanda bölgesinde veya belediyeler tarafından gerçekleştirilmesi düşünülen Aile İçi Şiddet ve Çocuk İstismarı Hakkında Danışma ve Raporlama Merkezi'nin (Advice and Reporting Centre on Domestic Violence and Child Abuse) sorumluluklarından birkaçı Sosyal Destek Yasasında yer alan çocuk ve ebeveynlere ilişkin kaygıları olan bireylere destek sağlama, aile içi şiddet durumlarını tespit etme, istismar olaylarını araştırma, bundan sonraki basamağa karar verme, kurumların çocuk/ebeveynlere hizmet sağlama, istismar vakalarında emniyete veya Çocuk Bakım/Koruma Kurulu'na (Child Care and Protection Board) bildirmek gibi maddeler yer almaktadır (Kök, 2019).

2.10.7. Almanya'ya Göre Cinsel İstismarı Önleme Politikaları

1970'li yıllardan beri çocuk istismar türlerinden ilk olarak fiziksel istismar daha sonra cinsel istismar önemli konular arasında yer almıştır. Bu süreç, çocuklara yönelik yapılan istismarın yalnızca suça yönelmeyip aynı zamanda çocukları korumak için yapılan önlemlerde ortaya çıkarılmıştır (Yaman, 2018). Almanya'da, ciddi derece çocuk istismar olaylarından sonra ortaya çıkan baskılar ile beraber Başbakan ilk kez 2007'den sonra "Çocuk Koruma Zirvesi" isimli bir konuşma düzenleyerek tüm eyaletlerin başbakanlarıyla görüşme yapmıştır. Yapılan konuşma sonrasında, çocukların korunmasına yönelik yeni bir düzen oluşturmak için federal kanunun yapılması, erken müdahale ile sağlık kontrollerinin yapılmasına yönelik sistem oluşturulması, federal yasalarda önlemeye yönelik yer alan maddelerin saptanması ve eksikliklerin tamamlanması eyaletlerin birbiriyle ilgili bağın artırılması kararı alınmıştır (Yaman ve Tuncay, 2020).

Almanya, 2012'de Aile, Yaşlı, Kadın ve Çocuk Federal Bakanlığı birçok farklı düzenlemeler yaparak Federal Çocuk Koruma Kanunu'nu çıkarmıştır. Federal Çocuk Koruma Kanunu'nun çıkartılmasındaki asıl amaç, alınacak önlemleri destekleme, gençlik kuruluşları ve sağlık kurumlarının öncülük etmesiyle yeni sistemli işbirliği sağlamak hedeflemektedir. Ayrıca ek olarak kanunun çocukların güvenliğinden şüpheli durumlarında gençlik kuruluşlarının bireylerin evlerini ziyaret etmesine ilişkin zorunluluk getirilmiştir (Yaman, 2018).

Almanya gibi hukuk sistemi olan ülkelerde, çocukları korumaya yönelik oluşturulan sistemler çocukların korunma kararına yönelik alınacak durumlarda Mahkemelerde çocuk, aile, çocuk koruma sistemi mümessilleri, uzman ve Mahkeme Konseyi'nde bulunduğu kişilerce toplu bir şekilde konular ele alınıp tartışılmaktadır (Yaman ve Tuncay, 2020).

Son yıllarda, istismara maruz kalan bireyler için çok sayıda istismarı önleme programları geliştirilmiştir. Bu önleme programlarını; anne-babalara yönelik eğitim sınıfları, ev ziyaretleri, halk eğitimler, eğitimciler için eğitim oturumları, Almanya Federal Eğitim ve Araştırma Bakanlığı ve Çocuk Koruma Merkezi'nin e-Öğrenim Programları olarak sıralanmaktadır (Zollner ve diğerleri, 2014).

Alman Dunkelfeld yaklaşımı (The German Dunkelfeld), 2000'li yılların ortasında Charité-Universitätsmedizin'deki Seksoloji ve Cinsel Tıp Enstitüsü'nde (Institute of Sexology and Sexual Medicine) 18 yaşından büyük olan bireylere yönelik Berlin Dunkelfeld Önleme Projesi (The Berlin Prevention Project Dunkelfeld- PPD)

yürütmüştür. 2014’de Dunkelfeld’in Önleme Projesi’nin başarılı olması sebebiyle, 12-18 yaş arasındaki bireylere yönelik Çocuklar Yönelik Cinsel İstismarın Birincil Önleme Projesi (Project for Primary Prevention- PPJ) isimli bir diğer proje başlatılmıştır. Berlin Dunkelfeld Önleme Projesi’nin ilk değerlendirme raporunda, çocuklara yönelik cinsel istismar riskini azalttığı, çocuklara yapılan cinsel saldırıları önlediği ve çocuk pornografisi oranında bir düşüş yaşandığını belirtmiştir (Beier, 2016). Berlin Önleme Projesi Dunkelfeld (The Berlin Prevention Project Dunkelfeld-PPD), sadece çocukların cinsel istismara maruz kalma olasılığına karşı endişe yaşayan veya zorunluluk hisseden bireyler için değil ihtiyacı olan tüm bireylere yönelik yapılan çocuk cinsel istismarını önlenmesini hedef almaktadır (Beier ve diğerleri, 2015)

2010-2012 yılları arasında Alman Federal Bakanlığı (Araştırma ve Eğitim Bakanlığı, Aileler, Yaşlılar, Kadınlar ve Gençlik Bakanlığı ve Adalet Bakanlığı) tarafından üstülenilen “Çocukluk Döneminde Cinsel İstismar” başlıklı çalışmaya ilişkin toplantı düzenlenmiştir ve toplantının en büyük konularından biri de çocukların/gençlerin kurumlarda ve aynı zamanda ebeveynlerden kaynaklı yaşadıkları büyük çaplı mağduriyetlerine ilişkin ileriye yönelik alınabilecek önlemler hakkında kararlar görüşülmüştür. Eski bir Federal Bakanı, çocuk cinsel istismarına yönelik üzere Bağımsız Komiser olarak görevlendirilmiştir. Çocuk Cinsel İstismarından Sorumlu Bağımsız Komiserine cinsel istismarını bildiren kişilerin birçoğunun istismardan kaçınmak için daha kapsamlı ve yararlı önleme ve erken müdahale programlarının olması gerektiğini konusunda istekte bulunmuşlardır (Zollner ve diğerleri, 2014).

Almanya Federal Aileler, Yaşlılar, Kadınlar ve Gençlik Bakanlığı, gençlere hizmet veren kurumlara yönelik düzenli bir eğitim programı sunmakla Alman Önleme ve Müdahale Derneği’ni (DGfPI) Çocuk İstismarı ve İhmali ile suçladı. Bu programlar Almanya’da gençlere danışma servislerinden profesyonel kişilerle hizmetler vermektedir. Sağlık ve eğitim alanlarından uzman kişiler tarafından verilen eğitimleri düzeltmek için Federal Araştırma ve Eğitim Bakanlığı, bir e-öğrenme programının geliştirilmesine ilişkin yatırım yapmaktadır. 2012’de Roma’daki Papalık Gregoryen Üniversitesi, Çocuklara yönelik uygulanan kötü muameleye karşılık Çocuk Koruma Merkezi’ni (ÇKP) kurmuştur (Zollner ve diğerleri, 2014).

2.10.8 Ürdün'e Göre Cinsel İstismarı Önleme Politikaları

Ürdün Ceza Kanunu, çocukların istismar ve sömürüye karşı korunmasını amaçlamaktadır. Çocukları ihmal eden veya çocuklara zarar veren ebeveyn veya yasal vasilelere de cezalar uygulanmaktadır. Cinsel istismar suçlarında hukuk sistemi oldukça tedbirlidir. 15 yaşından küçük kız çocuğuna cinsel istismar uygulayan kişiye idam cezası verilmektedir. Bir kadını rızası olmadan korkutma, aldatma veya kandırarak cinsel ilişkide bulunulması durumunda, erkek istismarcının 9/1961 tarihli Ceza Kanunu'na göre en az 10 yıl hapis cezasına çarptırılmaktadır. Fakat olayın kanıtlanması için fiziksel kanıtlar olması gerekmektedir, bu sebeple çocuk cinsel istismarı Ürdün toplumunda hala önemli bir sorunu oluşturmaktadır.

Ürdün'de çocuk cinsel istismarına karşı tepkiler farklı düzeylerde olabilmektedir. Eğer istismar aile içinde gerçekleşmiş ise ebeveynler olayı Aile Koruma Müdürlüğü'ne, aile içinde değil ise polise bildirmektedirler. Ebeveynler, cinsel istismarı değerlendirmek, tedavi etmek, çocukların fiziksel ve psikolojik olarak nasıl etkilendiğini öğrenmek amacıyla çocuk doktorları veya aile doktorları ile iletişime geçebilmektedirler. Toplum içerisinde ise okullar bu durumu Aile Koruma Müdürlüğü'ne ve ailelere bildirmelidir. Cinsel istismar gibi fiziksel delillerin olduğu ağır durumlarda ise polise haber verilmektedir. Konuya ilişkin çalışmalar incelendiğinde cinsel istismar ve cinsel şiddete maruz kalan kişilerin yaşadıkları olumsuz durumu anlatmasını zorlaştıran olayı, hizmetlere sınırlı erişim ve yetersizlik olduğu görülmektedir. Bu sebeple çocuklar yaşadıkları olumsuz olayları erken dönemde ve iyi şekilde ele alamadıkları için yıllar boyu bu durumu yaşamaktadır (Alzoubi ve diğerleri, 2018).

2.10.9. Türkiye'ye Göre Cinsel İstismarı Önleme Politikaları

Türk Medeni Kanunu'nda (TMK) yer alan hususlara (185. madde) göre çocukları korunması ve gelişim süreçleri ebeveynlerinin sorumlulukları belirtilerek ilk olarak evlilik kurumunu oluşturan eşlerin, çocuklara verilecek eğitimlerde, bakımlarında ve himayesine önem vermeye sorumlu oldukları bildirilmektedir. Bunun yanısıra bir başka madde de (340. madde) yer alan husus ise aileler; çocukların bedensel, bilişsel, ahlaki, toplumsal, ruhsal ve sosyal becerilerinin gelişmesinde destek olmaları ve çocuklara sunulacak eğitime gerekli olan katkıyı ortaya koymalıdır. Ayrıca çocuğa yönelik yapılan her türlü istismar uygulanması halinde çocuğun korunma ve bakım gereksinimlerine onay vererek hâkime, çocuğun sorumluluğunda olan kişilerin

yanından alınarak başka bir ailenin veya kuruma yerleştirilme yetkisi verilmektedir (347. madde). Türk Ceza Kanunu (TCK) tarafından çocuğun mağdur edilmesi durumunda çocuğu korumaya ilişkin hükümler getirilmekte ve çocuğu suça sürükleyen kişiler ile ilgili cezaların uygulanmasını belirtmiştir. Türk Ceza Kanunu'na göre çocuğa yapılan cinsel istismar insanlık bünyesinde işlenen suç olarak yer almaktadır (Çavuş-Bekce ve Çalış, 2021). Türkiye'de Son 20 yılı aşkın sağlık uzmanları ve sivil toplum kuruluşlarının harici Üniversite Çocuk Koruma Uygulama ve Araştırma Merkezleri (ÇKM) sonra ilk kez 2010'da Ankara'da yer alan ve hâlâ varlığını koruyan her geçen gün daha da çoğalan Çocuk İzlem Merkezleri (ÇİM) aracılığıyla istismar maruz kalan çocuklara ve ebeveynlere destek sağlanması ve çocuk istismarını önlenmeye yönelik çalışmalar yer almaktadır (Aslan ve Erkol, 2021).

2.9.10. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Devleti'ne Göre Cinsel İstismarı Önleme Politikaları

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Devleti'nde çocuklara yönelik herhangi bir koruma politikasına sahip olmaması sebebiyle çocuk istismarına yönelik herhangi bir eğitim, sağlık ve hukuk alanlarda düzenli bir önleme politikası da yer almamaktadır (Berkmen ve Seçim, 2018). Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde çocuklara yönelik fiziksel istismara, duygusal istismara ve ihmalle yönelik hususlarda sınırlı sayıda çalışmalar yapıldığı görülmüştür. (Karakartal, 2020).

2.11. Dünya'da Çocuk Cinsel İstismarı Üzerine Yapılan İlgili Araştırmalar

Moore ve diğerlerinin (2015) Avusturalya'da yaptığı araştırmada çocuklara yapılan kötü muamele türlerinden (cinsel istismar, fiziksel istismar, duygusal istismar ve ihmal) tüm yaşlar arasında en yaygın olarak görülen türünün çocuk cinsel istismarı (erkekler için %2,6 ve kadınlar için %7,8) olduğu sonucuna varmışlardır.

İspanya'da Ferragut ve diğerleri (2022) tarafından yapılan cinsel istismar yaygınlığı ile ilgili çalışmasında çocuklukta yaşanan en yaygın cinsel istismarın çocuklara pornografik materyallerin gösterilmesi, en az yaygın olan cinsel istismarın ise penetrasyon içeren eylemde bulunmaya zorlanmalarıdır. Araştırmada incelenen on cinsel istismar türünden sekizinin kadınlarda erkeklere oranla daha yaygın olduğu görülmüştür. Çalışmaya dâhil edilen katılımcılardan sadece %27,5'i istismarı yaşadıkdan sonra birisine anlattığını ifade etmiştir. Çoğunlukla kadınlar annelerine

erkekler ise arkadaş/akranlarına yaşadığı istismar olayını anlattıklarını söylemişlerdir.

Hébert ve diğerleri (2021) tarafından Fransa'da gençler ile yaptıkları çocuk cinsel istismar öyküsü çalışmasında, katılımcıların %96,3'ü istenmeyen dokunmayı ve %39,2'si penetrasyon eylemler içeren çocuk cinsel istismarına uğradığını bildirmiştir.

Yen ve diğerlerinin (2008) Tayvan'ın kırsal bölgelerinde yaşayan ortaokul öğrencileri ile yaptığı çalışmada 374'ünün (%22,2) fiziksel istismar, 42'sinin (%2,5) cinsel istismara maruz kaldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Pettersen (2013) Norveç'te 19 cinsel istismar mağduru ile yaptığı çalışmada istismara uğradıkları için kendilerinin sorumlu olduğunu hissettiklerini ve bu yüzden suçluluk duyduklarını belirtmişlerdir.

McElvaney ve diğerleri (2021) tarafından İrlanda'da yapılan çalışmada çocuk cinsel istismarına maruz kalan kişilerin kardeş ve ailelerin kardeşlerinin istismar edildiğini duyduklarında verdikleri tepkilerde katılımcıların çoğu hiçbir şey yapmadığını ifade etmişlerdir (%27; $n = 12$), diğer katılımcılar kardeşiyle yaşanan cinsel istismar hakkında konuştuğunu belirtmiştir (%18; $n = 8$), katılımcılar kardeşinin yaşadığı cinsel istismar olayını anne-babalarına anlatmıştır (%20; $n = 9$) diğer üç katılımcı ise (%7) cinsel istismarcı ile iletişime geçmiştir. Katılımcıların kardeşine yapılan cinsel istismarı, kardeşlerinin kendilerine söylemesi (%49; $n = 22$), diğer aile üyeleri tarafından anlatılması (%11; $n = 5$) veya aile dışından birinin katılımcılara bahsetmesi (%11; $n = 5$) diğer iki kişinin istismara tanık olması (%4) şeklinde öğrenmişlerdir. Katılımcıların çoğu (%65; $n = 29$) kardeşlerinin cinsel istismara uğradığına inanırken, bir kısım ya inandıklarından emin olamadığını ya da ilk olarak inandığını ama daha sonrasında kardeşine inanıp inanmadıklarını bilmediğini (%7; $n = 3$), yalnızca bir kişi ilk başta kardeşine inanmadığını fakat anketi tamamladıktan sonra inandığını (%4; $n = 2$) ifade etmişlerdir. Katılımcıların kardeşleri tarafından maruz kalınan en tipik istismar şekli, penetrasyon (%48, $n = 22$), temasla istismar (%38, $n = 17$), teşhir etme (%20, $n = 9$) ve çocuk pornografisine dâhil olma veya gösterme (%4, $n = 2$) olduğunu belirtmişlerdir.

Rueda ve diğerlerinin (2021) Meksika'da yaptığı çalışmada istismarın türüne bağlı olarak, katılımcıların %13,9 ila %65,8'inin çocuklukları boyunca en az bir defa 6-12 yaşları arasında cinsel istismara uğradığını ifade etmişlerdir. En genç kadın katılımcılar bir aile ferdi tarafından pornografik görüntülere maruz kaldığını, en yaşlı

kadın katılımcılar bir yabancı tarafından teşhircilik yapıldığını ve yalnızca %31,3'ünün istismarı annelerine veya bir akranına bildirdiklerini aktarmışlardır.

Lalor'un (2004) Afrika bölgesinde çocuk cinsel istismar çalışmalarını incelediğinde, çalışmalara katılan çocukluklarda yaklaşık %5'inin penetran cinsel istismara uğradıklarını bildirmektedirler. Çocuğa yönelik cinsel istismar en çok aile fertleri, akrabalar, komşular veya çocuğun tanıdığı diğer bireyler tarafından gerçekleştirilmektedir. Güney Afrika'da AIDS ve HIV'in yüksek olduğu bölgelerde çocukların yaklaşık %0,6-1,8'inin 18 yaşından önce enfeksiyonun bulaşması AIDS/HIV taşıyan bir fail tarafından cinsel istismara maruz kalmasından kaynaklı olduğu tahmin edilmektedir.

Abd El Rahman ve diğerleri (2017) 2007-2011 yılları arasında Mısır'da yaptıkları araştırmada, 813 çocuğun cinsel istismar vakasını incelemişlerdir. Cinsel istismara uğrayan kadınların sayısı erkeklere göre daha fazla (%52,8, 4,29 vaka), cinsel istismara en çok maruz kalan grup ise ergen bireyler (%43,8, 356 vaka) olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca tüm istismarcıların cinsiyeti erkek olup çoğu istismara uğrayan bireylerin aileleri dışındaki kişilerden oluşmaktadır (%89,9, 731 vaka).

Aboul-Hagag ve Hamed (2012) Mısır'da üniversite öğrencileriyle yaptıkları çalışmada çocuk cinsel istismarının genel yaygınlığını %29,8 ve kadınlarda %37,8 erkeklerde ise %21,2 olarak belirtmişlerdir. Cinsel istismara maruz kalma yaşı kadınlar için ortalama 10,3 iken erkekler için ise 9.20'dir. En çok maruz kalınan cinsel istismar türü sarılma ve öpüşme iken katılımcılardan sadece %1,1'i cinsel ilişkiye maruz kalmıştır. Kadınların %32,2'si sarılma ve öpüşme yaşarken, erkeklerin %8,8'i sarılma ve öpüşme yaşamıştır. En çok maruz kalınan ikinci cinsel istismar türü ise pornografik resim ve film izlemektir (%19,1). Kadınlarda bu oran %17,2 erkeklerde ise %21,2'dir. Katılımcıların %14,7'si istismarcının cinsel organına bakmaya (erkeklerin %9,2'si kadınların %19,7'si), %14,4'ü cinsel organlarını açmaya zorlanmıştır (erkeklerin %5,1'i kadınların %23,2'si). Mağdurların %9,1'i istismarcının kucağına oturmaya zorlanmıştır (erkeklerin %1,3'ü kadınların %16,3'ü).

Mağdur erkeklerin istismarcıları %76,1'i erkek, %23,9'u kadın ve kadın mağdurların istismarcıları %87,5'i erkek, %12,5'i kadınlardır. Erkek istismarcıların yaş ortalaması 25.21, kadın istismarcıların yaş ortalaması ise 20'dir. İstismarcıların %4,5'i aile üyesi (baba %3,7 erkek kardeş %0,7) ve %96,5'i ev dışından kişilerdir.

Bu kişilerin yüzdesini komşular (%44,8), yabancılar (%32,1), arkadaşlar (%14,2) ve öğretmenler (%4,5) oluşturmaktadır.

Katılımcılar diğer yaş gruplarına kıyasla daha çok 10-15 yaşları arasında istismara uğramışlardır. Cinsel istismara maruz kalanların %23,9'u (erkeklerin %6,5'i kadınların %33,0'i) çocukluk döneminde yaşadıklarını %65,0'ı aile üyesine (erkeklerin %33,3'ü ve kadınların %69,0'i), %35,0'ı arkadaşına (erkeklerin %66,7'si ve kadınların %31,0'i) anlatmıştır. Yaşanan cinsel istismar açığa çıktıktan sonra %37,5'ine yardım edilmiş, %15,5'ine inanılmamış ve %50,0'ına saklaması söylenmiştir.

Alikaşifoğlu ve diğerleri (2006) Türkiye'de kız öğrenciler ile yaptığı araştırmada, katılımcıların %13,4'ünün cinsel istismara maruz kaldığını, %11,3'ünün özel bölgelerine hoşlanmadığı şekilde dokunulduğunu ve %3,0'ünün hem cinsel istismara maruz kaldığını hem de özel bölgelerine dokunulduğunu belirtmektedirler.

Speizer ve diğerlerinin (2008) üç Orta Amerika ülkesinde yaptıkları çalışmada çocuk cinsel istismarının yaygınlığını Honduras'ta %7,8, El Salvador'da %6,4, Guatemala'da %4,7 olarak belirtmektedirler. Üç ülkede de katılımcıların çoğunluğu, ilk kez 11 yaşından önce cinsel istismara maruz kaldığını, istismarcının ise aile ferdi, komşu veya tanıdık bir kişi olduğunu ifade etmişlerdir.

Fanslow ve diğerleri (2007) Yeni Zelanda'da çocuk cinsel istismarı yaygınlık çalışmasında, katılımcılardan kentsel bölgede yaşayan kadınlar için %23,5 ve kırsal bölgede yaşayan kadınlar için ise %28,2 sonucuna ulaşmışlardır. Hem kentsel hem de kırsal bölgede yaşayan Yeni Zelandalı kadınlar, Avrupalı ve diğer etnik grupların kadınlarına oranla daha çok çocuk cinsel istismarına maruz kaldıklarını bildirmişlerdir (kentsel: %30,5'e karşı %17,0 kırsal %35,1'e karşı %20,7). Katılımcıların tümünün cinsel istismara maruz kalma yaşı ortalama olarak 9, istismarcının ortalama yaşı ise 30'dur. Cinsel istismar mağdurlarının yarısı "bir veya iki kez", %27'si "birkaç kez" ve %23'ü "birden çok kez" istismara maruz kaldıklarını ve çoğu katılımcı istismarcının erkek bir aile üyesi olduğunu ifade etmiştir.

Niu ve diğerleri (2010) Çin Şanghay Üniversitesinde yaptığı araştırmada öğrencilerin yaklaşık %15,1'inin (erkekler %10,2, kadınlar %18,2) 14 yaşından önce cinsel istismara maruz kaldığını, %1,2'sinin vajinal ya da anal ilişkinin kötüye kullanıldığını ve %0,8'inin zorla vajinal ya da anal ilişkiyle cinsel istismara maruz kaldıklarını belirtmişlerdir. Şehir bölgesinden gelen kız öğrenciler (%23,9), ilçe

(%10,1) ve kırsal bölgeden (%8,2) gelen kız öğrencilere göre cinsel istismara daha çok maruz kaldıklarını bildirmişlerdir. İstismarcılar genellikle yabancılar (%40,3), sınıf arkadaşları veya mağdurların arkadaşları (%23,9) ve aile üyeleri veya akrabalar (%11,3) olarak tanımlanmıştır.

Olsson ve diğerlerinin (2000) Nikaragua Orta Amerika'da yaptığı çalışmada 19 yaşından önce maruz kalınan cinsel istismar yaygınlığını erkeklerde %20 ve kadınlarda %26 olarak belirtmişlerdir. Kadınlar, erkeklere göre %7'ye kıyasla %15 oranında tecavüz girişimi ya da tamamlanmış tecavüz kurbanı olduklarını ve cinsel istismara maruz kalan erkeklerin %33'ü, kadınların ise %66'sı istismarcısının aile üyesi olduğunu ifade etmişlerdir.

McCraan ve diğerleri (2006) Tanzanya'daki bir üniversitede yaptıkları çalışmada çocuk cinsel istismarının yaygınlığını %27,7 ve kadınlarda erkeklere oranla daha yaygın olduğunu belirtmişlerdir. Cinsel istismara maruz kalma yaşları ortalama 13.8 olarak bulunmuştur. İstismarcılar büyük bir oranla kadınlar olmuştur. İstismarcının davranışlarını tanımlarken katılımcılar sıklıkla güç, ikna, rüşvet ve fiziksel güç kelimelerini dile getirmişlerdir.

BÖLÜM III

3. Yöntem

Bu araştırmanın amacı, hafif düzey zihin yetersizliğine sahip öğrencilerin resimli kartlar aracılığıyla cinsel istismara karşı korunma eğitiminin kazanması, sürdürmesi ve genellemesindeki etkililiğinin belirlenmesidir.

Bu bölümde, araştırma modeli, katılımcılar, ortam, kullanılan araç-gereçler, bağımlı-bağımsız değişkeni uygulama süreci, verilerin toplanması ve verilerin analizi yer almaktadır.

3.1. Araştırma Modeli

Bu araştırmada hafif düzey zihin yetersizliğine sahip öğrencilerin resimli kartlar aracılığıyla cinsel istismara karşı korunma eğitiminin kazanması, sürdürmesi ve genellemesindeki etkililiğinin belirlenmesi için tek denekli araştırma yöntemlerinden denekler arası çoklu başlama deseni kullanılmıştır. Tek denekli araştırma modelleri, standart koşullar altında tekrarlanan ölçümler aracılığıyla her bir katılımcının kendi kontrolünü sağlayarak davranış değiştirmesi veya öğretim uygulamalarının etkililiğini ortaya çıkaran araştırmalar olarak tanımlanmaktadır (Tekin-İftar, 2018). Tek denekli araştırmalar, bağımlı ve bağımsız değişken arasındaki ilişkiyi araştırmaları gerçekleştirebilmek için kullanılan bir araştırma yöntemi olarak bilinmektedir (Çakıroğlu,2012). Tek denekli araştırmaların, özel eğitimde kanıta dayalı uygulamaların geliştirilmesinde son derece önemli bir rolü vardır (Horner ve diğerleri, 2005). Ayrıca özel eğitim alanı ile ilgili olarak bilgileri edinmede faydalı bilgiler elde etmeyi sağlamış olup özel eğitim alanında en fazla kullanılan araştırma modeli olarak kanıtlanmıştır (Hammond ve Gast, 2010). Bu durumun çeşitlilik açısından nedenleri tartışılabilmekte fakat yetersizlik türlerine göre görülme yoğunluğu özel gereksinimli çocukların nispeten tipik gelişim gösteren öğrencilere göre düşüklük göstermesidir. Araştırmacıların yaşadıkları çevrede belli yetersizlik türüne sahip denek bulmada zorlandıkları görülmektedir. Bu sebeple tek denekli çalışmalar en doğru deneysel araştırmalar bilinmektedir. Bu araştırmalar her geçen gün daha çok desteklenmektedir. ABD’de 46 ve üzeri hakemli fazla hakemli bilimsel dergide tek denekli araştırmalar yer almaktadır (Karasu, 2009). Tek denekli araştırmalar, deneysel araştırmalar içinde bulunan, deneklerin yansız bir şekilde belirlenememesi sebebiyle yarı deneysel araştırmalar içinde yer alan, uygulamaların

etkililiğini inceleyen standart koşullarda tekrarlanan ölçümler yapılarak her bir katılımcı kendi içinde değerlendirildiği araştırmalar olarak tanımlanmaktadır (Sönmez ve diğerleri, 2017).

3.2. Katılımcılar

Araştırmaya katılan denekler KKTC-Lefkoşa’da il sınırları içerisinde kurulan özel eğitim okulda eğitim gören ve aynı zamanda genel eğitim sınıflarında kaynaştırma eğitimine de devam eden hafif düzey zihinsel yetersizliği tanısı alan 1’i kız 2’si erkek öğrencilerden oluşmaktadır. Araştırmaya katılan deneklerin yaşları 12-14 yaşları arasındadır.

Tablo 1.

Deneklerin Demografik Özellikleri

Öğrencinin Adı	Tanısı	Cinsiyeti	Yaşı	Rehabilitasyon Merkezine Geldikleri Gün Sayısı	Kurum Türü
1. Beliz	Hafif Düzeyde Zihin Yetersizliği	Kız	12	5	Kaynaştırma Eğitimi ve Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi
2.Selim	Hafif Düzeyde Zihin Yetersizliği	Erkek	13	3	Kaynaştırma Eğitimi ve Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi
3.Lütfü	Hafif Düzeyde Zihin Yetersizliği	Erkek	14	3	Kaynaştırma Eğitimi ve Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi

1.Denek Özellikleri: Hafif düzey zihin yetersizliği tanısı almış 12 yaşında bir kız öğrencidir. Öğrenci, yarı zamanlı kaynaştırma eğitimi alırken özel eğitim ve rehabilitasyon merkezinde de eğitim almaya devam etmektedir. Öğrencinin hafif düzey zihin yetersizliği dışında ek bir yetersizliği olmayıp gerekli ön koşul becerilerine sahiptir.

2.Denek Özellikleri: Hafif düzey zihin yetersizliği tanısı almış 13 yaşında bir erkek öğrencidir. Öğrenci, yarı zamanlı kaynaştırma eğitimi alırken özel eğitim ve rehabilitasyon merkezinde de eğitim almaya devam etmektedir. Öğrencinin hafif

düzey zihin yetersizliği dışında ek bir yetersizliği olmayıp gerekli ön koşul becerilerine sahiptir.

3.Denek Özellikleri: Hafif düzey zihin yetersizliği tanısı almış 14 yaşında bir erkek öğrencidir. Öğrenci, yarı zamanlı kaynaştırma eğitimi alırken özel eğitim ve rehabilitasyon merkezinde de eğitim almaya devam etmektedir. Öğrencinin hafif düzey zihin yetersizliği dışında ek bir yetersizliği olmayıp gerekli ön koşul becerilerine sahiptir.

4. Yedek Denek

Çalışmaya katılan katılımcılardan herhangi bir durumdan kaynaklı oluşabilecek aksaklıklardan dolayı yedek bir denek belirlenmiştir.

1. Denek Özellikleri (Yedek) : Hafif düzey zihin yetersizliği tanısı almış 14 yaşında bir kız öğrencidir. Öğrenci, yarı zamanlı kaynaştırma eğitimi alırken özel eğitim ve rehabilitasyon merkezinde de eğitim almaya devam etmektedir. Öğrencinin hafif düzey zihin yetersizliği dışında ek bir yetersizliği olmayıp gerekli ön koşul becerilerine sahiptir.

3.2.1. Katılımcıların Belirlenmesi

Katılımcılar KKTC-Lefkoşa'da il sınırları içerisinde kurulan özel eğitim okulda eğitimini sürdüren öğrencilerin zihin yetersizliği olan öğrencilerin öğretmenleriyle ön görüşme yapılarak öğrencilerin daha önce hiçbir cinsel istismardan korunma eğitimi almadığı öğrenilip denekler seçilmiştir. Denekler seçilirken yaş aralıkları birbirine yakın olması, ikinci bir ek yetersizlik türünün olmaması, yönergeleri takip etmesi, kendini ifade edebilmesi, resimli kartlar ile daha önce cinsel istismardan korunma eğitimi almaması ve resimli kartlardaki görselleri kavrayabilmesi gibi ön koşul beceriler dikkate alınarak seçilmiştir. Araştırmaya dâhil edilen katılımcıların cinsel istismardan korunma eğitimine gereksinimleri olduğu ebeveynleri ve öğretmenleri tarafından bildirilmiştir. Ayrıca öğrencilerin cinsel istismar eğitimine katılmaları için ebeveyn onayının olması göz önünde bulundurulmuştur.

3.3. Araştırmacının Özellikleri

Girne Üniversitesi Eğitim Fakültesi Özel eğitim öğretmenliği bölümünden mezun oldu. Girne Üniversitesi'nden mezun olmuştur. Lisansını tamamladıktan hemen sonra Yakın Doğu Üniversitesi'nde Eğitim Bilimleri Enstitüsü Özel Eğitim Anabilim Dalı'nda yüksek lisans eğitimine devam etmektedir. Aynı zamanda Yakın Doğu

Üniversitesi ve Girne Üniversitesi'nde Araştırma Görevlisi olarak görev yapmaktadır. (EK-11).

3.4. Ortam

Çalışmanın öğretim yoklamaları, genelleme ve izleme oturumları katılımcıların eğitimine devam ettiği Lefkoşa Özel Eğitim ve İş Okulu gerçekleşmiştir. Okul binası iki katlı olup oturumlar 2.katta boş bir sınıfta gerçekleşmiştir. Oturumlarda katılımcı ve araştırmacı bulunmuştur. Çalışma yapılan ortamın düzenine bakıldığında, yazı tahtası, öğretmen masası ve sandalyesi, klima, kitaplık, öğrencilerin oturabildiği masa ve sandalyeler bulunmaktadır.

3.5. Araştırmanın Bağımlı Değişken

Bu çalışmanın bağımsız değişkeni, hafif düzey zihin yetersizliğine sahip öğrencilerin resimli kartlar aracılığıyla cinsel istismara karşı korunma becerileridir.

3.6. Araştırmanın Bağımsız Değişken

Çalışmanın bağımlı değişkeni, hafif düzey zihin yetersizliğine sahip öğrencilerin resimli kartlar aracılığıyla cinsel istismara karşı korunma eğitim programıdır.

3.7. Veri Toplama Araçları

Hafif düzey zihin yetersizliği olan öğrencilere illüstrasyon tekniği ile hazırlanan resimli kartlar aracılığıyla cinsel istismardan korunma becerilerini kazandırmak amacıyla, öğretim yoklamaları, genelleme ve izleme oturumlarında kullanılması için A4 boyutunda ve dış yüzeyi dijifix ile kaplananan resimli kartlar kullanılmıştır. Cinsel istismar eğitim programında yer alan“ Güvenilir Kişiler- Güvenilir Olmayan Kişiler”, “Vücut Bölümleri”, “Özel Bölgeler”, “İyi- Kötü Öpme”, “İyi-Kötü Dokunma” “Güvenilir Kişiye Anlatma” ve “Kaç-Bağır-Yardım İste” modül başlıklarını içeren resimli kartlar hazırlanmıştır. Resimli kartlar araştırmacı tarafından betimlenip bir Uzman Grafik Tasarımcı tarafından illüstrasyon tekniği kullanılarak hazırlanmıştır. Bu teknik klasik çizim yöntemlerinin dijital ortama taşındığı bir terim olarak tanımlanmaktadır (Araz, 2010). İllüstrasyon tekniği ile hazırlanmış görsel materyaller çocukların öğrenmeleri kolaylaştırmakta ve resimlere kolayca tepki vermelerini sağlamaktadır (Kılıç 2021). İllüstrasyon tekniği çocuklar için yazılı görselleri anlaşılır kılmak açısından kolaylaştırdığı için önemli bir yere sahiptir. Çocukların sınırlı sayıda kelime dağarcığı olması nedeniyle, daha az kelimelere ve daha sadece sözcük ve sözcük gruplarını kullanabilmesi açısından

görselliğe hitap eden resimlere gereksinim duymaktadırlar (Kılıç, 2021). Günümüz resimli materyallerde kullanılan illüstrasyon tekniği kolaylık bakımından tercih edilmektedir. Hem geleneksel hem çağdaş yöntemlerin harmanlanması ile kullanılan bu teknik seçilmektedir (Kılıç, 2021). Resimli kartlar, zihin yetersizliği olan çocuklara uygunluğunu öğrenmek için bir Uzman Klinik Psikolog ve özel eğitim öğretmeni olarak görevini yapan bir eğitimci tarafından onaylanmıştır. Araştırmanın verilerini kaydetmek için bir kamera kullanılmıştır. Kaydedilen videoları yazıya geçirilmesi içinde veri kayıt formları hazırlanmıştır. Veri analizi, gözlemciler arası güvenilirlik ve uygulama güvenilirliği verilerinin toplaması için veri kayıt formu kullanılmıştır.

3.8. Pilot Uygulama

Pilot uygulama, resimli kartlar aracılığıyla cinsel istismardan korunma eğitiminin zihin yetersizliği olan öğrenciler üzerinde denenmiştir. Çalışma öncesinde zihin yetersizliği olan 3 kız öğrenci ile gerçekleşmiştir. Öğrenciler hem kaynaştırma eğitimi hem de özel eğitim ve rehabilitasyon merkezinde eğitim almakta olup ön koşul becerilere sahiptir. Pilot uygulama 07.02.2022-18.02.2022 tarihleri arasında yapılmış olup her bir oturum yaklaşık 25-30 dakika arasında gerçekleşmiştir. Denekler daha önce cinsel istismardan korunma eğitimi almadıkları öğretmenleri ve ebeveynleri tarafından bildirilmiştir.

3.9. Deney Süreci Aşamaları

Deney süreci aşamaları, deney süreci, yoklama, öğretim, izleme ve genelleme oturumlarını kapsamaktadır.

3.9.1. Deney Süreci

Bu araştırma, Lefkoşa Özel Eğitim ve İş Eğitim Okulundaki bir sınıfta gerçekleşmiştir. Hafif düzey zihin yetersizliği olan öğrencilerin hepsi bireysel olarak oturumlar 09.00-12.00 saatleri arasında gerçekleşmiştir. Oturumların tümü geçerlilik ve güvenilirlik sağlaması için video kaydına alınmıştır. Oturumlarda kullanılan resimli kartlar öğretim süresince öğrencinin görebileceği boyutlarda masa üzerinde bulundurulmuştur.

3.9.2. Öğretim Oturumları

Bu araştırmanın verilerinde kararlılık edildikten sonra, resimli kartlar aracılığıyla cinsel istismardan korunma öğretimine başlanılmıştır. Öğretim oturumları, Lefkoşa

Özel Eğitim ve İş Eğitim Okulundaki bir sınıfta bireysel olarak çoklu fırsat öğretim yöntemiyle gerçekleşmiştir. Çoklu fırsat yöntemi öğrencinin beceri basamağında kullanılan ipuçlarıyla yaptığı veya bağımsız şekilde gerçekleştirip gerçekleştirmediğinin belirlenmesi olarak tanımlanmaktadır. Öğrenciye beceriyle beraber ana yönerge verilmektedir. Öğrenci beceriyi bağımsız bir şekilde gerçekleştirirse “B” şekliyle yazılır. Beceri bağımsız bir şekilde gerçekleşmezse ya da hatalı bir şekilde gerçekleşirse öğrenci durdurularak o beceri basamağıyla ilgili sözel ipucu sunulur. Sözel ipucu kullanıldıysa “Sİ” şeklinde yazılır. Sözel ipucu sunulmasına rağmen beceri hala gerçekleştirilemiyorsa model olunur. Model olunarak beceri gerçekleştiriliyor ise “MO” şeklinde yazılır. Son olarak model olduğu halde beceri öğrenci tarafından gerçekleştirilemiyorsa fiziksel yardım uygulanır. Fiziksel yardım “FY” şeklinde yazılır (Işık, (t.y.)). Öğretim oturumları haftada dört gün olacak şekilde günde bir oturum olmak üzere toplamda 6 oturum olarak gerçekleşmiştir. Öğretim oturumları yaklaşık 25-30 dakika arası sürmüştür. Resimli kartlar aracılığıyla sunulan cinsel istismardan korunma eğitiminde kullanılan modül “vücut bölümleri”, “özel bölgeler”, “güvenilir kişiler listesi”, “iyi-kötü sarılma”, “iyi-kötü öpme”, “uzaklaş-bağır-güvenilir birine anlat” başlıkları altında toplanmıştır. Öğretim oturumlarının birinci modülü güvenilir kişiler listesini tanıma becerisi kazanma, ikinci modülü, vücut bölümlerini bilme, özel bölgeler tanıma, üçüncü modül, iyi-kötü sarılmayı ayırt etme, dördüncü bölüm, , iyi-kötü öpme ayırt etme, beşinci bölüm güvenilir birine anlat son ve altıncı bölüm olan uzaklaş-bağır-yardım iste becerisi kazanma başlıkları altında öğretim oturumları gerçekleşmiştir. ölçüt karşılayıncaya değin katılımcılar ile arka arkaya öğretim oturumları gerçekleştirilmiştir. Öğretim oturumlarında öğrencilerin her birine gerektiğinde ayrı ayrı ipuçları sunulmuştur. Öğretim oturumlarına her başlanılmadan önce kullanılacak materyaller (resimli kartlar) öğrencilere tanıtılmıştır. Öğrenciler öğretim oturumlarında öğretilen becerileri gerçekleştirilmesi için süre tanınmıştır (5 saniye). Araştırmacı, sunulan yönergelere doğru tepki verildiğinde “+” yanlış tepki verildiğinde “-” şeklinde işaretleme yapılmıştır. Öğrenci bağımsız bir şekilde gerçekleştirirse “B” şekliyle beceri bağımsız bir şekilde gerçekleşmezse ya da hatalı bir şekilde gerçekleştirince 5 saniye beklenip sözel ipucu sunulmuştur. Sözel ipucu kullanıldığı durumlarda “Sİ” şeklinde yazılmıştır. Sözel ipucu sunulmasına rağmen beceri hala gerçekleştirilemediyse model olunmuştur. Model olunarak beceri

gerçekleştirdiğinde ise “MO” şeklinde yazılmıştır. Öğrencilerin hiçbirine fiziksel yardım (FY) verilmemiştir.

3.9.3. İzleme Oturumları

İzleme oturumları resimli kartlar aracılığıyla cinsel istismardan korunma eğitimi 6, 12, 24. haftanın sonunda hala cinsel istismardan korunma becerilerini sürdürüp sürdürmediğini belirlemek amacıyla yapılmıştır. Öğrencilere öncesinde bir ön eğitim sağlanmamıştır. Öğrenciler sadece yapabildikleri “+” yapamadıklarına/tepkisiz kaldıkları durumlarda “-” şeklinde değerlendirilmiştir. Öğrencilere izleme oturumu uygulanırken herhangi bir pekiştirici sunulmamıştır (EK-6).

3.9.4. Genelleme Oturumları

Genelleme oturumları resimli kartlar aracılığıyla cinsel istismardan korunma eğitimi izleme oturumlarından 15 gün sonra öğrencilerin eğitim aldıkları rehabilitasyon merkezinde sınıf öğretmeni tarafından gerçekleştirilmiştir. Genelleme oturumları, izleme oturumları ile aynı şekilde yapılmıştır. Öğrencilere öncesinde bir ön eğitim sağlanmamıştır. Öğrenciler sadece yapabildikleri “+” yapamadıklarına/tepkisiz kaldıkları durumlarda “-” şeklinde değerlendirilmiştir. Öğrencilere genelleme oturumu uygulanırken herhangi bir pekiştirici sunulmamıştır (EK-7).

3.10. Resimli Kartlar Aracılığıyla Cinsel İstismara Karşı Korunma Eğitiminin Geliştirilmesi ve Uygulama Öncesi Öğretmenler ile Yapılan Görüşmeler

Resimli kartlar aracılığıyla cinsel istismara karşı korunma eğitiminin geliştirilmesi için Çakmak ve Çakmak’ın (2014) yazdığı “Özel Eğitime İhtiyaç Duyan Çocuklarda Cinsel Eğitim Uygulamaları” Bakırcıoğlu’nun (2015) yazdığı “Çocuk ve Ergenlerde Ruh Sağlığı”, Polat’ın (2019) “Tüm Boyutlarıyla Çocuk İstismarı-1” ve Budrionis ve Berghuis’in (2015). “The Sexual Abuse Victim and Sexual Offender Treatment Planner” kitaplarından yararlanılmıştır. Zihin yetersizliği olan bireylerin cinsel istismardan korunmaya ilişkin yapılan akademik çalışmalar incelenerek cinsel istismardan korunma eğitimi tamamlanmıştır. Resimli kartlar aracılığıyla cinsel istismara karşı korunma eğitiminin geliştirilmesi için incelenen yayımlar ise; Yektaoğlu-Tomgüshehan (2018) zihin yetersizliği olan öğrencilerin cinsel istismara karşı korunma eğitim programı, Ünlü (2020) hafif ve orta düzeyde zihin yetersizliği olan öğrencilere ile teknoloji destekli cinsel istismarı önleme eğitimi, Lee ve Tang (1998) hafif zihin yetersizliği olan bireylerle cinsel istismar önlenmesinde kullanılan

Davranışsal Beceriler Eğitimi (Behavioral Skills Training- BST) programı, Warraitch ve diğerlerinin (2021) hafif düzey zihin yetersizliğinin olan öğrencilere uygulanan okula dayalı cinsel istismarı önleme programıdır. Kitaplar ve yayımlar incelendikten sonra oluşturulan cinsel istismardan korunma eğitimine 1 uzman klinik psikolog ve özel eğitim alanında uzman 3 öğretim görevlisi olarak çalışan eğitimcilerden onay alınarak bir takım değişiklikler yapıp son hali verilmiştir. Resimli kartlar aracılığıyla cinsel istismardan korunma eğitimi 6 farklı beceri gurubundan oluşmaktadır. Bu 6 beceri her biri ayrı olmak üzere toplamda 6 oturum yapılarak gerçekleştirilmiştir. Cinsel istismardan korunma eğitimine ilişkin içerikler yer almaktadır.

Resimli kartlar aracılığıyla sunulan cinsel istismardan korunma eğitiminde kullanılan modül “vücut bölümleri”, “özel bölgeler”, “güvenilir kişiler listesi”, “iyi-kötü sarılma”, “iyi-kötü öpme”, “güvenilir birine anlat”, “uzaklaş-bağır-yardım iste” başlıkları altında toplanmıştır. Öğretim oturumlarının birinci modülü güvenilir kişiler listesini tanıma becerisi kazanma, ikinci modülü, vücut bölümlerini bilme-özel bölgeler tanıma, üçüncü iyi-kötü sarılmayı ayırt etme, dördüncü bölüm, iyi-kötü öpme ayırt etme, beşinci bölüm güvenilir birine anlat son ve altıncı bölüm olan uzaklaş-bağır-yardım iste becerisi kazanma başlıkları altında toplanmıştır. Cinsel istismar eğitimi der planı şeklinde hazırlanmıştır. Ders planı içerisinde uzun ve kısa dönemli amaçlar, öğretim aşaması, izleme, genelleme ve değerlendirme aşamaları bulunmaktadır. Öğretim aşamasında kullanılan ipuçları (B, Sİ, MO, FY) her basamak için ayrıntı bir şekilde değerlendirilmiştir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin KKTC-Lefkoşa’da kurulan Lefkoşa Özel Eğitim ve İş Eğitim Okulunda çalışan öğretmenler ile görüşme yapılarak öğrencilere uygulanacak cinsel istismardan korunması gereken hangi becerilerine en fazla gereksinimleri olduğu belirlenmiştir. (EK-1). Görüşme soruları 1 uzman klinik psikolog ve özel eğitim alanında uzman 3 öğretim görevlisi olarak çalışan eğitimcilerden onay alınarak tamamlanılmıştır. Öğretmen görüşleri ile cinsel istismardan korunma eğitiminin becerileri belirlenmiştir.

3.11. Verilerin Toplanması

Bu araştırmada hafif düzey zihin yetersizliğine sahip öğrencilerin resimli kartlar aracılığıyla cinsel istismara karşı korunma eğitiminin etkililiğini ortaya koymak

amacıyla veri toplanmıştır. Bu çalışmada gözlemcilerarası güvenilirlik, uygulama güvenilirliği, sosyal geçerlilik, etkililik, izlemeve genelleme verileri toplanmıştır.

3.11.1. Gözlemcilerarası Güvenirlik Verilerinin Toplanması

Çalışmada bağımlı ve bağımsız değişken ile ilgili güvenilirlik verileri toplanılmıştır (EK-8). Çalışmada gözlemcilerarası güvenilirlik verileri Psikolog tarafından toplanmıştır. Gözlemcinin tek denekli araştırma yöntemleri ve çocuk cinsel istismarını önleme programı ile ilgili deneyimi bulunmaktadır. Çalışmaya başlamadan önce Araştırmacı tarafından gözlemciye çalışma ve yöntem hakkında bilgi verilmiştir. Yansız bir şekilde oturumlar gözlemci tarafından kaydedilmiştir. Gözlemciler arası güvenirlilik için “Görüş Birliği / (Görüş Birliği + Görüş Ayrılığı) x 100” formülü kullanılmıştır.

Tablo 2.

Katılımcıların Öğretim, İzleme ve Genelleme Oturumlarına İlişkin Gözlemciler Arası Güvenirlik Verileri Uygulama Güvenirliği Verileri

Katılımcılar	Öğretim Oturumları	İzleme Oturumları	Genelleme Oturumları
Beliz	%100	%98,3	%93,2
Lütfü	%100	%100	%96,6
Selim	%100	%94,9	%91,5

3.11.2. Uygulama Güvenirliliği Verilerinin Toplanması

Uygulama güvenirliliği verileri araştırmacı tarafından uygulanan eğitimin ne ölçüde karşıladığını tespit etmek için yapılmıştır. Araştırma resimli kartlar aracılığıyla cinsel istismardan korunma becerilerinin değerlendirme amacı ile araştırmacı tarafından uygulama güvenirliliği formu hazırlanmıştır. Uygulama güvenirliliği verileri toplanması, başlama düzeyi (EK3), izleme oturumları ve genelleme oturumlarının uygulama ölçülerini karşıladığını anlamak için veriler öğretim oturumları uygulama güvenirliliği veri kayıt formuna yazılmıştır (EK-9).

Uygulama güvenirliliği, yapılacak öğretimin ne ölçüde yapılacağına uygun olup olmadığını görmek için güvenilirlik hesaplaması olarak tanımlanmaktadır (Tekin-İftar, 2012). Bu çalışmada araştırmacı uygulama güvenirliliği verileri “Gözlenen Uygulamacı Davranışı Sayısı/Planlanan Uygulamacı Davranışı Sayısı × 100”

kullanılarak hesaplanmıştır (Tekin-İftar, 2012). Özel eğitim alanında uzman kişi tarafından uygulama güvenilirliği tüm oturumlarda %100 güvenilirlik düzeyinde olduğu belirtilmiştir.

3.11.3. Sosyal Geçerlilik Verilerinin Toplanması

Araştırmaya katılan öğrencilerin öğretmenleri ile zihin yetersizliği olan öğrencilerin cinsel istismardan korunma eğitimine ilişkin düşüncelerini belirlemek amacıyla yüz yüze bir görüşme gerçekleştirilmiştir (EK-2). 1 uzman klinik psikolog ve özel eğitim alanında uzman 3 öğretim görevlisi olarak çalışan eğitimcilerden onay alınarak bir takım değişiklikler yapıp son hali verilmiştir. Görüşmeler yarı- yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Araştırma, verilerin kodlanması, temalara ayrılması, verilerin kodlanması ve temalara ayrılmasıyla ilgili düzenlemeler yapılması, elde edilen verileri tanımlama aşamalarıyla çözümlenmiştir (Avcı ve Sakallı-Demirok, 2022). 1 uzman klinik psikolog Özel Eğitim alanında doktora derecesine sahip beş uzmandan görüşleri alınarak yarı yapılandırılmış görüşme soruları geliştirilmiş ve sorular bire bir görüşme ve ses kaydı yapılarak toplanmıştır.

3.11.4. Öğretim Oturumları Verilerinin Toplanması

Bu araştırmada resimli kartlar aracılığıyla cinsel istismardan korunma eğitiminin verilerini toplamak amacı ile veri kayıt formu ile öğretim oturumları yapılmıştır. Verilerin güvenilirliği ve geçerliliği için gerçekleştirilen oturumlar video kaydına alınmıştır. Gerçekleştirilen 6 öğretim oturumlarında öğrencilere pekiştireç ve ipuçları (sözel, işaret ipuçları, model olma, fizikel yardım) kullanılmıştır. Öğretim oturumlarından sonra yapılan değerlendirme, izleme ve genelleme oturumlarında herhangi bir ipucu ve pekiştireç kullanılmadan öğrencinin bağımsız yaptığı ve yapamadığı beceriler kaydedilmiştir. Öğrencilerin doğru tepki ve yanlış tepki/tepkide bulunmama” şeklinde verdiği tepkiler veri kayıt formunda yer alan bölümlere işaretlenmiştir.

3.11.5. Etkililik ve İzleme verilerinin Toplanması

Etkililik ve İzleme verilerinin toplanması öğrenciler ile birlikte cinsel istismardan korunma eğitiminin gerçekleştiği sınıfta 6, 12, 24 hafta sonunda oturumlar yapılmıştır. Gerçekleştirilen tüm oturumlar kararlı veri elde edene kadar toplanmıştır. Öğrencilerin her birine resimli kartlarda ne gördüğünü söylenmesi istenir. izleme ve

genelleme oturumlarında öğrencilerin verdikleri doğru tepkiler “+” işareti, yanlış tepkiler/tepkide bulunmaması “-” şeklinde tablolara işaretlenmiştir.

3.11.6. Genelleme Verilerinin Toplanması

Genelleme oturumu öğrencilerin öğretim oturumlarının yapıldığı farklı bir sınıf ortamında ve öğrencilerin sınıf öğretmeni ile gerçekleşmiştir. Genelleme oturumu izleme oturumu gerçekleştikten 15 gün sonra yapılmıştır. Genelleme oturumu gerçekleştirilmeden önce öğretmene araştırmacı tarafından resimli kartlar aracılığıyla cinsel istismar eğitimi gerçekleştirebilmesine ilişkin bilgi verilmiştir. Öğrencilerin doğru ve yanlış tepkilerini işaretlemek için veri kayıt formu kullanılmıştır. Veri kayıt formu doğru ve yanlış tepkilerini işaretlemek için içi boş iki ayrı kutucuk şeklinde oluşmaktadır. Araştırmanın geçerlilik ve güvenilirliğini sağlamak için veriler video aracılığıyla kayıt edilmiştir.

3.12. Verilerin Analizi

Bu bölümde etkililik, izleme ve genelleme verilerinin analizleri yer almaktadır.

3.12.1. Etkililik, İzleme ve Genelleme Verilerinin Analizi

Araştırmanın verileri, araştırmacı tarafından belirtilen öğretim, izleme ve genelleme oturumları veri toplama formları kullanılarak toplanmıştır. Toplanan veriler etkililik, izleme ve genelleme verileri grafiksel olarak analiz edilip daha sonra analiz edilen grafikler yorumlanmıştır. Elde edilen veriler Microsoft Excel 2010 programı ile çizgisel grafik kullanılarak analiz edilmiştir.

BÖLÜM IV

4. Bulgular

Araştırmanın bulgular bölümünde, hafif düzey zihinsel yetersizliğine sahip olan öğrencilere resimli kartlar aracılığıyla cinsel istismara karşı korunma eğitimine ilişkin etkililik, izleme ve genelleme verileri yer almaktadır. Araştırmada elde edilen veriler; yoklama, uygulama izleme ve genelleme olmak üzere incelenmiş olup grafikler ile gösterilmiştir. Son olarak sosyal geçerliliği sağlamak için cinsel istismar eğitimine hakkında öğretmenler ile yapılan görüşmelere ilişkin bulgular yer almaktadır.

4.1 Hafif Düzey Zihin Yetersizliğine Sahip Öğrencilerin Resimli Kartlar Aracılığıyla Cinsel İstismara Karşı Korunma Öğretim Oturumlarının Etkililiğine İlişkin Bulgular

Resimli kartlar aracılığıyla cinsel istismara karşı korunma eğitim programının aşağıdaki konuları içeren altı eğitim oturumundan oluşmaktadır. Bunlar: (1) Güvenilir Kişiler-Güvenilir Olmayan Kişiler (2) Vücut Bölümleri-Özel Bölgeler (3) İyi- Kötü Öpme (4) İyi-Kötü Dokunma (5) Güvenilir Kişiye Anlatma (6) Kaç-Bağır-Yardım İşte başlıkları altında modüller şeklinde her konu bir oturuma denk gelecek şekilde verilmiştir.

Birinci oturumda güvenilir kişiler-güvenilir olmayan kişiler konusu ele alınmıştır. Güvenilir kişilerin (anne, baba, kardeşler, dede ve nine) güvenilir olmayan kişilerin (tanımadığı kişiler, şeker/çikolata gibi yiyecek vermeye çalışan kişiler ve bazen karşılaştığı market, manav vb. kişiler) kimlerden oluştuğu öğretilmiştir. Örneğin; şeker/çikolata gibi yiyeceklerin rüşvet ve “yabancı birinden çikolata/şeker aldın seni annene/babana söyleyeceğim sana çok kızacaklar ama sana dokunursam ya da öpersem annene/babana söylemeyeceğim” tehditlerin de cinsel istismarın bir parçası olarak kullanılabilmesi ve çocuğa başkalarına söylememesinin söylendiği, tehdit edildiği veya rüşvet verildiği durumlarda bile katılımcıların bu durumu olayı bildirmesi gerektiği açıklanmıştır.

Birinci oturumda Beliz, güvenilir kişiler listesini oluşturan bireyler sorulduğunda 5 doğru tepki 1 yanlış tepki de bulunmuştur. Lütfü, güvenilir kişiler listesini oluşturan bireyler sorulduğunda 6 doğru tepki vermiştir. Son olarak Selim, güvenilir kişiler listesini oluşturan bireyler sorulduğunda, 6 doğru tepki de bulunmuştur.

Beliz, güvenilir olmayan kişiler listesini oluşturan bireyler sorulduğunda 4 doğru tepki 1 yanlış tepki de bulunmuştur. Lütfü, güvenilir olmayan kişiler listesini oluşturan bireyler sorulduğunda 2 doğru tepki 1 yanlış tepki vermiştir. Son olarak Selim, güvenilir olmayan kişiler listesini oluşturan bireyler sorulduğunda, 4 doğru 1 yanlış tepki de bulunmuştur.

Yapılan değerlendirme sonucuna göre Beliz %82, Lütfü %73 ve Selim %91 düzeyinde doğru tepki de bulunduğu görülmüştür.

İkinci oturumda vücut bölümleri-özel bölgeler resimli kartlar kullanılarak vücut bölümlerinin ve özel bölgelerin (meme, popo, penis ve vajina gibi) anatomik olarak doğru isimleri öğretilmiştir. Bedenin kendi ait olduğu anlatılmıştır. Örneğin, vücudun değerli olduğu açıklanmıştır. Katılımcıdan, resimli kartlardaki bölgelerin isimleri sorulmuştur. Resimlerdeki vücut ve özel bölgelerin yanlış veya eksik adlandırma bağımsız olana kadar sözel ipucundan yararlanılmıştır.

Beliz, vücut bölümlerinin isimleri sorulduğunda, 11 doğru tepki 2 yanlış tepki de bulunmuştur. Beliz, özel bölgelerinin isimleri sorulduğunda 2 doğru tepki 1 yanlış tepki vermiştir. Lütfü, vücut bölümlerinin isimleri sorulduğunda, 12 doğru tepki 2 yanlış tepki de bulunmuştur. Lütfü, özel bölgelerinin isimleri sorulduğunda, 3 doğru tepki 1 yanlış tepki vermiştir. Son olarak Selim, vücut bölümlerinin isimleri sorulduğunda, 13 doğru tepki 1 yanlış tepki de bulunmuştur. Selim, özel bölgelerinin isimleri sorulduğunda 3 doğru 1 yanlış tepki de bulunmuştur.

Yapılan değerlendirme sonucuna göre Beliz %72, Lütfü %83 ve Selim %89 düzeyinde doğru tepki de bulunduğu görülmüştür.

Üçüncü oturumda iyi- kötü öpme ayırt etme becerileri konusu ele alınmıştır. Katılımcılara iyi öpmenin (el, alın, yanak, baş gibi) kötü öpmenin (vajina, penis, dudak, meme gibi) bölgelere yapıldığı öğretilmiştir. Kötü öpmenin gerçekleştiği durumlarda güvenilir birine anlatması gerektiği belirtilmiştir.

Beliz, iyi öpme olarak belirlenen bölgelerin isimlerin sorulduğunda 3 doğru tepki 1 yanlış tepki de bulunmuştur. Beliz, kötü öpme olarak belirlenen bölgelerin isimlerin sorulduğunda 3 doğru tepki 1 yanlış tepki vermiştir. Lütfü, iyi öpme olarak belirlenen bölgelerin isimlerin sorulduğunda 3 doğru tepki 1 yanlış tepki de bulunmuştur. Lütfü, kötü öpme olarak belirlenen bölgelerin isimlerin sorulduğunda 3 doğru tepki 1 yanlış tepki vermiştir. Son olarak Selim, iyi öpme olarak belirlenen bölgelerin isimlerin sorulduğunda 2 doğru tepki 1 yanlış tepki de bulunmuştur.

Selim, kötü öpme olarak belirlenen bölgelerin isimlerin sorulduğunda 3 doğru tepki 1 yanlış tepki vermiştir.

Yapılan değerlendirme sonucuna göre Beliz %75, Lütfü %75 ve Selim %62 düzeyinde doğru tepki de bulunduğu görülmüştür.

Dördüncü oturumda iyi-kötü dokunmayı ayırt etme becerileri konusu ele alınmıştır. Bedenin kendine ait olduğu ve vücudunun herhangi bölgesine dokunmak isteyen birine karşı vücudunu koruması gerektiği öğretilmiştir. Daha sonra resimli hikâye kartlarını kullanarak anne (güvenilir bir kimse) senin saçına dokunsa bu iyi dokunmadır. Yine resimli hikâye kartlarını kullanarak parktaki yabancı (güvenilir olmayan bir kimse) senin popona dokunsa bu kötü dokunmadır. İyi ve kötü dokunma durumları ayırt etme alıştırmaları yapılmıştır ve uygun olmayan dokunma durumlarında nasıl tepki vereceğini ifade edilmiştir. Doğru yanıt verilmediği durumlarda, doğru yanıt verilene kadar ipucu kullanılmıştır.

Beliz, iyi dokunma olarak belirlenen bölgelerin isimlerin sorulduğunda 7 doğru tepki 1 yanlış tepki de bulunmuştur. Beliz, kötü dokunma olarak belirlenen bölgelerin isimlerin sorulduğunda 2 doğru tepki 1 yanlış tepki vermiştir. Lütfü, iyi dokunmayı olarak belirlenen bölgelerin isimlerin sorulduğunda 7 doğru tepki 1 yanlış tepki de bulunmuştur. Lütfü, kötü dokunma olarak belirlenen bölgelerin isimlerin sorulduğunda 3 doğru tepki 1 yanlış tepki vermiştir. Son olarak Selim, iyi dokunma olarak belirlenen bölgelerin isimlerin sorulduğunda 5 doğru tepki 1 yanlış tepki de bulunmuştur. Selim, kötü dokunma olarak belirlenen bölgelerin isimlerin sorulduğunda 3 doğru tepki 1 yanlış tepki vermiştir.

Yapılan değerlendirme sonucuna göre Beliz %75, Lütfü %83 ve Selim %67 düzeyinde doğru tepki de bulunduğu görülmüştür.

Beşinci oturumda güvenilir kişiye anlatma becerisi konusu ele alınmıştır. Katılımcılara vücuduna ve özel bölgelerine birisi dokunursa, öperse güvenilir olan bir kimseye anlatması öğretilmiştir. Örneğin; resimli kartlar aracılığıyla bir olay örgüsü verilmiştir. Resimli kartlarla yabancı bir kimse (balon satan bir adam) bir çocuğun yanına geliyor ve çocuğun poposuna dokunduğunu gösteren bir olay anlatılmıştır. Bu durum çocuğun başına geldiğinde güvenilir birine anlatması gerektiği söylenmiştir.

Beliz, cinsel istismar durumuna ilişkin verilen 6 olay kartları arasında güvenilir kişiye anlatma durumlarına ilişkin soru sorulduğunda, 5 doğru tepki 1 yanlış tepki vermiştir. Lütfü, cinsel istismar durumuna ilişkin verilen 6 olay kartları arasında

güvenilir kişiye anlatma durumlarına ilişkin soru sorulduğunda, 4 doğru tepki 2 yanlış tepki vermiştir. Selim, cinsel istismar durumuna ilişkin verilen 6 olay kartları arasında güvenilir kişiye anlatma durumlarına ilişkin soru sorulduğunda, 5 doğru tepki 1 yanlış tepki vermiştir.

Yapılan değerlendirme sonucuna göre Beliz %83, Lütfü %67 ve Selim %83 düzeyinde doğru tepki de bulunduğu görülmüştür.

Altıncı oturumda kaç-bağır-yardım iste becerileri konusu ele alınmıştır. Katılımcılara vücuduna ve özel bölgelerine birisi dokunursa, öperse bulunduğu ortamdan kaçması, yüksek sesle bağırması ve birilerinden yardım istemesi gerektiği öğretilmiştir. Doğru yanıt verilmediği durumlarda, doğru yanıt verilene kadar ipucu kullanılmıştır.

Beliz, cinsel istismar durumuna ilişkin verilen 4 olay kartları arasında kaç-bağır-yardım iste durumlarına ilişkin soru sorulduğunda, kaçma durumuna ilişkin 2 durumun 2'sine de doğru tepki vermiştir. Bağırma durumuna ilişkin 1 doğru tepki ve yardım isteme durumunda 1 doğru tepki de bulunarak toplamda 4 doğru tepki de bulunmuştur. Lütfü, cinsel istismar durumuna ilişkin verilen 4 olay kartları arasında kaç-bağır-yardım iste durumlarına ilişkin soru sorulduğunda, kaçma durumuna ilişkin 2 durumun 1'ine doğru tepki vermiştir. Bağırma durumuna ilişkin 1 doğru tepki ve yardım isteme durumunda 1 doğru tepki de bulunarak toplamda 3 doğru tepki de bulunmuştur. Son olarak Selim, cinsel istismar durumuna ilişkin verilen 4 olay kartları arasında kaç-bağır-yardım iste durumlarına ilişkin soru sorulduğunda, kaçma durumuna ilişkin 2 durumun 2'sine de doğru tepki vermiştir. Bağırma durumuna ilişkin tepki de bulunmamıştır ve yardım isteme durumunda 1 doğru tepki de bulunarak toplamda 2 doğru tepki de bulunmuştur.

Yapılan değerlendirme sonucuna göre Beliz %100, Lütfü %75 ve Selim %75 düzeyinde doğru tepki de bulunduğu görülmüştür.

4.2. Hafif Düzey Zihin Yetersizliğine Sahip Öğrencilerin Resimli Kartlar Aracılığıyla Cinsel İstismara Karşı Korunma Eğitiminin Etkililiğine İlişkin Bulgular

Hafif düzey zihin yetersizliğine sahip öğrencilerin resimli kartlar aracılığıyla cinsel istismara karşı korunma eğitiminin etkililiğine yoklama, uygulama, izleme ve genelleme aşamasında verdikleri doğru tepkiler ve elde edilen verilerin değerlendirmeleri aşağıda yer alan maddelerde gösterilmiştir.

4.2.1. Beliz'in Resimli Kartlar Aracılığıyla Cinsel İstismara Karşı Korunma Eğitiminin Etkililiğine İlişkin Bulgular

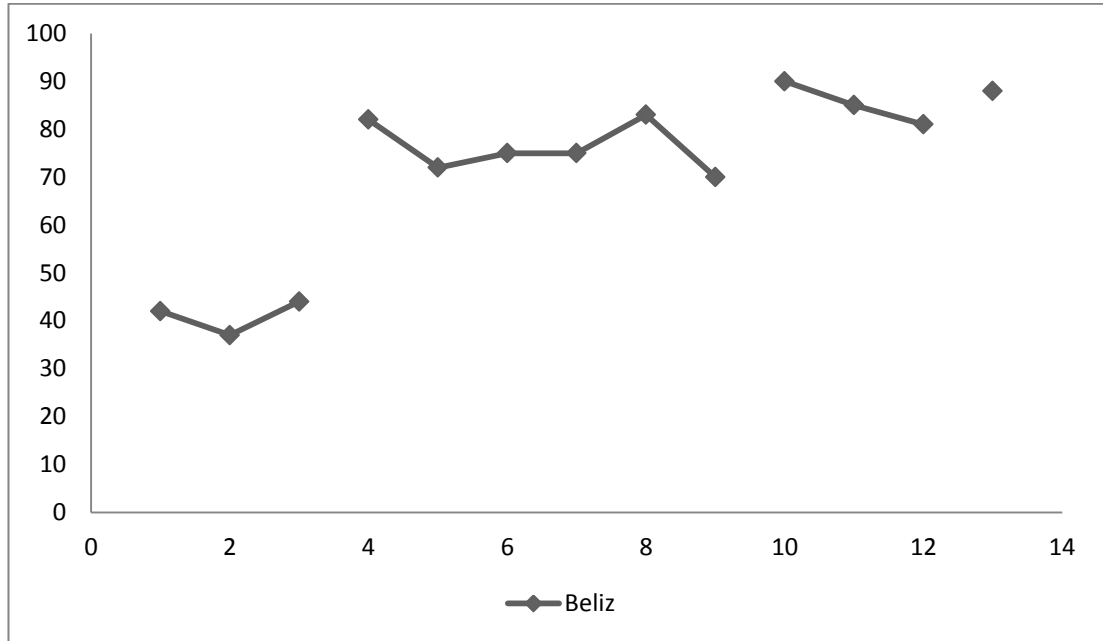
Beliz'in resimli kartlar aracılığıyla cinsel istismara karşı korunma eğitiminde yoklama, uygulama, izleme ve genelleme aşamalarında gösterdiği doğru tepkiler şekil 1'de gösterilmektedir.

Şekil 1'de gösterilen grafiklerde Beliz'in başlama düzeyi aşamasında resimli kartlar aracılığıyla cinsel istismara karşı korunma eğitimi için 3 oturum yapılmıştır. Beliz'in başlama düzeyi verilerinde 1. oturumunda %42, 2. oturumunda %37, 3. oturumunda %44 düzeyinde resimli kartlar aracılığıyla cinsel istismara karşı korunma eğitimini korudukları saptanmıştır.

Daha sonra 6 öğretim oturumu gerçekleştirmiştir.

Şekil 1.

Beliz'in Cinsel İstismara Karşı Korunma Eğitiminin Etkililiğine İlişkin Bulgular

4.2.2. Selim'in Resimli Kartlar Aracılığıyla Cinsel İstismara Karşı Korunma Eğitiminin Etkililiğine İlişkin Bulgular

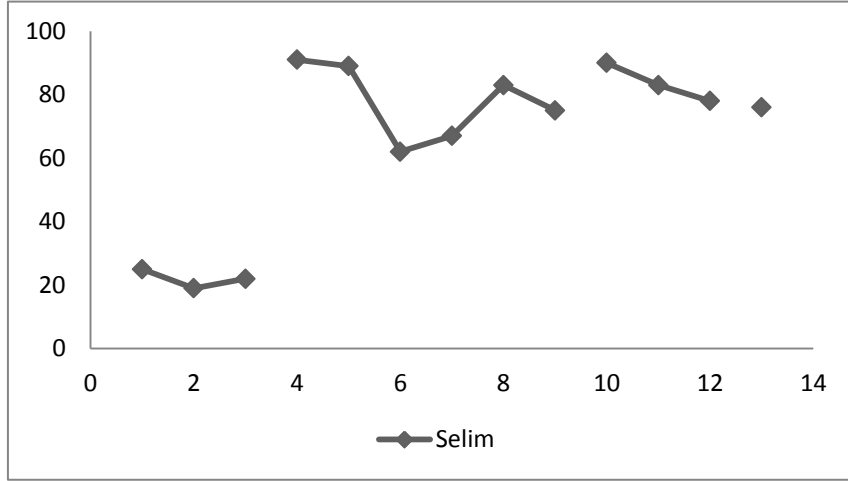
Selim'in resimli kartlar aracılığıyla cinsel istismara karşı korunma eğitiminde yoklama, uygulama, izleme ve genelleme aşamalarında gösterdiği doğru tepkiler şekil 2'de gösterilmektedir.

Şekil 2'de gösterilen grafiklerde Selim'in başlama düzeyi aşamasında resimli kartlar aracılığıyla cinsel istismara karşı korunma eğitimi için 3 oturum yapılmıştır. Selim'in başlama düzeyi verilerinde 1. oturumunda %25, 2. oturumunda %19, 3. oturumunda

%22 düzeyinde resimli kartlar aracılığıyla cinsel istismara karşı korunma eğitimini korudukları saptanmıştır. Daha sonra 6 öğretim oturumu gerçekleştirmiştir.

Şekil 2.

Selim'in Cinsel İstismara Karşı Korunma Eğitiminin Etkililiğine İlişkin Bulgular

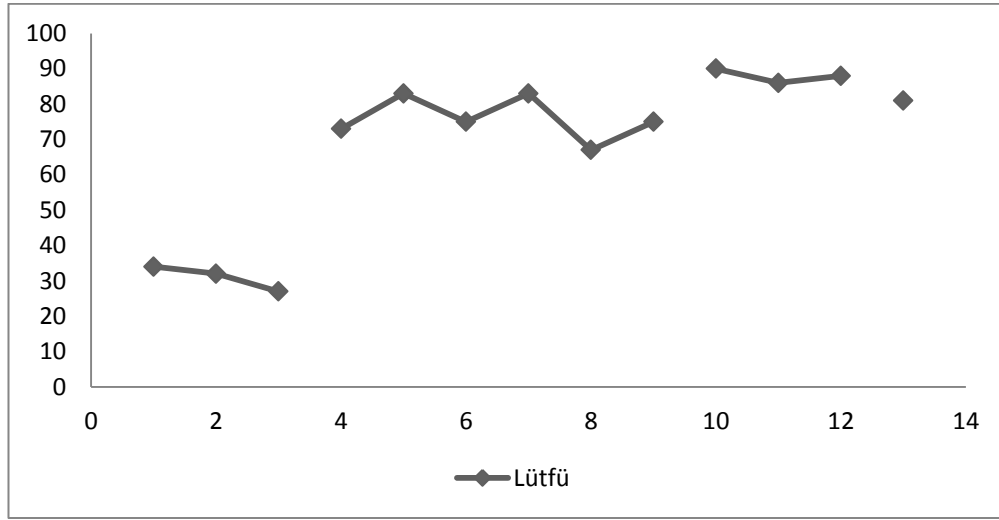

4.2.3. Lütfü'nün Resimli Kartlar Aracılığıyla Cinsel İstismara Karşı Korunma Eğitiminin Etkililiğine İlişkin Bulgular

Lütfü'nün resimli kartlar aracılığıyla cinsel istismara karşı korunma eğitiminde yoklama, uygulama, izleme ve genelleme aşamalarında gösterdiği doğru tepkiler şekil 3'de gösterilmektedir.

Şekil 3'te gösterilen grafiklerde Lütfü'nün başlama düzeyi aşamasında resimli kartlar aracılığıyla cinsel istismara karşı korunma eğitimi için 3 oturum yapılmıştır. Lütfü'nün başlama düzeyi verilerinde 1. oturumunda %34, 2. oturumunda %27, 3. oturumunda %32 düzeyinde resimli kartlar aracılığıyla cinsel istismara karşı korunma eğitimini korudukları saptanmıştır. Daha sonra 6 öğretim oturumu gerçekleştirmiştir.

Şekil 3.

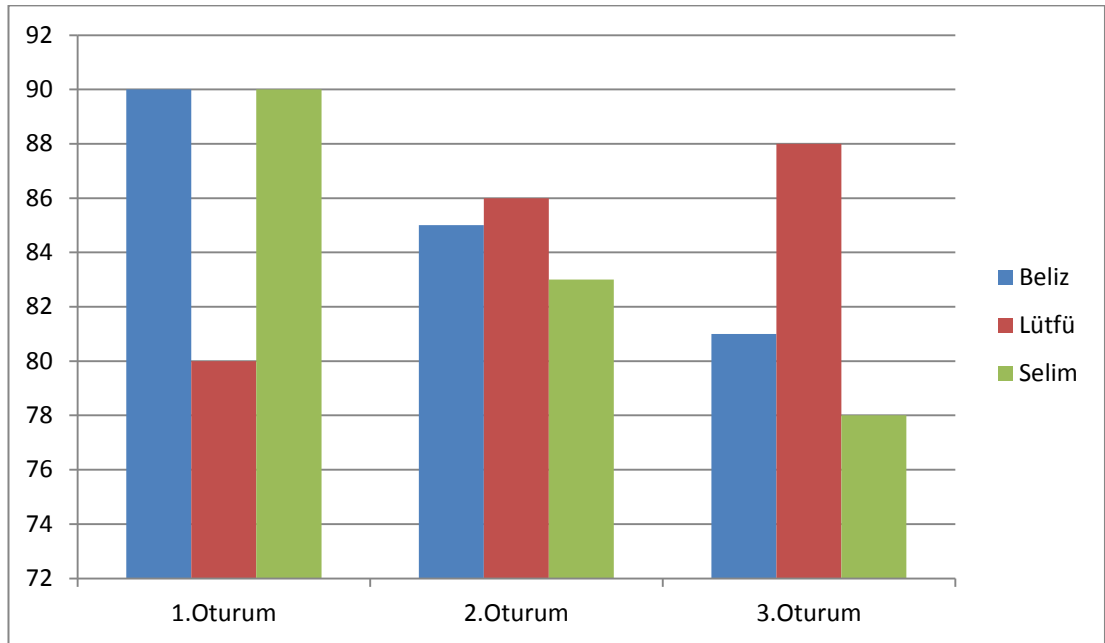
Lütfü'nün Cinsel İstismara Karşı Korunma Eğitiminin Etkililiğine İlişkin Bulgular

4.3. Hafif Düzey Zihin Yetersizliğine Sahip Öğrencilerin Resimli Kartlar Aracılığıyla Cinsel İstismara Karşı Korunma Eğitiminin Etkililiğine İlişkin İzleme Bulgular

Bu araştırmada yapılan izleme oturumları, öğrencilere uygulanan eğitim sırasında edindikleri becerileri koruyup koruyamadıkları incelemek amacıyla her bir öğrenci ile öğretim oturumları bittikten sonra 1. 2. ve 3. hafta sonra gerçekleşmiştir.

İzleme oturumlarından elde edilen veriler doğrultusunda, öğretim oturumları bittikten sonra da 6. 12. ve 24 haftalarda Beliz'in birinci izleme oturumunda %90, ikinci öğretim oturumun %85 üçüncü öğretim oturumunda ise %81, Selim'in birinci izleme oturumunda %90, ikinci öğretim oturumun %83, üçüncü öğretim oturumunda ise %78, Lütfü'nün birinci izleme oturumunda %80, ikinci öğretim oturumun %86 üçüncü öğretim oturumunda ise %88 düzeyinde resimli kartlar aracılığıyla cinsel istismara karşı korunma eğitimini korudukları saptanmıştır.

Şekil 4.

Cinsel İstismara Karşı Korunma Eğitiminin Etkililiğine İlişkin İzleme Bulgular

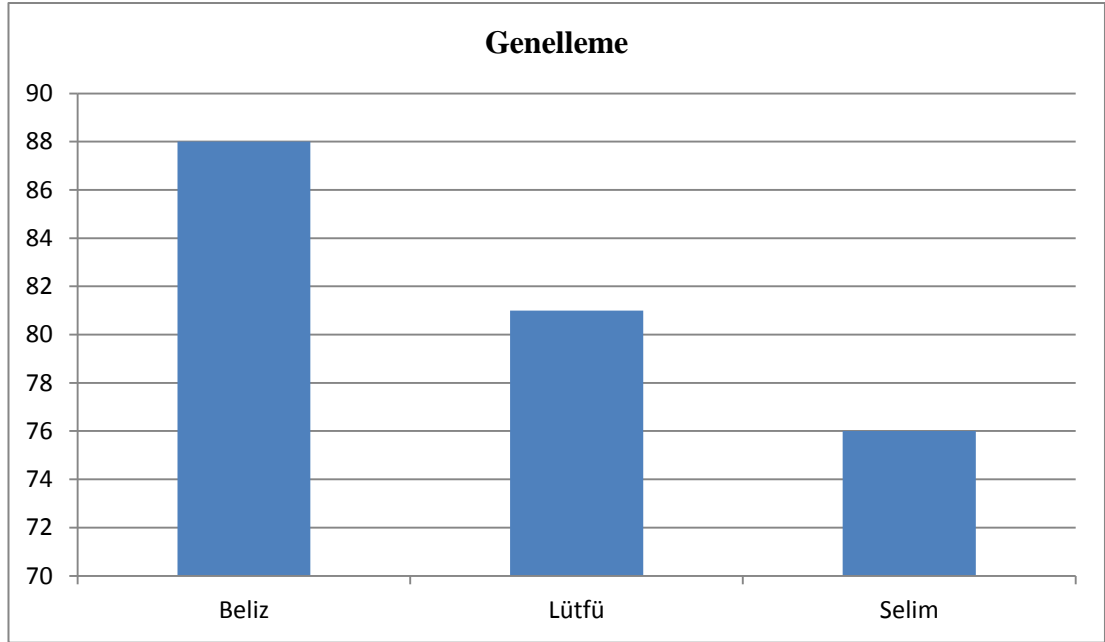
4.4. Hafif Düzey Zihin Yetersizliğine Sahip Öğrencilerin Resimli Kartlar Aracılığıyla Cinsel İstismara Karşı Korunma Eğitiminin Etkililiğine İlişkin Genelleme Bulgular

Bu araştırmada genelleme oturumları, izleme oturumları yapıldıktan 1 hafta sonra gerçekleşmiştir. Genelleme oturumlarında öğrencilerin her birinin farklı ortam ve farklı bir uygulamacı tarafından değerlendirilmesi yapılmıştır.

Genelleme oturumlarından elde edilen veriler doğrultusunda, öğretim oturumları bittikten sonra da 6. 12. ve 24 haftalarda Beliz'in genelleme oturumunda %88, Selim'in genelleme oturumunda %76, Lütfü'nün genelleme oturumunda %81 düzeyinde resimli kartlar aracılığıyla cinsel istismara karşı korunma eğitimini korudukları saptanmıştır.

Şekil 5.

Cinsel İstismara Karşı Korunma Eğitiminin Etkililiğine İlişkin Genelleme Bulgular

4.5.Cinsel İstismar Eğitimine Hakkında Öğretmenler ile Yapılan Görüşmelerin Sosyal Geçerliliğine İlişkin Bulgular

Sosyal açıdan geçerlilik sağlayan verilerin deneysel süreçlerden sonra objektif bir şekilde toplanan bulgular ile bağlantılı bireylerin hayatlarında çalışmayla beraber ortaya koyulan ve ortaya koyulmasında gelişen değişimleri belirleyip desteklemek için yapılmaktadır (Tekin-İftar, 2018).

Bu araştırmada sosyal geçerlilik verisi sağlamak için Lefkoşa Özel Eğitim ve İş Eğitim Okulundaki öğretmenler ile görüşme yapılmıştır. Çocuk cinsel istismarına ilişkin görüşlerini ve ön bilgilerini saptamak çocuk cinsel istismarına ilişkin 3 öğretmene eğitim alıp almadıkları, hangi davranışların cinsel istismar kapsamına girdiği, cinsel istismardan korunmak için hangi becerilere sahip olunması gerektiği, cinsel istismardan koruma ile ilgili öğrenciler ile bir konuşma yapıp yapmadıkları, cinsel istismar durumunu öğrendiklerinde ne yapılacağı, alınacak önlemlere ilişkin görüşlerini içeren toplamda 6 açık soru yönlendirilmiştir. Öğretmenlerin tümü çocuk cinsel istismarına ilişkin bir eğitim almadıklarını, cinsel istismara giren davranışların özel bölgelere dokunma, kötü sarılma ve kötü öpme olduğunu, öğretmenlerin tümü cinsel istismara yönelik öğrencilerini ara sıra uyardıklarını kapsamlı bir uygulama yapmadıklarını, cinsel istismardan korunmak için sahip olunması gereken beceriler

arasında çocukların iyi ve kötüyü ayırt etmesi gerektiği ve özel bölgelerini korumaları gerektiğini, cinsel istismar durumunu öğrendiklerinde ise iki öğretmen önce okul yönetimi ile konuşacağı bir öğretmen ise hem okul yönetimi hem de aileye bildireceğini son olarak alınacak önlemler arasında öğretmenlerin tamamının çocukların bu konuda kapsamlı bir şekilde okullarda eğitim programlarının yer alması gerektiğini belirtmişlerdir.

Öğretmenlerin tamamı resimli kartlar aracılığıyla hafif düzey zihin yetersizliği olan öğrencilerin cinsel istismardan korunma eğitime ilişkin önerileri incelendiğinde üç öğretmenin de cinsel istismara ilişkin eğitime ilişkin olumlu görüş bildirdiklerini belirlenmiştir. Yalnızca bir öğretmenin cinsel istismarın konularına ilişkin öğrenciler ile daha fazla konu çalışılması gerektiği önerisinde bulunmuştur.

BÖLÜM V

5. Tartışma

Bu araştırmanın amacı, hafif düzey zihin yetersizliğine sahip öğrencilerin resimli kartlar aracılığıyla cinsel istismara karşı korunma eğitiminin kazanması, sürdürmesi ve genellemesindeki etkililiğinin belirlenmesidir.

Araştırmadan elde edilen bulgular, hafif düzeyde zihin yetersizliği olan öğrencilere resimli kartlar aracılığıyla cinsel istismara karşı korunma eğitiminin; cinsel istismardan korunma becerisinin kazanılmasına ilişkin etkili olduğu görülmüştür. Ayrıca bulgular, araştırmaya katılan hafif düzey zihin yetersizliği olan öğrencilerin öğretimden sonra cinsel istismardan korunma becerisini genelleyebildiklerini ve izleme verilerinden elde edilen sonuçlara göre bu beceriyi sürdürebildiklerini göstermektedir.

Tüm katılımcılara güvenilir kişileri tanımaya ilişkin “resimlerdeki kişilere güvenirmisin?” sorusu sorulmuştur. Katılımcıların tamamı güvenilir kişiler listesinde oluşturulan kişilerin güvenilir olduğunu söylemiştir. Katılımcıların çoğu en çok güvendikleri kişinin annesi olduğunu daha sonra aile üyelerinin olduğunu ifade etmişlerdir. Güvenilmeyen kişiler listesindeki kişileri tanımaya ilişkin “resimdeki kişilere güvenirmisin?” sorusu sorulmuştur. Katılımcıların tamamı resimli kartlar aracılığıyla cinsel istismara karşı korunma eğitiminden önce güvenilir olamayan kişilerin de güvenilir kişiler olarak kabul ettikleri görülmüştür. Eğitimden sonra ise katılımcıların tamamı güvenilmeyen kişiler listesindeki kişilere güvenmediklerini söylemişlerdir. Katılımcıların tamamı tanımadıkları bir yabancıya güvenmediklerini belirtmişlerdir. Bu bulgular sonucunda katılımcıların güvenilir kişileri ve güvenilmeyen kişileri doğru bir şekilde tanıdıkları sonucuna ulaşılabilir. Bu bulgulara benzer olarak Yektaoğlu-Tomgüshehan’ın (2018) yaptığı araştırmada çocuklara “kötü bir olayla karşılaştığımızda kime anlatırsınız?” sorusuna yanıt olarak deneklerin çoğu “anne, aile üyeleri ve öğretmenler” cevaplarını vermişlerdir. Bu bulguları destekleyecek nitelikte olan Craig (2022) yaptığı çalışmada çocuk cinsel istismarını önlemeye ilişkin kitapları analiz etmiştir. Bu kitaplarda yer alan konulardan bir kısmı güvenilir bir yetişkinin tanıma ilgili olduğunu belirtmiştir. İncelediği bir çalışmada Söftestad ve diğerleri (2012) sağlıklı bir ebeveyn ve çocuk ilişkilerinde istismar olayını ifade etmenin faydalı olduğunu ifade etmiştir. Bu sebeple, çocukların yardıma ihtiyaçları olduğunda güveneceği yetişkini bilmesi

sağlanmalıdır. Bir diğer incelediği araştırma ise Smith ve diğerleri'nin (2015) yaptığı çalışmada bazı yetişkin bireylerin istismarı doğru ve faydalı bir şekilde açıklama yapmayacağını belirttiğinden kaynaklı Wurtele ve diğerleri (1992) çocuklar istismar konusunda yardım alana değin güvenilir yetişkinlere defalarca anlatmalarını ve bu durumu önleyene kadar öğretmeye devam etmeleri gerektiğini önermişlerdir.

Katılımcılar vücut bölümlerinde yer alan organları ve bu organların işlevlerini tümünü resimli kartlar aracılığıyla öğrenmiştir. Yalnızca el ve ayak parmaklarını bazı öğrenciler söylemekte zorlanmışlardır. Özel bölgeleri ve bu özel bölgelerinin işlevlerini çoğu öğrenmiştir. Bazı öğrencilere özel bölgeleri sorulduğunda meme ve popo demeye çekinmedikleri fakat penis/vajina demeye çekindikleri için gülererek ve utanarak cevap verdikleri görülmektedir. Ayrıca penis/vajina yerine bunlara karşılık gelecek bazı kelimeler (kutu, kuku, pipi, mini vb.) söyledikleri saptanmıştır. Yektaoğlu-Tomgüshehan'ın (2018) zihin yetersizliği olan çocuklarla yaptığı çalışmada özel bölgeleri kısık sesle ve utanarak söylediklerini belirtmiştir. Bazı kültürlerde bu özel bölgelerin isimleri birebir söylenmeyip kutu, kuku, pipi, minik gibi isimler verildiği için öğrenciler özel bölgelerinin isimlerini doğru telaffuz edemedikleri sonucuna varılabilir.

Tüm katılımcılar iyi-kötü dokunmayı ayırt etme konusunda başarı göstermişlerdir. Katılımcılara resimli kartlar aracılığıyla görsellerdeki dokunmaların iyi dokunma mı yoksa kötü dokunma mı? olduğu sorulmuştur. Katılımcılar özel bölgelerine (vajina, penis, meme) dokunulan bölümlere “kötü dokunma” diğer vücut bölümlerine dokunulmasına (saç, el, yanak, çene) iyi dokunma olduğunu söylemişlerdir. Ünlü (2020) yaptığı çalışmada cinsel istismarı önlemeye yönelik teknoloji destekli eğitiminde yer alan deneklerin iyi ve kötü dokunuşları ayırt edebildikleri sonucuna ulaşmıştır. Çocuklara dokunmanın uygun veya uygunsuz olduğunu öğretmek son derece önemlidir. Bu durumu “iyi dokunma” veya “kötü dokunma” olarak belirtilmektedir. Lee ve Tang (1998) Çinde yaptıkları çalışmada hafif zihin yetersizliği olan 72 ergen kadın ile cinsel istismar önlenmesinde kullanılan Davranışsal Beceriler Eğitimi programının etkinliği değerlendirmişlerdir. Davranışsal Beceriler Eğitimi verilen katılımcılar iyi dokunma tanınmasına ilişkin puanlar düşük eğilim göstermekte olup, 2 ay izlendikten sonra sürdürülen son testte cinsel istismar ve kendini koruma becerileri ile ilgili daha fazla bilgi sahibi oldukları belirtilmiştir. Çocukların kendi ve özel alan farkındalığını öğretmek kendi vücudu ile ilgili kontrol sahibi olduğunu ve kendisi dışında diğer kişilerin nerede ve ne zaman

dokunması gerektiğini, özel konular hakkında konuşma hakkına sahip olduğunu anlamasını sağlamaktadır (Martinello, 2014). ABD yardım kuruluşu The Child Advocacy Center 2020 yılında cinsel istismarın her durumda dokunmayı içermediğini bu durumun yerine rahat ve rahatsız hissedilen durumları ayırt etme sağlanması gerektiğini belirtmiştir. Bir çocuk bu bilgiler doğrultusunda bilgilendirilirse kendi vücudunu üzerindeki hakları öğrenebilir ve dokunma davranışları ayırt ederek kötü dokunmaya “hayır” diyebilir (Craig, 2022).

Katılımcılara resimli kartlar aracılığıyla görseldeki öpme iyi öpme (saç, el, yanak, alın) midir kötü öpme (ağız, popo, vajina/penis) midir sorusu sorulmuştur. Katılımcıların çoğu iyi öpme (saç, el, yanak, alın) kötü öpme (ağız, popo, vajina/penis) şeklinde ifade etmişlerdir. Bu bulgu doğrultusunda katılımcıların iyi ve kötü öpmeyi ayırt edebildikleri saptanmıştır. Young ve diğerlerinin (2019) Sarılmalar ve Öpücükler (Hugs and Kisses) çocuk cinsel istismarını önleme programına ilişkin bir araştırma yürütmüşlerdir. Sarılmalar ve Öpücükler (Hugs and Kisses) oyunu, çocuk cinsel istismarı önleme ve erken müdahale programıdır. ÇCİ önleme erken müdahale programı olan Sarılmalar ve Öpücükler (Hugs and Kisses) iyi dokunmuş, kötü dokunmuş ve gizli dokunmuş hakkındaki bilgi sağlamakta ve gizli dokunmayı önlemek için yapabilecekleri durumları öğrenmelerini sağlamaktadır. Programda cinsel istismara maruz kalan bir kızın hikâyesine oyun yoluyla yer verilmektedir. Oyun sırasında, küçük kız ve arkadaşları iyi, kötü ve gizli dokunma konusunda bilgi vermektedirler. Yardım isteyebilecekleri güvenilir bir yetişkinle konuşma yer almaktadır. Oyunda yer alan başlıca beceri başlıkları şunlardır: “1) kötü dokunma kavramı; 2) kötü dokunma yaşanılırsa güvendiği bir yetişkine söylenmesi gerektiği 3) Vücudun özel bölgeleri 4) çocukların kötü dokunmaya “hayır” deme hakkı olduğu ve 5) kötü dokunma asla çocuğun suçu olmadığı” gibi beceriler öğretilmektedir. Bu oyun 1997 yılından beri her yıl değerlendirilmekte ve anaokulundan beşinci sınıfta eğitim gören çocukların istismarı önleme eğitimindeki becerileri düzenli olarak öğrendiklerini göstermektedir. Bu program 31 okul ve rastgele seçilmiş 50 okulda uygulanmıştır. 2700 çocuk ve 154 öğretmen ankete katılmıştır. Faktör analizi, varyansın %42,9'unu temsil eden iki faktörü ortaya çıkarmıştır. İki faktör, oyun, aksiyon ve dokunma bilgisinin geniş temaları yer almaktadır. Toplamda %84,5 puan olarak %80'lik kriter karşılanmıştır. Oyun sonrası öğretmeni tarafından tartışmayı yürüten çocuklar genel olarak (%85,74) öğretmeni tartışma yapmayan çocuklara kıyasla (%83,37) daha yüksek puan almıştır.

Katılımcılara resimli kartlar aracılığıyla bir olay örgüsü verilmiştir. “Resimli kartlarda adam parktaki çocuğun özel bölgesine dokunmaktadır. Sana istemediğin biri dokunduğu veya öptüğünde kaçarsın, bağırsın, güvendiğin birine anlatırsın?” sorusu yönlendirilmiştir. Çocukların tamamı “kaçarım, bağırsım ve güvendiğim birine anlatırım (anne, aile üyeleri)” demiştir. Yektaoğlu-Tomgüshehan (2018) yaptığı çalışmada çocukların kötü bir durumla karşılaştığında güvendiği birilerine anlattığını saptamıştır. Katz ve Nicolet (2022) incelediği çalışmalarda savun-kaç-uzaklaş modelini ile ilgili zihin yetersizliği olan çocukların cinsel istismarı önlemede veya sonuçlarını azaltmada etkili olup olmadığını araştırmak için programların daha fazla geliştirilmesine ve daha kaliteli çalışmalar yapılması gerektiğini belirtmiştir. Yu ve diğerleri (2017) yaptıkları araştırmada işitme yetersizliği olan çocuklarda çocuk cinsel istismarını önleme bilgisini ve kendini koruma becerilerini incelemiştir. Araştırmaya katılan çocukların %52’si eğer cinsel istismara maruz kalırlarsa güvendiği kişilere ve yakınlarına bildireceğini ifade etmişlerdir.

Bu araştırmalarda cinsel istismar eğitimin etkililiğine ilişkin olumlu sonuçlanan bulgular doğrultusunda sınırlı sayıda araştırmalar bulunmaktadır.

Bu araştırma cinsel istismarı önleme programlarının etkililiği üzerine olumlu ve etkili olduğuna ilişkin elde edilen bulgular ile benzerlik göstermektedir. Warraitch ve diğerlerinin (2021) yaptıkları çalışmada Pakistan’da bulunan bir devlet okulunda hafif düzey zihin yetersizliğinin olan öğrenciler ile okula dayalı cinsel istismarı önleme programının etkililiğini incelemiştir. Özel bölgeler, vücut sahipliği, güvenli ve güvende olmayan durumlar arasındaki farkı anlama, cinsel istismarı reddetme, cinsel istismar durumdan kaçma ve istismarcıyı güvendiği kişilere anlatma gibi kavramlarını içeren 5 oturuma dayalı bir program uygulamıştır. Bu cinsel istismarı önleme programının bilgi, becerilerini geliştirmede uygulanabilir ve etkili olduğunu saptamıştır.

Egemo-Helm ve diğerleri (2007) yaptıkları araştırmada hafif ve orta düzey zihin yetersizliği olan beş bireyin cinsel istismarı önleme becerilerini öğretmek için davranışsal beceri eğitimi (Behavioral Skills Training-BST) programını değerlendirmişlerdir. Bu becerilerinin diğer ortama genelleştirilmesinin beş katılımcıdan üçü için gerçekleştirmiştir. Cinsel istismarı önleme eğitimden 1 ay sonra değerlendirilen dört denekten üçü becerileri sürdürdüğü görülmüştür.

Kim'in (2016) yaptığı çalışmada, zihinsel yetersizliği olan çocuklar için bir cinsel istismarı önleme programının etkinliğini değerlendirmiştir. Çalışmaya hafif ve orta düzey zihinsel yetersizliği sahip üç çocuk katılmıştır. Bu programda çocukların vücut bölümlerini belirleme ve uygun olan ve uygun olmayan durumları ayırt etme becerileri, istemediği bir durumu reddetme becerileri ve bu durumu güvendiği kişilere bildirme becerilerini öğretilmiştir. Cinsel istismarı önleme programının zihinsel yetersizliğine sahip üç çocuğa da becerileri öğretmede etkili olduğunu göstermiştir. Ayrıca bu beceriler çocukların doğal ortamlarında genelleme yaptıkları ve 10 haftanın sonunda izleme oturumu yapıldığında da becerileri sürdürdüğünü belirtmiştir.

Barger ve diğerleri (2009) yaptığı araştırmada zihinsel yetersizliği olan kadınlara yönelik cinsel saldırıyı önlemeyi amaçlayan dört programa ilişkin çalışmaları incelemişlerdir. Dört programın da katılımcıları cinsel istismarı önlemeye ilişkin bilgi ya da becerilerin arttığı görülmüştür.

Lumley ve diğerlerinin (1998), yaptığı bir çalışmada zihinsel yetersizliği olan bireylere kişilere cinsel istismarı önleme becerilerini öğretmeye yönelik programını değerlendirmişlerdir. Çalışmaya dâhil edilen zihinsel yetersizliği olan 6 kadın, cinsel istismarı önlemeye ilişkin eğitim verilir dört ayrı ölçüm (ön test ve bilgi son test, sözlü rapor, rol oynama ve genelleme yapılarak değerlendirilmiştir. Katılımcılar cinsel istismarı önleme becerilerini kazanabildiklerini fakat genelleme oturumları gerekli ölçütleri karşılayamamıştır.

Ünlü (2020) hafif ve orta düzeyde 10-16 yaşları arasında üç kız, bir erkek olmak üzere toplamda 4 zihin yetersizliği olan öğrencilere sunulan teknoloji destekli cinsel istismarı önleme eğitiminin etkililiğini değerlendirmiştir. Tüm denekler bilgi düzeyinde özel bölge isimleri, iyi-kötü dokunma; beceri düzeyi "Hayır" demeyi, uzaklaşmayı ve durumu güvenilir kişiye söylemeyi öğrenmişlerdir. Ünlü (2020) yaptığı araştırmada teknoloji destekli cinsel istismarı önleme eğitiminin zihin yetersizliğine sahip öğrenciler üzerinde bu becerilerin öğretiminin etkili olduğunu belirtmiştir.

Ersoy ve Özkan (2017) yaptıkları çalışmada okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 24 çocuğun cinsel istismar hakkında bilgilerini incelemiştir. Çocukları istismar ilişkin bilgilendirme yapmak için hikâye etkinliğinden yararlanılmıştır. Çocukların iyi ve kötü dokunmayı ayırt etme, bedenini cinsel istismardan nasıl koruması

gerektiğini, cinsel istismara maru kaldığında nasıl ve kimlerden yardım talep edeceklerini bilme konularında eksik ve yanlış bilgilere sahip oldukları saptanmıştır. Yektaoğlu-Tomgüshehan (2018) yaptığı araştırmada zihin yetersizliği olan öğrencilerin cinsel istismara karşı korunma eğitim programının etkililiğini araştırmıştır. Araştırma yer alan katılımcıların vücut bölümleri, özel bölgeler ve işlevlerini öğrenme, hisleri tanıma, kişisel alan sınırlarını öğrenme ve “hayır” diyebilme, ‘güvenilir ve güvenilir olmayan durumları öğrenme, erken uyarı işaretlerini tanıma, iyi ve kötü sınırları ayırt etme gibi başlıkları içeren eğitim programının etkili olduğunu ve devam ettikleri saptanmıştır.

Küçük ve diğerleri (2017) hafif düzeyde zihinsel yetersizliği olan 15 öğrenciler ile bir araştırmada yapmıştır. Eğitimde çocukların düzeylerine uygun görseller, hikâyeler ve ödevler kullanılmıştır. Tüm deneklerin atama öncesi ve sonrası puanları arasında anlamlı bir fark olduğu ($p < 0.05$) gözlemlenmiştir. Eğitimden sonra zihinsel yetersizliğine sahip çocukların cinsel istismardan koruma eğitimleri ile olası bir cinsel istismardan korunmaya ilişkin farkındalıkları artırılmıştır. Zihin yetersizliği olan çocuklar tipik gelişim gösteren akranlarından farksız olarak kendilerini cinsel istismardan korumayı öğrenebileceğini belirtilmiştir. Cinsel istismardan korunma eğitiminin ailelerin, çocuklarının kendilerini koruma endişelerinde azaltmasına etkili olabileceğini ve bu durumun çocuklara ayrıca bir güven sağlayacağını belirtilmiştir.

Miltenberger ve diğerleri (1999) yaptıkları araştırmada verilen cinsel istismar eğitimin ardından genellemeyi geliştirmeye yönelik yöntemleri değerlendirmişlerdir. Önceki araştırmalarda, zihinsel yetersizliği olan kadınlara cinsel istismarı önleme becerilerini öğretmek için davranışsal beceri eğitiminin beceri edinme ile sonuçlandığını fakat genellemenin zayıf olduğu saptanmıştır. Zihin yetersizliğine sahip 5 kadına 10 davranışsal beceri eğitimi verilir ardından beceriler tam anlamıyla genellenmediğinde eğitim verilmiştir. Davranışsal beceri eğitimi, beceri kazanımı ile sonuçlanmıştır.

Sanchez, S. ve Miltenberger (2015) yaptıkları araştırmada 18-24 yaşları arasında dört zihin yetersizliği olan genç yetişkinlere kaçırma önleme becerilerini öğretmek için Davranışsal Beceri Eğitiminin (Behavioral Skills Training- BST) ve olay yerinde etkinliğini değerlendirmişlerdir. Her katılımcı için beş oturumu yapılmıştır. Davranışsal Beceri Eğitiminin sonra, becerilerin kazanılmasını için katılımcıların okul ortamında değerlendirme yapılmıştır. Bulgular bazı katılımcıların puanlarını

taban çizgisinden iyileştirmesine rağmen, hiçbir katılımcının Davranışsal Beceri Eğitiminin ölçüt düzeyine ulaşmadığı görülmüştür. Daha sonra, iki katılımcının ölçüt düzeyine ulaşması ve iki katılımcının üç güvenlik becerisinden ikisini sergilemesi ile olay yerinde uygulanmıştır. Davranışsal Beceri Eğitiminin dört katılımcıdan üçü için becerilerin kazanılması ve genellenmesi ile sonuçlanmadığı görülmektedir. Fakat olay yerinde yapılan eğitimde tüm katılımcılar için güvenlik becerilerde artış görüldüğü veya sürdürmeye devam edildiği saptanmıştır.

Lee ve Tang (1998) Çinde yaptıkları araştırmada hafif zihin yetersizliği olan 72 ergen kadın ile cinsel istismar önlenmesinde kullanılan Davranışsal Beceriler Eğitimi (The Behavioral Skills Training) programının etkinliği değerlendirmişlerdir. Davranışsal Beceriler Eğitimi verilen katılımcılar iyi dokunma tanınmasına ilişkin puanlar düşük eğilim göstermekte olup, 2 ay izlendikten sonra sürdürülen son testte cinsel istismar ve kendini koruma becerileri ile ilgili daha fazla bilgi sahibi oldukları belirtilmiştir. Ayrıca cinsel istismarı önleme programından sonra eşyalardan, insanlardan ve durumlardan daha az korktukları belirlenmiştir. Davranış Becerisi Eğitimi programı zihinsel yetersizliği olan ergenler üzerinde etkili olabileceği görülmüştür.

Haseltine ve Miltenberger (1990) yaptıkları araştırmada hafif düzey zihin yetersizliği olan 8 yetişkin bireye kendini koruma becerilerini öğretmek için bir müfredat değerlendirmişlerdir. Araştırmada 25 -30 dakika arasında toplamda oturumdan oluşan program, kaçırma ve cinsel istismar durumlarını ayırt etme ve bunlara cevap vermek için gerekli becerileri öğretmek için yönergeler, model olma, deneme, dönüt verme ve pekiştireç kullanılmıştır. Kendini koruma becerileri, simülasyonlar ile değerlendirilmiştir. Katılımcılardan biri dışında hepsinin becerileri öğrendiğini ve 6 aylık izlemeden sonra da becerileri sürdürdükleri görülmüştür.

Tang ve Lee (1999) Çin'de yaptıkları çalışmada, 11-15 yaşları arasında hafif zihin yetersizliği olan ergen kız çocuklarından oluşan toplam 77 katılımcının cinsel istismar bilgisi ve kendini koruma becerilerini incelemiştir. Katılımcıların cinsel istismar ve ilgili kendini koruma stratejileri hakkında yetersiz bilgiye sahip olabileceği düşünülmüştür. Kişisel Güvenlik Anketi'nin (Personal Safety Questionnaire) ve "Ne Olursa" Durum Testi ("What If" Situation Test-WIST) uygulanmıştır. Katılımcılar, kötü dokunuşları ve cinsel istismarı doğru bir şekilde tanımakta olup cinsel istismara ilişkin bilgiler hakkında sınırlı bilgiye sahip oldukları belirtilmiştir. Ayrıca cinsel istismara karşı kendilerini korumakta yetersiz oldukları

görülmüş ve en çok cinsel istismar olayını ve istismarcının özelliklerini bildirmekte zorlandıkları görülmüştür.

Akçay ve Okur-Akçay'ın (2017) hikâye kartlarının çocuklar üzerinde görsel ifade becerileri etkisini incelediği çalışmada çocuklar üzerinde etkili olduğunu saptamıştır. Çocukların kendilerini doğru bir şekilde ifade edebilmeleri cinsel istismar açısından son derece önemli bir role sahiptir. Bu açıdan değerlendirildiğinde hikâye kartlarının çocukların ifade becerileri geliştirmekte olduğu söylenebilmektedir. Yapılan araştırmalar doğrultusunda özel gereksinimli çocukların cinsel istismara maruz kalma olasılıkları göz önüne alındığında ifade becerilerinin gelişmesinin bir kez daha önemi vurgulanmaktadır.

Yu ve diğerleri (2017) yaptıkları araştırmada işitme yetersizliği olan çocuklarda çocuk cinsel istismarını önleme bilgisini ve kendini koruma becerilerini incelemiştir. Araştırmaya 10-16 yaşları arasında 30 erkek, 21 kız olmak üzere 51 öğrenci katılmıştır. Çocukların ÇCI önleme bilgisi ve kendini koruma becerileri, Çocukların ÇCI önleme bilgisi ve kendini koruma becerileri, Kişisel Güvenlik Anketi'nin (Personal Safety Questionnaire) ve "Ne Olursa" Durum Testi ("What If" Situation Test-WIST) kullanılarak test edilmiştir. Çocukların hiçbirisi ÇCI bilgisini ölçen 10 soruya doğru yanıt vermemiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin %75'i 5'ten fazla soruya doğru yanıt verememiştir. Sadece 3 öğrenci en yüksek beceri puanına ulaşmıştır. Çocukların %52'si eğer cinsel istismara maruz kalırlarsa güvendiği kişilere ve yakınlarına bildireceğini ifade etmişlerdir. Kız öğrenciler erkek öğrencilere oranla daha yüksek bir puana ulaşmıştır.

Jin ve diğerleri (2016) yaptıkları araştırmada çocukların cinsel istismarını önleme bilgi ve becerilerini incelemiştir. Çalışmaya Çin'in Pekin kentindeki bir ilkokuldan birinci sınıftan beşinci sınıfa kadar toplam 559 çocuk katılmıştır. Çocukların çocuk cinsel istismarını önleme ile ilgili bilgilerinin %44,0 ile %80,0 arasında olduğunu göstermiştir. "Hayır deme", "Gitme" ve "yetişkinlere anlatma" kendini koruma becerilerini uygun şekilde uygulayanların oranı %57,4, %28,3 ve %48,3 olduğu belirtilmiştir. Üçüncü ve beşinci sınıfta öğrenim öğrenciler, birinci ve ikinci sınıfta öğrenim gören öğrencilerinden daha iyi performans göstermiş ve kız öğrenciler erkek öğrencilerden daha iyi performans gösterdikleri saptanmıştır.

Zhang ve diğerleri (2013) tarafından Pekin'de bir okul öncesi eğitimi veren bir okulda çocuk cinsel istismarının önlenmesi ile ilgili bilgi ve becerilerin düzeylerini incelenmiştir 136 çocuk Çince sürümü olan Kişisel Güvenlik Anketi'nin (Personal

Safety Questionnaire) ve "Ne Olursa" Durum Testi ("What If" Situation Test) kullanılarak dâhil edilmiştir. Çocukların, sadece %16'sı kötü dokunmanın bildirmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Çocukların %30'dan azı kötü dokunmayı kesinlikle reddettiklerini ve %20'den azı kendilerini istismar durumlarından ortamdan uzaklaşmaları gerektiğini ifade etmişlerdir. Okul öncesi çocuklar, ÇCI önlemeye ilişkin bilgilerden ve kendini koruma becerilerine sahip değildirlir. Çin'de ÇCI önleme programları geliştirilmeli ve aile eğitimleri çocuk cinsel istismarını önleme konusunun parçası olmalıdır. Ailelerin çocuk cinsel istismarı hakkında bilgi verilmeli ve önlenmesine ilişkin iletişim sağlamaları konusunda teşvik edilmelidir.

Çocuk cinsel istismarına yönelik öğretmenler görüş ve tutumlarına ilişkin yapılan çalışmalar incelendiğinde birçok çalışmaya rastlanılmıştır. Bu çalışmanın sosyal geçerliliği sağlamak için sağlanması öğrencilerin öğretmenlerinden cinsel istismarı önleme eğitimi ile ilgili görüş alınmıştır. Öğretmenlerin cinsel istismarı önleme eğitimi ilişkin etkili olduğuna dair öğrencilere fayda sağlayabileceği bir eğitim şeklinde beyanlarda bulunmuşlardır. Özellikle Türkiye ve KKTC'de özel gereksinimli bireylere yönelik cinsel istismar eğitiminin yaygınlaşması gerektiğini belirtmişlerdir. Fakat öğretmenlerin çocuk cinsel istismarı ile ilgili bir eğitim almadıkları ve çocuk koruma haklarına ilişkin konularda yetersiz oldukları görülmüştür.

Márquez-Flore ve diğerlerinin (2016) yaptıkları araştırmada dört yüz elli öğretmenin çocuk cinsel istismarına ilişkin bilgi ve tutumlarını incelemişleridir. Araştırma, öğretmenlerin yarısından fazlasının, %65,3'ünün (n=294) çocuk cinsel istismarı eğitimi konusunda eğitim almadığını ve çoğunluğun %90,7'sinin (n=279) çocuk cinsel istismarını belirleme yöntemleri ile ilgili konuya hâkim olmadıklarını saptamıştır. Öğretmenlerin çocuk cinsel istismarı konusunda bilgi eksikliklerinin olduğu ve bu konuda eğitime ihtiyaçları olduğu belirtilmiştir.

Zhang ve diğerlerinin (2015) Çin'de yaptıkları çalışmada okul öncesi öğretmenlerinin çocuk cinsel istismarı önleme konusundaki bilgilerini, tutumlarını ve eğitimlerini incelemeyi amaçlamışlardır. Öğretmenlerinin ÇCI önleme konusunda yetersiz bilgiye sahip olduğunu saptanmıştır (M = 4.86, SD = 2.12). Öğretmenlerin %5'inden daha azı ÇCI önleme eğitim programlarına katılmıştır. Öğretmenler için uygun önleme eğitim programlarının geliştirilmesi gerekmektedir.

Savi-Çakar ve Yazıcı-Okuyan'ın (2017) yaptıkları çalışmada eğitim fakültesinde farklı bölümlerde eğitim alan öğretmen adaylarıyla çocuk istismarı ve ihmaline ilişkin

görüşlerini incelemiştir. Öğretmen adaylarının çocuk istismarı ve ihmeline ilişkin belirleme, önleme, müdahale, yasa süreçleri ile ilgili yeterli bilgiye sahip olmadıklarını saptamıştır.

Özyürek ve diğerlerinin (2018) çocukların ihmal ve istismarı yaptığı araştırmada 29 aile hekimi ve 59 öğretmen olmak üzere 88 kişinin görüş ve tutumlarını incelemiştir. Aile hekimi ve öğretmenlerin, çocuk ihmal ve istismarı olgularıyla çok fazla karşılaşmadıkları, karşılaştıkları olaylar karşısında ne yapmaları gerektiği hakkında zorluk yaşadıkları belirtilmiştir. Erkek katılımcıların cinsel ve duygusal istismara ilişkin farkındalıklarının kadın katılımcılardan daha yüksek olduğu, 46 ve üzeri yaştaki katılımcıların cinsel istismara yönelik daha az hassas oldukları, öğretmenlerin aile hekimlerine oranla cinsel, duygusal istismar ve ihmale ilişkin olarak daha duyarlı oldukları saptanmıştır.

Bozgun ve Pekdoğan'ın (2018) yaptığı çalışmada 10 rehberlik ve psikolojik danışmanlık öğretmenin çocuk ihmal ve istismarı hakkındaki görüşlerini incelenmiştir. Öğretmenlerin istismara ilişkin bilgi düzeylerinin yüksek olduğu, fakat ihmal konusunda çok fazla bilgiye erişemedikleri görülmüştür.

Karakurt ve diğerlerinin (2021) 494 öğretmenin çocuk istismarı ve ihmeline yönelik görüşleri ve farkındalık düzeylerini incelemeye ilişkin yaptıkları çalışmada Öğretmenlerin çocuk istismar ve ihmeline yönelik farkındalıkları 100 puan üzerinden değerlendirildiğinde (49.59±22.07) orta seviyede olduğunu saptanmıştır.

Sağır ve Gözler'in (2016) 3123 ilköğretim öğretmenin çocuk istismarı ve ihmeline ilişkin görüş ve farkındalık düzeylerini belirlemek için yaptıkları çalışmada öğretmenlerin çocuk istismarı ve ihmal hakkında farkındalık düzeyinin yüksek seviyede olduğu görülmüştür. Öğretmenlerin %84,4'ü yasalara göre çocuk istismarı ve ihmali bildirilmesinin zorunlu olduğunu; öğretmenlerin %98'i ise ahlaki açıdan bildirilmesi gerektiğini söylemişlerdir. Öğretmenlerin %79,1'i çocuk istismarı ve ihmal ile ilgili bir eğitim almamış; % 75,8'i çocuk koruma kanunu ile ilgili bilgi sahibi olmadığını ve %76,1'inin istismar ve ihmal hakkında bilgi sahibi olunması gerektiğini belirtmişlerdir. Öğretmenler çocuk istismarı ve ihmali en fazla okul yönetimini ($x=1.67$) bildirdiklerini belirtmişlerdir. Öğretmenler çocuk istismarı ve ihmal hakkında orta düzeyde kendilerini yeterli bulmaktadırlar.

Yaşar ve Şenol'un (2015) yaptıkları araştırmada öğretmen adaylarının çocuğa yönelik cinsel istismar tutumlarının incelemiştir. Öğretmen adaylarının çocuk ihmal ve istismarına yönelik eğitim alıp almama ve cinsel istismarın olgularını tanımlama

durumlarına göre Çocuğa Yönelik Cinsel İstismar Tutum Ölçeği'nin toplam puanlarının anlamlı farklılığın olduğu; öğretmen adaylarının cinsiyetlerine göre ise anlamlı derecede farklılığın olmadığı görülmüştür.

Taşkın ve diğerlerinin (2019) yaptıkları araştırmada çocuğun ihmal ve istismardan korunmasında okulun rolüne ilişkin öğretmen görüşlerini incelemiştir. Öğretmenlerin birçoğu (f=5) çocuk ihmal ve istismardan korunmasına yönelik konuların yetersiz olduğunu ifade etmişlerdir. Bazı öğretmenler ise düzenlemelerin yeterli olduğunu (f=3) belirtmişlerdir. Bu katılımcılar çocuk cinsel istismar ve ihmali ile ilgili konular bilinmediği için uyguya koyulmadığını ifade etmişlerdir.

Dereobalı ve diğerlerinin (2013) yaptığı araştırmada 197 okulöncesi öğretmenin çocuk istismarı, ihmali, önleme ve öğretmen rolüne ilişkin görüşmeleri incelemiştir. Öğretmenlerin çocuk istismarı ve ihmali az sayıda eğitim aldığı ve bu konu hakkında tek yönlü düşündükleri görülmüştür. Öğretmenlerin çoğu istismar ve ihmale durumuyla karşılaştıklarını belirtmiş ve bu konuda öğretmenlerin bilgilendirici rol oynadıklarını belirtmişlerdir.

Kiye ve Pişkin (2020) ortaokul öğretmenlerinin çocuklara yönelik cinsel istismar durumuna ilişkin algılarını görüşme yaparak incelemiştir. Öğretmenler cinsel istismarı, çocuğun vücuduna dokunma, saç ve başa dokunma, cinsel konuşma yapma, cinsel açıdan kötü düşünme ve çocuğa cinsel içerikli video izletme şeklinde tanımlamaktadır. Öğretmenlerin çocuğa yönelik cinsel istismar ile ilgili hiçbir eğitim almadıklarını fakat cinsel istismarı tanımlayabildikleri görülmüştür.

Bu çalışmanın çocukların cinsel istismardan korunma eğitimi ilişkin yaptıkları araştırmalar ve alandaki çalışmalar ile genel olarak örtüştüğü görülmektedir. İncelenen araştırmalar sonucunda çocuklara uygulanan cinsel istismardan korunma/önleme eğitimlerinin çocuklar üzerinde olumlu katkıları olduğu gözlemlenmiştir. Cinsel istismar eğitimi ile ilgili daha farklı yöntemler dahil edilerek (örneğin; simülasyon) çalışmalar yapılarak bu araştırmalar çeşitlendirilebilir.

Son olarak, bu araştırma Türkiye'de ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde zihin yetersizliği olan öğrencilere cinsel istismardan korunma becerilerinin öğretimine ilişkin sınırlı sayıda yapılan araştırmalardan biri olma sebebiyle önemli olduğu ve alanyazına, ileride yapılacak cinsel istismarı önleme çalışmalarına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

BÖLÜM VI

6. Sonuç ve Öneriler

Bu bölümde, araştırmanın bulgularına ilişkin sonuçlar, uygulamaya ve ileri araştırmalara yönelik öneriler yer almaktadır.

6.1. Sonuç

Bu araştırmada hafif düzeyde zihin yetersizliği olan öğrencilere resimli kartlar aracılığıyla cinsel istismara karşı korunma eğitiminin etkililiği incelenmiştir. Araştırmanın sonucuna bakıldığında, hafif düzeyde zihin yetersizliği olan öğrencilere resimli kartlar aracılığıyla cinsel istismara karşı korunma eğitiminin; cinsel istismardan korunma becerisinin kazanılmasına ilişkin etkili olduğu görülmüştür. Ayrıca resimli kartlar aracılığıyla cinsel istismardan korunma becerisi kazanan öğrencilerin 6, 12, 24. haftanın sonunda da beceriyi devam ettirdiklerini ve farklı ortam ve farklı bireylerle de bu eğitime ilişkin genelleme yaptıkları sonucuna ulaşılmıştır. Hafif düzey zihin yetersizliği olan öğrencilerin resimli kartlar aracılığıyla cinsel istismara karşı korunma eğitimi gerçekleştikten sonra, cinsel istismardan korunmaya ilişkin kendilerini koruyabileceğine, zihin yetersizliği olan öğrencilere cinsel istismar eğitiminin verilebileceği görülmektedir. Cinsel istismardan korunma eğitiminin bu öğrenciler üzerinde olumlu sonuçlar verdiği belirlenmiştir.

Bu çalışmanın sosyal geçerlilik bulgularına bakıldığında ise, öğretmenlerin cinsel istismardan korunma eğitimine yönelik olumlu bir görüşe sahip oldukları görülmüştür.

6.2. Öneriler

Bu araştırmanın sonuçları doğrultusunda uygulamaya ve ileri çalışmalara yönelik öneriler yer almaktadır.

6.2.1. Uygulamaya Yönelik Öneriler

1. Üniversitelerin özel eğitim bölümünde özel gereksinimli bireylerin cinsel istismardan korunmalarına ilişkin ders verilebilir.
2. Cinsel istismar eğitiminin çocuklara, ailelere ve uzmanlara yararları, yaygınlığı, neden cinsel istismar eğitimi verilmeli, hangi konular cinsel istismar olarak

değerlendirilir gibi konuların yer aldığı bilgilendirme kitapları veya kitapçıkları Milli Eğitim Bakanlığı denetimi altında hazırlanabilir.

3. Okullarda cinsel istismardan korunma eğitimine ilişkin çocuklara bilgilendirme seminerleri düzenlenebilir. Bu seminerlerde; vücut bölümleri, özel bölgeler, evet-hayır diyebilme, iyi-kötü öpme, iyi- kötü dokunma, iyi-kötü sarılma, iyi-kötü sınırlar, duyguları tanıma (üzgün, kızgın, mutlu vb.), güvenilir ve güvenilmez kişileri tanıma başlıkları yer alabilir.

6.2.2. İleri Araştırmalara Yönelik Öneriler

1. Cinsel istismar eğitimi diğer yetersizlik grupları ile de etkiliğini saptamak için çalışılabilir.

2. Bu çalışma hafif zihin yetersizliği olan öğrenciler ile gerçeklemiştir. Cinsel istismar eğitimi tipik gelişim gösteren öğrenciler ile de gerçekleştirilebilir.

3. Cinsel istismar eğitimi ile ilgili yapılacak araştırmalara yönelik özel eğitim/farklı branşta görev yapan öğretmenler, ebeveynler ve psikologlarında yer alabileceği bir çalışma yapılabilir.

4. Cinsel istismar eğitimi diğer eğitim düzeylerinde (okulöncesi, ilköğretim, ortaokul ve ortaöğretim) yer alan öğrenci gruplarına da uygulanabilir.

5. Bu çalışmada cinsel istismar eğitimine dâhil edilen katılımcılardan daha fazla denek ile çalışılabilir. Böylelikle daha fazla çocuğa cinsel istismar eğitimi sağlanmış olur.

6. Bu araştırmada hafif zihin yetersizliği olan öğrencilerle cinsel istismardan korunma becerileri üzerine çalışılmıştır. Yapılacak olan araştırmalarda orta düzey zihin yetersizliği olan öğrenciler ile de çalışılabilir.

7. Cinsel istismar ile ilgili yapılan eğitimlerde diğer araç-gereçler ve teknolojiler (video, teyp, bilgisayar, televizyon vb.) dâhil edilip kullanılabilir.

Kaynakça

- Abd El Rahman, A. E., Azab, S. M., ve Ramadan, M. (2017). Study of cases of child sexual abuse referred for medico-legal examination in Cairo and Giza, Egypt, 2007–2011. *Journal of child sexual abuse*, 26(3), 308-318.
<https://doi.org/10.1080/10538712.2017.1282574>
- Aboul-Hagag, K. E. S., ve Hamed, A. F. (2012). Prevalence and pattern of child sexual abuse reported by cross sectional study among the University students, Sohag University, Egypt. *Egyptian Journal of Forensic Sciences*, 2(3), 89-96.
<https://doi.org/10.1016/j.ejfs.2012.05.001>
- Akbaş, S., Turla, A., Karabekiroğlu, K., Pazvantoğlu, O., Keskin, T., ve Böke, O. (2009). Characteristics of Sexual Abuse in A Sample of Turkish Children With And Without Mental Retardation, Referred for Legal Appraisal of The Psychological Repercussions. *Sexuality and Disability*, 27(4), 205-213. DOI: 10.1007/s11195-009-9139-7
- Akçay, A., ve Akçay, N. O. (2017). Hikâye Kartlarının Çocukların Görsel İfade Becerileri Üzerindeki Etkisi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 5(3), 417-432.
- Akdemir, B., ve Sarı, O. T. (2019). Zihinsel Yetersizliği Olan Bireylerle Çalışan Öğretmenlerin Cinsel Eğitime Yönelik Tutumları ve Etik Durumlarının Karşılaştırılması. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 15(3), 267-282. doi: 10.17244/eku.425276
- Akgül, E. (2015). *Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Çalışan Personelin Cinsel İstismar Bildirim Durumları*. [Yüksek Lisans Tezi]. Hacettepe Üniversitesi.
- Aksoy, A., ve Yılmaz, D. V. (2019). Bir insan hakları ihlali: namus cinayetleri. *Researcher*, 7(1), 1-19.
- Aktay, M. (2020). İstismar ve İhmalin Çocuk Üzerindeki Etkileri ve Tedavisi. *Gelişim ve Psikoloji Dergisi*, 1(2), 169-184.
- Aktepe, E. (2009). Çocukluk Çağı Cinsel İstismarı. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 1(2), 95-119.
- Alıkaşifoğlu, M., Erginoz, E., Ercan, O., Albayrak-Kaymak, D., Uysal, O., ve Ilter, O. (2006). Sexual abuse among female high school students in Istanbul, Turkey. *Child Abuse ve Neglect*, 30(3), 247-255. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2005.10.012>
- AlRammah, A.A., Alqahtani, S.M., Al-Saleh, S.S., Wajid, S., Babiker, A.G., Al-Mana, A.A.K. ve Al-Shammari, H.H. (2019). Parent–child communication and preventive practices for child sexual abuse among the general population: A community-based

- study. *Journal of Taibah University Medical Sciences*, 14(4), 363–369. doi: 10.1016/j.jtumed.2019.06.005.
- Altundağ, S., ve Çalbayram, N. Ç. (2019). Awareness of sexual health in mothers who have children with learning disability. *Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi*, 8(2), 96-106.
- Alzoubi, F. A., Ali, R. A., Flah, I. H., ve Alnatour, A. (2018). Mothers' knowledge ve perception about child sexual abuse in Jordan. *Child abuse & neglect*, 75, 149-158. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2017.06.006>
- Araz, Y. (2010). *Çocuk Kitaplarını Resimlemede Dijital Teknolojinin Kullanılması Üzerine Bir Araştırma*. [Yüksek Lisans Tezi]. Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Arslan, F., ve Erkol, Z. Z. (2021). Türkiye'de çocuk izlem merkezleri ve üniversite çocuk koruma uygulama ve araştırma merkezleri. *Çocuk İstismarı ve İhmali*, 85-92.
- Artar, T. M., ve Cavkaytar, A. (2020). Hafif Düzeyde Zihin Yetersizliğine Tarihsel Bir Bakış: Klinik Yaklaşımdan Çok Boyutlu Yaklaşımına Geçiş. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 10(1), 629-653. <https://doi.org/10.18039/ajesi.682119>
- Ata, Z. (2019). Çocuğa Yönelik Cinsel İstismarın Çocukta Yarattığı Etkiler Ve Çocuğun Cinsel Sömürü Aracı Olarak Kullanılması. Çiftçi, H. ve Ağaoğlu, Y. (Ed.), Mardin Artuklu Uluslararası Multidisipliner Çalışmalar Kongresi Sosyal Bilimler Tam Metin Kitabı. <https://hdl.handle.net/20.500.12569/293>
- Atan, Ş. Ü. (2016). Töre ve Namus Cinayetleri. *Turkiye Klinikleri Obstetric-Women's Health and Diseases Nursing-Special Topics*, 2(2), 67-73.
- Atbaşı, Z. (2016). Zihinsel Yetersizlikten Etkilenmiş Çocuğu Olan Annelerin Cinsel İstismarı Önlemeye Yönelik Bilgi Düzeylerinin Belirlenmesi. *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi*, (8), 32-43.
- Aunos, M., ve Feldman, M. A. (2002). Attitudes towards sexuality, sterilization and parenting rights of persons with intellectual disabilities. *Journal of Applied Research in Intellectual Disabilities*, 15(4), 285-296. <https://doi.org/10.1046/j.1468-3148.2002.00135.x>
- Avcı, G. ve Sakallı Demirok, M. (2022). Özel Yetenekli Olmak ve Özel Yetenekli Çocuğa Sahip Olmak: Özel Yetenekli Birey ve Ebeveyn Görüşleri. *Disiplinlerarası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 6 (11) , 39-54.
- Ayraller Taner, H., Çetin, F. H., Işık, Y., ve İşeri, E. (2015). Cinsel İstismara Uğrayan Çocuk ve Ergenlerde Psikopatoloji ve İlişkili Risk Etkenleri. *Anatolian Journal of Psychiatry/Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 16(4), 294-300.

- Bahar, B. (2019). Sosyal Öğrenme Kuramı ve Sosyal Değişim Kuramı Perspektifinden Etik Liderlik. *Balkan Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(16), 237-242.
- Baheiraei, A., Khoori, E., Foroushani, A. R., Ahmadi, F., ve Ybarra, M. L. (2014). What sources do adolescents turn to for information about their health concerns?. *International journal of adolescent medicine and health*, 26(1), 61-68.
<https://doi.org/10.1515/ijamh-2012-0112>
- Bakırcıoğlu, R. (2015). *Çocuk ve Ruh Sağlığı* (6.Baskı). Anı Yayıncılık.
- Balter, A. S., van Rhijn, T. ve Davies, A. (2016). The development of sexuality in childhood in early learning settings: An exploration of Ontario Early Childhood Educators' perceptions. *Canadian Journal of Human Sexuality*, 25(1), 30-40. doi: 10.3138/cjhs.251-A3
- Barger, E., Wacker, J., Macy, R., ve Parish, S. (2009). Sexual assault prevention for women with intellectual disabilities: A critical review of the evidence. *Intellectual and Developmental Disabilities*, 47(4), 249-262. <https://doi.org/10.1352/1934-9556-47.4.249>
- Bayındır, B. (2021). *Nasıl Anlatsam?-Çocuklar ve Ergenler İçin Cinsel Eğitim Rehberi* (5. Baskı). Bambuk Yayınevi.
- Bayrakçı, M. (2013). Sosyal Öğrenme Kuramı ve Eğitimde Uygulanması. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (14), 198-210.
- Baysan, M. P. (2020). *3-6 Yaş Döneminde Çocuklara Sahip Anne Babaların Cinsel Gelişim ve Eğitim Hakkındaki Bilgi Düzeyleri Ve Tutumları*. [Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Medipol Üniversitesi].
<https://acikerisim.medipol.edu.tr/xmlui/handle/20.500.12511/7855>
- Beier, K. M., Grundmann, D., Kuhle, L. F., Scherner, G., Konrad, A., ve Amelung, T. (2015). The German Dunkelfeld Project: A pilot study to prevent child sexual abuse and the use of child abusive images. *The journal of sexual medicine*, 12(2), 529-542.
<https://doi.org/10.1080/14789940903174188>
- Beier, K.M. (2016). Proactive Strategies to Prevent Child Sexual Abuse and the Use of Child Abuse Images: Experiences from the German Dunkelfeld Project. Springer, Cham, 249-272. DOI:[10.1007/978-3-319-28424-8_19](https://doi.org/10.1007/978-3-319-28424-8_19)
- Berkmen, B., ve Seçim, G.(2018). 8-10 Yaş Çocuğa Sahip Ebeveynlerin Çocuğa Yönelik Cinsel İstismar Konusundaki Görüşlerinin İncelenmesi. *Aile Psikolojik Danışmanlığı Dergisi*, 1(1), 65-85.

- Bilgiç, E. (2015). *Zihinsel engelli ergenlerin annelerinin cinsel eğitimle ilgili görüşleri*. [Yüksek Lisans Tezi, Nişantaşı Üniversitesi].
<https://acikbilim.yok.gov.tr/handle/20.500.12812/672134>
- Bilgili, N., ve Vural, G. (2011). Kadına yönelik şiddetin en ağır biçimi: Namus cinayetleri. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 14(1), 66-72.
- Bilginer, Ç., Hesapçıoğlu, S. T., ve Kandil, S. (2013). Çocukluk Çağı Cinsel İstismarı: Mağdur ve Sanık Açısından Çok Yönlü Bakış. *Düşünen Adam*, 26(1), 55-64.
 DOI:[10.5350/DAJPN2013260106](https://doi.org/10.5350/DAJPN2013260106)
- Bocheński, M. (2022). Is it pedophilia or not? Observations on child sexual abuse in Poland from a criminological perspective. *Crime Prevention and Community Safety*, (24), 1-20. DOI: 10.1057/s41300-022-00141-5
- Boyacıoğlu, N. E., Karaçam, Z. D., Özcan, N. K., ve Sert, O. (2021). Zihinsel yetersizliği olan ergene sahip ebeveynlerin çocuklarının cinselliği hakkındaki görüşleri: Niteliksel bir çalışma. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, 12(3), 216-226. DOI: 10.14744/phd.2021.60251
- Boyacıoğlu, N. E., Karaçam, Z. D., ve Özcan, N. K. (2018). Engellere rağmen cinsellik: zihinsel yetersizliğe sahip çocuklarda cinsellik. *Sağlık Bilimleri ve Meslekleri Dergisi*, 5(2), 275-280. <https://doi.org/10.17681/hsp.291360>
- Bozgun, K., ve Pekdoğan, S. (2018). Öğretmenlerin çocuk ihmali ve istismarı hakkındaki görüşlerinin incelenmesi. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(2), 433-443.
- Breuner, C. C., Mattson, G., Committee On Adolescence, ve Committee On Psychosocial Aspects of Child And Family Health (2016). Sexuality Education for Children and Adolescents. *Pediatrics*, 138(2), e20161348. <https://doi.org/10.1542/peds.2016-1348>
- Bruder, C., ve Kroese, B. (2005). The efficacy of interventions designed to prevent and protect people with intellectual disabilities from sexual abuse: A review of the literature. *The Journal of Adult Protection*.
<https://doi.org/10.1108/14668203200500009>
- Budrionis, R., ve Berghuis, D. J. (2015). *The Sexual Abuse Victim and Sexual Offender Treatment Planner* (1. Baskı). Wiley.
- Bulut-Şahin, D. (2020). *Üniversite Öğrencileri Arasında Çocukluk Çağı Cinsel İstismar Sıklığı, Cinsel İstismar Bildirim Sıklığı ve Bildirim İle İlişkili Faktörler* [Doktora Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi].
<https://acikbilim.yok.gov.tr/handle/20.500.12812/437599>

- Cameron, G., Sayer, E. M., Thomson, L., Wilson, S., Jones, D. N., ve Florek, A. (2015). Child Sexual Exploitation: A study of international comparisons. Office for Public Management.
- Celiloğlu, Ö. G. B. (2022). Cinsel Gelişimde Freud'un Psiko-seksüel Gelişim Aşamaları ve Cinsel Eğitim. *Contemporary Trends in Education Sciences*, 285.
- Chen, J. Q., ve Chen, D. G. (2005). Awareness of child sexual abuse prevention education among parents of Grade 3 elementary school pupils in Fuxin City, China. *Health education research*, 20(5), 540-547. <https://doi.org/10.1093/her/cyh012>
- Chodan, W., Häßler, F., ve Reis, O. (2017). A randomized controlled trial on the effectiveness of a sexual abuse prevention programme for girls with intellectual disabilities: study protocol. *Translational Developmental Psychiatry*, 5(1), 1407192. <https://doi.org/10.1080/20017022.2017.1407192>
- Christoffersen, M. N. (2022). Sexual crime against schoolchildren with disabilities: a nationwide prospective birth cohort study. *Journal of interpersonal violence*, 37(3-4), 1-29. <https://doi.org/10.1177/0886260520934442>
- Citak Tunc, G., ve Yavas, H. (2022). The impact of using creative drama in the delivery of Body Safety Training Programs for preschool children on preventing sexual abuse in Turkey. *Psychology in the Schools*, 59(5), 915-931. <https://doi.org/10.1002/pits.22656>
- Craig, E. (2022). Teaching safeguarding through books: a content analysis of child sexual abuse prevention books. *Journal of child sexual abuse*, 1-19. <https://doi.org/10.1080/10538712.2021.1985672>
- Czerwinski, F., Finne, E., Alfes, J., ve Kolip, P. (2018). Effectiveness of a school-based intervention to prevent child sexual abuse—Evaluation of the German IGEL program. *Child abuse & neglect*, (86), 109-122. doi: 10.1016/j.chiabu.2018.08.023
- Çakar, F. S., ve Okuyan, H. Y. (2017). Öğretmen adaylarının çocuk istismarı ve ihmaline ilişkin görüşleri. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (44), 250-275. <https://doi.org/10.21764/maeuefd.332243>
- Çakıroğlu, O. (2012). Single subject research: Applications to special education. *British Journal of Special Education*, 39(1), 21-29. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8578.2012.00530.x>
- Çakmak S. ve Çakmak S. (2014). Özel Eğitime İhtiyaç Duyan Çocuklarda Cinsel Eğitim Uygulamaları (4. Baskı). Vize Yayıncılık.

- Çakşak, A. (2018). Ergenlerde Cinsel Eğitim. *Journal of Institute of Economic Development and Social Researches*, 4(11), 498-504.
- Çalışkan, Z. , Evgin, D. , Musalli, E. , Akşit, B. , Durgun, Ö. N. ve Türe, N. (2019). Annelerin Çocuklarına Yönelik İstismar-İhmal Davranışları ve Etkileyen Faktörler . *Güncel Pediatri* , 17 (3) , 387-399 .
- Çavuş-Bekce, F.Ö. ve Çalış, N. (2021). İhmal ve istismarı önlemeye yönelik çocuk koruma politikalarında uzmanlaşmış koruyucu aile modelinin yeri. *Journal of Society and Social Work*, 32(4), 1565-1586. DOI: 10.33417/tsh.900655
- Çelik, B. (2022). *Ebeveynlerin Çocuklarıyla Olan Cinsel İletişim Dili ve Kendi Ebeveynlerinde Algıladıkları Cinsel İletişim Dilinin İncelenmesi*. [Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi].
<http://www.openaccess.hacettepe.edu.tr:8080/xmlui/handle/11655/25912>
- Çelik, Ö. (2017). Zihinsel Yetersizliği Olan Bireylerin Cinselliği İle İlgili Çalışmalar Yapan Uzman Görüşleri. *Journal of Turkish Studies*, 12(17), 113-132.
<http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.11830>
- Çelik, Ö. (2017). Zihinsel Yetersizliği Olan Çocukların Cinselliği Hakkında Annelerinin Görüşleri. *Journal of Turkish Studies*, 12(18), 211-234.
<http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.12106>
- Çelik, Ö., ve , İpçi, K. (2020). Zihinsel yetersizliği olan bireylere yönelik cinsel istismar: Ulusal haber ajanslarına yansıyan olgular üzerinden bir inceleme. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 8(2), 737-753.
- Çubuk, S., ve Şeker, P. T. (2021) Çocuk istismarının Türkiye’de yapılan lisansüstü çalışmalara yansması: Bir literatür incelemesi. *e-Kafkas Journal of Educational Research*, 8(3), 534-552. <https://doi.org/10.30900/kafkasegt.935101>
- Dedeler, M., Öpöz, T. ve Öztürk, C. (2016). Çocukluk Çağı Cinsel İstismarına Yönelik Tedavi ve Önleme Yaklaşımları: Bir Gözden Geçirme. *Ayna Klinik Psikoloji Dergisi* , 3(1),28-43 . DOI: 10.31682/ayna.470637
- Deniz, Ü., ve Yıldız, R. (2018). Milli Eğitim Bakanlığı okul öncesi eğitim programında cinsel gelişim ve cinsel eğitim. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 38(2), 431-447. <https://doi.org/10.17152/gefad.377516>
- Derebagçe, G. E. ve Özerk, H. (2021). Türkiye’de 1995-2020 Yılları Arasında Çocuk İstismarını Önleme Programlarına İlişkin Gerçekleştirilen Çalışmaların İncelenmesi ve Değerlendirilmesi. *Sosyal, Beşeri ve İdari Bilimler Dergisi*, 4(7), 651-670.
<https://doi.org/10.26677/TR1010.2021.791>

- Dereobalı, N., Karadağ, S. Ç., ve Sönmez, S. (2013). Okulöncesi eğitim öğretmenlerinin çocuk istismari ihmal şiddet ve eğitimcilerin rolü konusundaki görüşleri. *Ege Eğitim Dergisi*, 14(1), 50-66.
- Derman, O. (2008). Ergenlerde psikososyal gelişim. *Adolesan Sağlığı II Sempozyum Dizisi*, 63(1), 19-21.
- Diken, H. (Ed.). (2016). Erken çocukluk eğitimi (3.Baskı). Pegem akademi.
- Diken, H. (Ed.). (2016). Özel eğitime gereksinimi olan öğrenciler ve özel eğitim (13.Baskı). Pegem Akademi.
- Doğan, T., ve Bayar, Ö. (2018). Çocuk Cinsel İstismarı: Geleceğin Öğretmenleri Ve Okul Psikolojik Danışmanları Ne Kadar Biliyor?. *Journal of International Social Research*, 11(55), 571-581. <http://dx.doi.org/10.17719/jisr.20185537230>
- Dokgöz, H., ve Kar, H. (2017). Çocukta cinsel istismar. *Türkiye Klinikleri J Child Psychiatry-Special Topics*, 3(3), 169-74.
- Dombak, K., ve Çelik, E. (2021). Bireylerin Cinsel İstismar Mağdurlarına Yönelik Bakış Açılarının İncelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 20(77), 425-440. <https://doi.org/10.17755/esosder.626126>
- Doughty, A. H., ve Kane, L. M. (2010). Teaching abuse-protection skills to people with intellectual, disabilities: A review of the literature. *Research in developmental disabilities*, 31(2), 331-337. <https://doi.org/10.1016/j.ridd.2009.12.007>
- Dudley, M. J., Nickerson, A. B., Kim, S., ve Livingston, J. A. (2022) School-based child abuse prevention: The role of school climate in intervention outcomes for teachers. *Psychology in the Schools*, 59(6), 1158-1174. <https://doi.org/10.1002/pits.22674>
- Dünya Sağlık Örgütü (2018). Child maltreatment infographics. https://www.who.int/violence_injury_prevention/violence/child/Child_maltreatment_infographic_EN.pdf adresinden 15 Mart 2022 tarihinde alınmıştır.
- Earle, S. (2001). Disability, facilitated sex and the role of the nurse. *Journal of advanced nursing*, 36(3), 433-440. <https://doi.org/10.1046/j.1365-2648.2001.01991.x>
- Egemo-Helm, K. R., Miltenberger, R. G., Knudson, P., Finstrom, N., Jostad, C., ve Johnson, B. (2007). An evaluation of in situ training to teach sexual abuse prevention skills to women with mental retardation. *Behavioral Interventions: Theory & Practice in Residential & Community-Based Clinical Programs*, 22(2), 99-119. <https://doi.org/10.1002/bin.234>

- Eliküçük, A., ve Sönmez, S. (2011). 6 Yaş çocuklarının cinsel gelişim ve eğitimiyle ilgili ebeveyn görüşlerinin incelenmesi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 25(25), 45-62.
- Erbil, N., Orak, E., ve Bektaş, A. E. (2010). Anneler cinsel eğitim konusunda ne biliyor, kızlarına ne kadar cinsel eğitim veriyor. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 7(1), 366-383.
- Ermağan-Çağlar, E. (2018). Çocuk Cinsel İstismarını Önlemede Okul Temelli Cinsel Eğitimin Rolü ve Önemi. *Sosyal, Beşeri Ve İdari Bilimler'de Akademik Araştırmalar*, (6), 109-121.
- Ersanlı, K., ve Kumcağız, H. (Ed.). (2016). Cinsel Sağlık Eğitimi. (3. Baskı). Pegem Akademi.
- Ersoy, Ö. A., ve Özkan, H. K. (2017). Okul öncesi dönem çocuklarının cinsel istismara ilişkin bilgilerinin incelenmesi: Nitel bir bakış. *Cumhuriyet Uluslararası Eğitim Dergisi*, 6(1), 123-139. <https://doi.org/10.30703/cije.321446>
- Ertekin, H., Özayhan, H. Y., Eren, İ., ve Ertekin, Y. H. (2013). Fetishism and voyeurism comorbidity: a case report. *Turkish Journal of Family Practice*, 17(2), 70-72. DOI: [10.2399/tahd.13.39974](https://doi.org/10.2399/tahd.13.39974)
- Fanslow, J. L., Robinson, E. M., Crengle, S., ve Perese, L. (2007). Prevalence of child sexual abuse reported by a cross-sectional sample of New Zealand women. *Child abuse and neglect*, 31(9), 935-945. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2007.02.009>
- Farlina, M. (2019). Prevention of sexual abuse in children with mental disability: a systematic literature review. *Ijds: Indonesian Journal Of Disability Studies*, 6(1), 73-83. <https://doi.org/10.21776/ub.ijds.2019.006.01.10>
- Ferragut, M., Rueda, P., Cerezo, M. V., ve Ortiz-Tallo, M. (2022). What do we know about child sexual abuse? Myths and truths in Spain. *Journal of interpersonal violence*, 37(1-2), NP757-NP775. <https://doi.org/10.1177/0886260520918579>
- Finkelhor, D. (2009). The prevention of childhood sexual abuse. *The future of children*, 19(2), 169-194. <https://doi.org/10.1353/foc.0.0035>
- Franco, D. G., Cardoso, J., ve Neto, I. (2012). Attitudes towards affectivity and sexuality of people with intellectual disability. *Sexuality and Disability*, 30(3), 261-287. <https://doi.org/10.1007/s11195-012-9260-x>
- Franklin, A., Smeaton, E. ve Raws, P. (2015) Unprotected, Overprotected: Meeting the Needs of Young People with Learning Disabilities Who Experience, or Are at Risk of, Sexual Exploitation. London: Barnardo's.

- Gannon, T. A. (2021). A compositional explanatory theory of pedophilia. *Aggression and Violent Behavior, 61*, 101662. <https://doi.org/10.1016/j.avb.2021.101662>
- Gewirtz-Meydan, A., Walsh, W., Wolak, J., ve Finkelhor, D. (2018). The complex experience of child pornography survivors. *Child Abuse and Neglect, 80*, 238-248. doi: 10.1016/j.chiabu.2018.03.031
- Gezer Tuğrul, Y. (2018). Erken yaşta evlendirilen kadınların evlilik süreçleri, deneyimleri ve sonraki yaşamları üzerine nitel bir çalışma. *Sosyoloji Notları, 2*(1), 2-38.
- Gönener, H. (2010). Zihinsel engelli çocuklarda ihmal-istismar ve hemşirelik bakımı. *Journal of Experimental and Clinical Medicine, 27*(4), 137-143.
- Güler, N., Uzun, S., Boztaş, Z., ve Aydoğan, S. (2002). Anneleri tarafından çocuklara uygulanan duygusal ve fiziksel istismar/ihmal davranışı ve bunu etkileyen faktörler. *Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi, 24*(3), 128-134.
- Haffner D. W. (1995). Facing facts: sexual health for America's adolescents: the report of the National Commission on Adolescent Sexual Health. *SIECUS report, 23*(6), 2-8.
- Hammond, D., ve Gast, D. L. (2010). Descriptive analysis of single subject research designs: 1983-2007. *Education and Training in Autism and Developmental Disabilities, 45*(2), 187-202.
- Haseltine, B., ve Miltenberger, R. G. (1990). Teaching self-protection skills to persons with mental retardation. *American journal of mental retardation: AJMR, 95*(2), 188-197.
- Hayashi, M., Arakida, M., ve Ohashi, K. (2011). The effectiveness of a sex education program facilitating social skills for people with intellectual disability in Japan. *Journal of Intellectual and Developmental Disability, 36*(1), 11-19. doi: 10.3109/13668250.2010.549463
- Hayes, R. M., ve Dragiewicz, M. (2018). Unsolicited dick pics: Erotica, exhibitionism or entitlement?. *In Women's Studies International Forum, 71*, 114-120.
- Hébert, M., Smith, K., Caouette, J., Cénat, J. M., Karray, A., Cartierre, N., ... ve Derivois, D. (2021). Prevalence and associated mental health outcomes of child sexual abuse in youth in France: observations from a convenience sample. *Journal of affective disorders, 282*, 820-828. <https://doi.org/10.1016/j.jad.2020.12.100>
- Horner, R. H., Carr, E. G., Halle, J., McGee, G., Odom, S., ve Wolery, M. (2005). The use of single-subject research to identify evidence-based practice in special education. *Exceptional children, 71*(2), 165-179. <https://doi.org/10.1177/001440290507100203>

- Houtepen, J. A., Sijtsema, J. J., ve Bogaerts, S. (2014). From child pornography offending to child sexual abuse: A review of child pornography offender characteristics and risks for cross-over. *Aggression and violent behavior*, 19(5), 466-473.
- Hoytema van Konijnenburg, E. M. M., van der Lee, J. H., Teeuw, A. H., Lindeboom, R., Brilleslijper-Kater, S. N., Sieswerda-Hoogendoorn, T. ve aftERcare-group. (2017). Psychosocial problems of children whose parents visit the emergency department due to intimate partner violence, substance abuse or a suicide attempt. *Child: care, health and development*, 43(3), 369-384. <https://doi.org/10.1111/cch.12419>
- Irmak, T. Y., Kızıltepe, R., Aksel, Ş., Güngör, D., ve Eslek, D. (2018). Mika ile kendimi korumayı öğreniyorum: cinsel istismarı önleme programının etkililiği. *Türk Psikoloji Dergisi*, 33(81), 41-61.
- İmren, S. G., Ayaz, A., Yusufoglu, C., ve Arman, A. R. (2013). Cinsel istismara uğrayan çocuk ve ergenlerde klinik özellikler ve intihar girişimi ile ilişkili risk etmenleri. *Marmara Medical Journal*, 26(1), 11-16. <https://doi.org/10.5472/MMJ.2012.02518.1>
- Jahn, K., Kurz, B., Sinke, C., Kneer, J., Riemer, O., Ponseti, J. ve Kruger, T. H. (2022). Serotonin system-associated genetic and epigenetic changes in pedophilia and child sexual offending. *Journal of psychiatric research*, (145), 60-69. <https://doi.org/10.1016/j.jpsychires.2021.11.042>
- Jin, Y., Chen, J., ve Yu, B. (2016). Knowledge and skills of sexual abuse prevention: a study on school-aged children in Beijing, China. *Journal of child sexual abuse*, 25(6), 686-696. <https://doi.org/10.1080/10538712.2016.1199079>
- Jones, C., Stalker, K., Franklin, A., Fry, D., Cameron, A., ve Taylor, J. (2017). Enablers of help-seeking for deaf and disabled children following abuse and barriers to protection: a qualitative study. *Child & Family Social Work*, 22(2), 762-771. <https://doi.org/10.1111/cfs.12293>
- Jones, L., Bellis, M. A., Wood, S., Hughes, K., McCoy, E., Eckley, L., Bates, G., Mikton, C., Shakespeare, T., ve Officer, A. (2012). Prevalence and risk of violence against children with disabilities: a systematic review and meta-analysis of observational studies. *The Lancet*, 380(9845), 899-907. [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(12\)60692-8](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(12)60692-8)
- Kahraman, M. S., ve Çokamay, G. (2016). Aile içi şiddet ve çocuklar üzerindeki etkileri: Temel kavramlar, güvenlik planı hazırlama ve alternatif tedavi model örnekleri. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 8(4), 321-336. <https://doi.org/10.18863/pgy.253438>

- Karaca, P. P., Başgöl, Ş., Cangöl, E., Aslan, E., ve Cangöl, S. (2016). Özel Eğitim Ve Rehabilitasyon Merkezi Çalışanlarının Engelli Bireylerin Cinsel Eğitimi Konusundaki Görüşleri. *Balıkesir Sağlık Bilimleri Dergisi*, 5(1), 13-17.
- Karakartal, D. (2020). Cinsel İstismarın Önlenmesinde Cinsel Eğitimin Önemi. *Uluslararası Beşeri Bilimler ve Eğitim Dergisi*, 6(13), 145-156.
- Karakurt, N., Durmaz, H., ve Kanbur, A. (2021). Öğretmenlerin Çocuk İstismarı ve İhmaline Yönelik Görüşleri ve Farkındalık Düzeyleri. *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 8(1), 22-28.
<https://doi.org/10.31125/hunhemsire.906927>
- Karasu, F. ve Bilgen, F. G. (2017). Anneleri Tarafından Çocuklara Uygulanan Duygusal Ve Fiziksel İstismar/İhmal Davranışları . *Kilis 7 Aralık Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* , 7 (13) , 22-34
- Karasu, N. (2009). Özel eğitimde delile dayalı yöntemlerin belirlenmesi: Tek denekli çalışma analizleri ve karşılaştırmaları. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(1), 143-163.
- Kardeş, S., ve Karaman, N. G. (2018). Okul öncesi eğitim öğretmenlerinin çocuğun cinsel eğitimine ilişkin görüşleri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(3), 1554-1570. <https://doi.org/10.17240/aibuefd.2018.18.39790-471147>
- Katz, C., ve Nicolet, R. (2022). “If only I could have stopped it”: Reflections of adult child sexual abuse survivors on their responses during the abuse. *Journal of interpersonal violence*, 37(3-4), NP2076-NP2100. <https://doi.org/10.1177/0886260520935485>
- Kaya, İ., ve Eroğul, A. R. Ç. (2013). Ergenlerde çocukluk dönemi istismar yaşantılarının yordayıcısı olarak aile işlevlerinin rolü. *Eğitim ve Bilim*, 38(168).
- Kaylor, L. E., ve Jeglic, E. L. (2019). Exhibitionism. *International Journal of Advanced Studies in Sexology*, 1(2), 95-96.
- Kemer, D., ve İşler Dalgıç, A. (2022). Effectiveness of sexual abuse prevention training program developed by creative drama for preschoolers: An experimental study. *Journal of child sexual abuse*, 31(1), 9-32.
<https://doi.org/10.1080/10538712.2021.1994504>
- Kenny, M. C., ve Prikhidko, A. (2021). Mothers Attitudes Toward Child Sexual Abuse Prevention in Schools: A Preliminary Examination. *Journal of Child & Adolescent Trauma*, 1-10. DOI: [10.1007/s40653-021-00361-1](https://doi.org/10.1007/s40653-021-00361-1)
- Khemka, I., Hickson, L., ve Reynolds, G. (2005). Evaluation of a decision-making curriculum designed to empower women with mental retardation to resist abuse.

- American Journal on Mental Retardation*, 110(3), 193-204.
<https://doi.org/10.1352/0895-8017>
- Khoori, E., Gholamfarkhani, S., Tatari, M., ve Wurtele, S. K. (2020). Parents as teachers: Mothers' roles in sexual abuse prevention education in Gorgan, Iran. *Child Abuse and Neglect*, 109, 104695. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2020.104695>
- Kılıç, A. (2021). Çocuk kitabı illüstrasyonları ve dijital kolaj illüstrasyon tekniği üzerine bir değerlendirme. *Journal of Arts*, 4(2), 79-85. <https://doi.org/10.31566/arts.4.2.03>
- Kır, E. (2013). Çocuklara Yönelik Cinsel Taciz Ve İstismara Karşı Önleyici Eğitim Çalışmaları. *Journal of Istanbul University Law Faculty*, 71(1), 785-800.
- Kim, K., Choi, J., Jang, H., Lee, H. J., ve Jang, H. (2022). Predictive model for intra-familial child maltreatment re-reports and recurrence in South Korea: analysis of national child protection services case records. *Child Abuse and Neglect*, 125, 105487. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2022.105487>
- Kim, Y. R. (2016). Evaluation of a sexual abuse prevention program for children with intellectual disabilities. *Behavioral Interventions*, 31(2), 195-209. <https://doi.org/10.1002/bin.1439>
- Kiye, S. ve Pişkin, M. (2020). Öğretmenlerin Çocuğa Yönelik Cinsel İstismar Algılarının İncelenmesi. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 7(8), 20-44.
- Klein, E., Helzner, E., Shayowitz, M., Kohlhoff, S., ve Smith-Norowitz, T. A. (2018). Female genital mutilation: health consequences and complications—a short literature review. *Obstetrics and gynecology international*, (2018). <https://doi.org/10.1155/2018/7365715>
- Knorth, E. J., Bouma, H., Grietens, H., ve López López, M. (2019). The child protection system in the Netherlands: Characteristics, trends and evidence. *Oxford University Press*.
- Koç, M. (2004). Gelişim psikolojisi açısından ergenlik dönemi ve genel özellikleri. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(17), 231-238.
- Koçtürk, N. (2018). Çocuk ihmalini ve istismarını önlemede okul çalışanlarının sorumlulukları. *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(1), 38-47. <https://doi.org/10.21666/muefd.336170>
- Koçtürk, N., Bilge, F., ve Yüksel, F. (2018). Erken Yaşta Evlenen Ergenlerin Bireysel ve Ailesel Özellikleri, Okul Terki ve Evlilikle İlgili Sorunları. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 8(50), 1-28.

- Koçtürk, N., ve Kızıldağ, S. (2018). Çocukluk dönemi cinsel istismarına ilişkin mitler ölçeği'nin geliştirilmesi: geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (30), 778-808.
<https://doi.org/10.14520/adyusbd.406626>
- Kök, H. (2019). *Türkiye'de cinsel istismara uğrayan çocuklara yönelik hizmet ve uygulamaların değerlendirilmesi: Bir model önerisi*. [Doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi].
<http://www.openaccess.hacettepe.edu.tr:8080/xmlui/handle/11655/7170>
- Kucuk, S., Platin, N., ve Erdem, E. (2017). Increasing awareness of protection from sexual abuse in children with mild intellectual disabilities: An education study. *Applied Nursing Research*, (38), 153-158. <https://doi.org/10.1016/j.apnr.2017.10.016>
- Küçük, S. (2012). *Hafif zihinsel engelli çocuklar ve ebeveynlerinde cinsel istismardan korunma konusunda farkındalık yaratma* [Doktora Tezi, Erciyes Üniversitesi].
<https://acikbilim.yok.gov.tr/handle/20.500.12812/124547>
- Lalor, K. (2004). Child sexual abuse in sub-Saharan Africa: a literature review. *Child abuse and neglect*, 28(4), 439-460. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2003.07.005>
- Lee, Y. K. S., ve Tang, C. S. K. (1998). Evaluation of a sexual abuse prevention program for female Chinese adolescents with mild mental retardation. *American journal on mental retardation*, 103(2), 105-116. <https://doi.org/10.1352/0895>
- López, M. L., Bouma, H., Knorth, E. J., ve Grietens, H. (2019). The Dutch child protection system: Historical overview and recent transformations. *In National systems of child protection*, 173-192.
- Lu, M., Barlow, J., Meinck, F., ve Wu, Y. (2022). “prevention alone is not enough:” stakeholders' perspectives about school-based child sexual abuse (CSA) prevention programs and CSA research in china. *Journal of interpersonal violence*, 37(7-8), NP5116-NP5142. <https://doi.org/10.1177/0886260520959630>
- Lumley, V. A., Miltenberger, R. G., Long, E. S., Rapp, J. T., ve Roberts, J. A. (1998). Evaluation of a sexual abuse prevention program for adults with mental retardation. *Journal of applied behavior analysis*, 31(1), 91-101. <https://doi.org/10.1002/bin.234>
- Mandan-Sürücü, S. (2009). *11-17 yaş orta düzeyde zihin engelli kız ergenlerin temel cinsel bilgi ve cinsel istismarı algulamalarının belirlenmesi*[Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi]. <https://acikbilim.yok.gov.tr/handle/20.500.12812/476704>

- Mann-Williams, A. ve Young, J. A. (2019). Hugs and Kisses: An innovative prevention program and evaluation model. *E-Poster presented at the Council on Social Work Education.*
- Marangoz, H. (2019). *Toplumsal cinsiyete dayalı işbölümü ve işyerinde ayrımcılık: Kadın hemşireler örneği* [Yüksek Lisans Tezi, Namık Kemal Üniversitesi].
- Márquez-Flores, M. M., Márquez-Hernández, V. V., ve Granados-Gámez, G. (2016). Teachers' knowledge and beliefs about child sexual abuse. *Journal of child sexual abuse*, 25(5), 538-555. <https://doi.org/10.1080/10538712.2016.1189474>
- Martinello, E. (2014). Reviewing strategies for risk reduction of sexual abuse of children with intellectual disabilities: A focus on early intervention. *Sexuality and Disability*, 32(2), 167-174. DOI:[10.1007/s11195-014-9345-9](https://doi.org/10.1007/s11195-014-9345-9)
- Mathews, B., Cronan, J., Walsh, K., Farrell, A., ve Butler, D. (2008). Teachers' policy-based duties to report child sexual abuse: A comparative study. *Australia and New Zealand Journal of Law and Education*, (13), 23–37.
- McCoy, A., Melendez-Torres, G. J., ve Gardner, F. (2020). Parenting interventions to prevent violence against children in low-and middle-income countries in East and Southeast Asia: a systematic review and multi-level meta-analysis. *Child abuse and neglect*, 103, 104444. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2020.104444>
- McCran, D., Lator, K., ve Kataro, J. K. (2006). Childhood sexual abuse among university students in Tanzania. *Child abuse and neglect*, 30(12), 1343-1351. DOI: 10.1016/j.chiabu.2006.05.009
- McElvaney, R., McDonnell Murray, R., ve Dunne, S. (2021). Siblings' perspectives of the impact of child sexual abuse disclosure on sibling and family relationships. *Family Process*, 1-15. DOI:[10.1111/famp.12681](https://doi.org/10.1111/famp.12681)
- McKibbin, G., ve Humphreys, C. (2020). Future directions in child sexual abuse prevention: An Australian perspective. *Child Abuse and Neglect*, 105, 104422. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2020.104422>
- Miller, D. ve Brown, J. (2014). 'We Have the Right to Be Safe': Protecting Disabled Children from Abuse. *London: National Society for the Prevention of Cruelty to Children*, 4-56.
- Miltenberger, R. G., Roberts, J. A., Ellingson, S., Galensky, T., Rapp, J. T., Long, E. S., ve Lumley, V. A. (1999). Training and generalization of sexual abuse prevention skills for women with mental retardation. *Journal of applied behavior analysis*, 32(3), 385-388. <https://doi.org/10.1901/jaba.1999.32-385>

- Miltenberger, R. G., ve Novotny, M. A. (2022). Teaching Safety Skills to Individuals with Developmental Disabilities. *Advances in Neurodevelopmental Disorders*, 1-10. <https://doi.org/10.1007/s41252-022-00248-8>
- Mkonyi, E., Mwakawanga, D. L., Rosser, B. S., Bonilla, Z. E., Lukumay, G. G., Mohammed, I., ... ve Wadley, J. (2021). The management of childhood sexual abuse by midwifery, nursing and medical providers in Tanzania. *Child abuse and neglect*, 121, 105268. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2021.105268>
- Mohamed, M. K., Ismail, M. A., Asasa, M. F., ve Kayed, A. S. (2022). Cross-Sectional Study and Descriptive Statistical Analysis During a Period of Time of One Year Extending From the Beginning of January to the End of December 2020 of Alleged Child Sexual Abuse Cases in Cairo Governorate in Egypt. *Al-Azhar International Medical Journal*, 3(4), 7-10. DOI: [10.21608/AIMJ.2022.104227.1641](https://doi.org/10.21608/AIMJ.2022.104227.1641)
- Mondragon, N. I., Munitis, A. E., ve Txertudi, M. B. (2022). The breaking of secrecy: analysis of the hashtag# MeTooInceste regarding testimonies of sexual incest abuse in childhood. *Child Abuse and Neglect*, 123, 105412.
- Moore, S. E., Scott, J. G., Ferrari, A. J., Mills, R., Dunne, M. P., Erskine, H. E., ... ve Norman, R. E. (2015). Burden attributable to child maltreatment in Australia. *Child Abuse and Neglect*, 48, 208-220. doi: 10.1016/j.chiabu.2015.05.006.
- Murphy, G. (2007). *Intellectual disability, sexual abuse, and sexual offending*. In A. Carr, G. O'Reilly, P. N. Walsh, ve J. McEvoy (Ed.), *The handbook of intellectual disability and clinical psychology practice* (s. 831–866). Routledge/Taylor and Francis Group.
- Murphy, N. A., ve Elias, E. R. (2006). Sexuality of children and adolescents with developmental disabilities. *Pediatrics*, 118(1), 398-403. <https://doi.org/10.1542/peds.2006-1115>
- Nemati, S. ve Atapour, H. (2022). Maltreatment and Child Abuse toward children with Intellectual and Developmental Disabilities: A systematic Review Study based on Web of Science Indexed Articles. *Journal of Modern Psychological Researches*, 16(64), -
- Niu, H. F., Lou, C. H., Gao, E. S., Zuo, X. Y., ve Shah, I. (2010). Analysis of Childhood Sexual Abuse among 1 099 University Students in Shanghai. *Journal of Reproduction and Contraception*, 21(1), 53-61. [https://doi.org/10.1016/S1001-7844\(10\)60014-4](https://doi.org/10.1016/S1001-7844(10)60014-4)

- O'Neill, S., ve Pallitto, C. (2021). The consequences of female genital mutilation on psychosocial well-being: a systematic review of qualitative research. *Qualitative health research*, 31(9), 1738-1750.
- Odacı, H., ve Türkkkan, T. (2021). Cinsel İstismar Şüphesi Bulunan Çocukla Görüşme: Öğretmenler ve Okul Psikolojik Danışmanları Nasıl Davranmalı ve Neler Yapmalı?. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 19(1), 685-706. <https://doi.org/10.37217/tebd.699740>
- Olsson, A., Ellsberg, M., Berglund, S., Herrera, A., Zelaya, E., Peña, R., ... ve Persson, L. Å. (2000). Sexual abuse during childhood and adolescence among Nicaraguan men and women: a population-based anonymous survey. *Child Abuse and Neglect*, 24(12), 1579-1589. [https://doi.org/10.1016/s0145-2134\(00\)00215-5](https://doi.org/10.1016/s0145-2134(00)00215-5)
- Oyafunke-Omoniyi, C., ve Adewusi, A. (2022). Child prostitution in Ibadan, Nigeria: Causes, perceived consequences and coping strategies. *Cogent Social Sciences*, 8(1), 2047260. <https://doi.org/10.1080/23311886.2022.2047260>
- Öcal, H. (2021). *Zihinsel Yetersizliği Olan Çocukların Ebeveynlerine Verilen Mahremiyet Eğitiminin Ebeveynlerin Bilişsel ve Duyuşsal Özellikleri ile Becerilerine Etkisinin İncelenmesi* [Doktora Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi].
- Öncü, E., Kurt, A., Esenay, F., ve Özer, F. (2012). Çalışan çocukların ailede istismarı. *Türkiye Halk Sağlığı Dergisi*, 10(3), 128-140.
- Öner, G. (2018). *Zihinsel engelli öğrencilere fen bilimleri dersinde canlıların sınıflandırılmasının bilgisayar destekli bireyselleştirilmiş öğretim yöntemiyle öğretiminin etkisi* [Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi]. <https://acikbilim.yok.gov.tr/handle/20.500.12812/296558>
- Özateş, Ö. S. (2007). Sosyal Hizmet Bakış Açısıyla Toplumsal Cinsiyet Ayrımcılığı Nedeniyle Temel Eğitimden Kopan Kız Çocukları Sorunu. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 18(2), 77-88.
- Özcebe, H. (2011). Çocukluktan Ergenliğe Cinsellik. *Cinsellik ve Cinsel Eğitim*, (s.32-45).
- Özmen, B. (2021). *Çocuk ihmal ve istismarı ile ilgili yasal düzenlemelerin sosyoloji analizi* [Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Gelişim Üniversitesi].
- Öztürk, B., ve Siyez, D. (2015). İlköğretim 6. sınıf öğrencilerine yönelik cinsel eğitim programının etkililiğinin incelenmesi. *Ege Eğitim Dergisi*, 16(1), 30-55. <https://doi.org/10.12984/eed.86489>
- Öztürk, G. M., ve Gök, N. F. (2021). Erken Çocukluk Dönemine Ait Resimli Çocuk Kitaplarında Cinsel Eğitim Unsurlarının İncelenmesi. *Yaşadıkça Eğitim*, 35(2), 403-419. <https://doi.org/10.33308/26674874.2021352293>

- Özyürek, A., Çetin, A., ve Yıldırım, R. (2018). Aile Hekimi ve Öğretmenlerin Çocuk İhmal ve İstismarı Konusundaki Görüş ve Tutumları. *Itobiad: Journal of the Human and Social Science Researches*, 7(1), 436-453.
- Paramastri, I., ve Priyanto, M. A. (2010). Early prevention toward sexual abuse on children. *Jurnal Psikologi*, 37(1), 1-12.
- Park, J., ve Cho, J. T. (2022). Factors affecting frequency of child maltreatment in South Korea. *Child Abuse Review*, 31(3), e2744. <https://doi.org/10.1002/car.2744>
- Paslı, F. (2017). Cinsel İstismara Uğrayan Çocukların Ekolojik Sistem Yaklaşımı Açısından İncelenmesi. *Gazi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 2(2), 39-53.
- Pelendecioğlu, B., ve Bulut, S. (2009). Çocuğa yönelik aile içi fiziksel istismar. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(1), 49-62.
- Pereda, N., Guilera, G., Forn, M., ve Gómez-Benito, J. (2009). The prevalence of child sexual abuse in community and student samples: A meta-analysis. *Clinical psychology review*, 29(4), 328-338. <https://doi.org/10.1016/j.cpr.2009.02.007>
- Pettersen, K. T. (2013). A study of shame from sexual abuse within the context of a Norwegian incest center. *Journal of child sexual abuse*, 22(6), 677-694. <https://doi.org/10.1080/10538712.2013.811139>
- Polat, O. (2001). *Çocuk ve Şiddet* (1. Baskı). Der Yayınları.
- Polat, O. (2019). Şiddet. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 22(1), 15-34.
- Polat, O. (2019). *Tüm Boyutlarıyla Çocuk İstismarı-1* (3. Baskı). Seçkin Yayıncılık.
- Rao, F., Cao, W., Huang, J., ve Sivapragash, C. (2021). Artificial neural network-based psychological assessment model for predicting the mental health problem in children facing psychological abuse and depression. *Aggression and Violent Behavior*, 101711. <https://doi.org/10.1016/j.avb.2021.101711>
- Ripoll-Núñez, K. J., ve Rohner, R. P. (2006). Corporal punishment in cross-cultural perspective: Directions for a research agenda. *Cross-Cultural Research*, 40(3), 220-249. <https://doi.org/10.1177/1069397105284395>
- Rudolph, J., Zimmer-Gembeck, M. J., Shanley, D. C., ve Hawkins, R. (2018). Child sexual abuse prevention opportunities: Parenting, programs, and the reduction of risk. *Child maltreatment*, 23(1), 96-106. <https://doi.org/10.1177/1077559517729479>
- Rueda, P., Ferragut, M., Cerezo, M. V., ve Ortiz-Tallo, M. (2021). Child sexual abuse in Mexican women: type of experience, age, perpetrator, and disclosure. *International*

journal of environmental research and public health, 18(13), 6931.

<https://doi.org/10.3390/ijerph18136931>

- Russell, D., Higgins, D., ve Posso, A. (2020). Preventing child sexual abuse: A systematic review of interventions and their efficacy in developing countries. *Child abuse and neglect*, 102, 104395. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2020.104395>
- Sağır, M., ve Gözler, A. (2013). Sınıf öğretmenlerinin çocuk istismarı ve ihmaline yönelik görüşleri ve farkındalık düzeyleri. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 3(5), 67-102.
- Sakallı-Uğurlu, N. ve Akbaş-Uslu, G. (2013). Namus Kültürlerinde “Namus” ve “Namus Adına Kadına Şiddet”: Sosyal Psikolojik Açıklamalar. *Türk Psikoloji Yazıları*, 16 (32), 76-91.
- Sancak, B., Tasdemir, I., ve Karamustafalıoğlu, O. (2021). Mother–daughter incest: A brief review of literature and case report. *Journal of forensic sciences*, 66(5), 2054-2059. <https://doi.org/10.1111/1556-4029.14751>
- Sanchez, S., ve Miltenberger, R. G. (2015). Evaluating the effectiveness of an abduction prevention program for young adults with intellectual disabilities. *Child and Family Behavior Therapy*, 37(3), 197-207. <https://doi.org/10.1080/07317107.2015.1071178>
- Savaşer S. ve Mutlu B. (2011). Fiziksel Cezanın Çocuk Üzerine Etkisi. Gülan, A., Şirin, M.R. ve Şirin M. C. (Ed.), *1. Türkiye Çocuk Hakları Kongresi Yetişkin Bildirileri Kitabı. Cilt 2. Çocuk Vakfı Yayınları*(s.156-163). ISBN no: 978-975-552-087-21
- Scarpazza, C., Finos, L., Genon, S., Masiero, L., Bortolato, E., Cavaliere, C., ... ve Camperio Ciani, A. S. (2021). Idiopathic and acquired pedophilia as two distinct disorders: an insight from neuroimaging. *Brain imaging and behavior*, 15(5), 2681-2692. <https://doi.org/10.1007/s11682-020-00442-z>
- Schaff, A. R. D., ve Mohamad, F. S. (2019). Let’s talk about sex: Teaching adolescents with intellectual disability about sexuality education. *Indonesian Journal of Cultural and Community Development*, 2, 10-21070. <https://doi.org/10.21070/ijccd201951>
- Sezer, F. ve Gürsoy, F. (2022). Türkiye’de Yayınlanan Gazetelerde Yer Alan Özel Gereksinimli Çocuklara Yönelik İstismar Haberlerinin Analizi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(81), 442-458. <https://doi.org/10.17755/esosder.1003036>
- Shamrock, O. W. ve Ginn, H. G. (2021). Disability and Sexuality: Toward a Focus on Sexuality Education in Ghana. *Sexuality and Disability*, 39(4), 629-645.
- Smit, M. J., Scheffers, M., Emck, C., van Busschbach, J. T. ve Beek, P. J. (2019). Clinical characteristics of individuals with intellectual disability who have experienced sexual

- abuse. An overview of the literature. *Research in developmental disabilities*, 95, 103513. <https://doi.org/10.1016/j.ridd.2019.103513>
- Smith, N., Dogaru, C., ve Ellis, F. (2015). Hear me. Believe me. Respect me. A survey of adult survivors of child sexual abuse and their experiences of support services. University Cam- pus Suffolk.
- Søftestad, S., Toverud, R., ve Jensen, T. K. (2012). Interactive regulated participation: Children’s perspectives on child-parent interaction when suspicion of child sexual abuse is raised. *Qualitative Social Work*, 12(5), 603–619. <https://doi.org/10.1177/1473325012454913>
- Sönmez, S. Kot, M. ve Sazak Pınar, E. (2017). Türkiye’de karşılaştırmalı tek denekli araştırma modellerinin kullanıldığı araştırmaların incelenmesi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 17 (1), 350-371. <https://doi.org/10.17240/aibuefd.2017.17.28551-304639>
- Speizer, I. S., Goodwin, M., Whittle, L., Clyde, M. ve Rogers, J. (2008). Dimensions of child sexual abuse before age 15 in three Central American countries: Honduras, El Salvador, and Guatemala. *Child abuse and neglect*, 32(4), 455-462. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2007.03.026>
- Sravanti, L. ve Arul Jayendra Pradeep V. (2021). “What, Why, and How” Model of Parent-Mediated Sexuality Education for Children With Intellectual Disability: An Illustrated Account. *Journal of Psychosexual Health*, 3(2), 117-123. <https://doi.org/10.1177/26318318211017685>
- Stobbe, K. J., Scheffers, M., van Busschbach, J. T. ve Didden, R. (2021). Prevention and intervention programs targeting sexual abuse in individuals with mild intellectual disability: A systematic review. *Journal of Mental Health Research in Intellectual Disabilities*, 14(2), 135-158. <https://doi.org/10.1080/19315864.2021.1883780>
- Şimşek, Ş. ve Gençoğlu, S. (2014). Cinsel istismar mağdurlarında istismar süresi ve sıklığı ile travma belirtileri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Dicle Medical Journal/Dicle Tip Dergisi*, 41(1), 166-171. doi: 10.5798/diclemedj.0921.2014.01.0393
- Tang, C. S. K. ve Lee, Y. K. S. (1999). Knowledge on sexual abuse and self-protection skills: A study on female Chinese adolescents with mild mental retardation. *Child abuse and neglect*, 23(3), 269-279. [https://doi.org/10.1016/s0145-2134\(98\)00124-0](https://doi.org/10.1016/s0145-2134(98)00124-0)
- Taşkın, P., Erdemli, Ö. ve Demir, T. G. (2019). Çocuğun İhmal ve İstismardan Korunmasında Okulun Rolüne İlişkin Öğretmen Görüşleri. *Mehmet Akif Ersoy*

- Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (52), 65-95.
<https://doi.org/10.21764/maeuefd.563292>
- Tekin-İftar, E. (Ed.). (2018). *Eğitim ve Davranış Bilimlerinde Tek-Denekli Araştırmalar* (2. Baskı). Anı Yayıncılık.
- Tokgöz, A. (2020). *Zihinsel yetersizliği olan bireylerde temel cimnastik eğitiminin öz bakım becerilerine ve bazı motorik özelliklere etkisi* [Yüksek Lisans Tezi, Muş Alparslan Üniversitesi]. <https://acikbilim.yok.gov.tr/handle/20.500.12812/101766>
- Travers, J., Tincani, M., Whitby, P. S. ve Boutot, E. A. (2014). Alignment of sexuality education with self determination for people with significant disabilities: A review of research and future directions. *Education and training in autism and developmental disabilities*, 49(2), 232-247.
- Tuncay, B. (2020). *Okul öncesi çocukları cinsel istismardan koruma eğitim programının annelerin cinsel istismara ilişkin inançları üzerine etkisi* [Doktora Tezi, Erciyes Üniversitesi]. <https://acikbilim.yok.gov.tr/handle/20.500.12812/117812>
- Turan Gürhopur, F. D. ve İşler Dalgıç, A. (2017). Zihinsel Yetersiz Çocuğu Olan Ebeveynlerde Aile Yüğü. *Journal of Psychiatric Nursing/Psikiyatri Hemsireleri Dernegi*, 8(1), 9-16.
- Türkkan, T., Odacı, H., ve Bülbül, K. (2021). Çocuk İstismarı ve İhmalini Anlamak: Ekolojik Bir Yaklaşım. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 32(2), 709-728. DOI: 10.33417/tsh.847467
- Türk-Kurtça, T. (2022)Çocuk Cinsel İstismarını Önleme Programlarında Ebeveyn Eğitimi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 14(2), 247-254.
<https://doi.org/10.18863/pgy.983264>
- Uzun, Ö. (2015). *Zihin engelli ergen kız öğrencilerin cinsel eğitim alma sürecinde öğretmenlerin ve ailelerin karşılaştığı sorunların incelenmesi* [Doktora Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi].
<https://acikbilim.yok.gov.tr/handle/20.500.12812/297168>
- Ünlü, Ö. (2020). *Zihin Yetersizliği Olan Öğrencilere Cinsel İstismarı Önlemeye Yönelik Teknoloji Destekli Eğitimin Etkileri*. [Doktora Tezi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi]. <https://acikbilim.yok.gov.tr/handle/20.500.12812/403687>
- Üstündağ, A. (2022) Ebeveynlerin Cinsel İstismardan Korunma Eğitimine Yönelik Tutumlarının İncelenmesi. *Current Perspectives in Social Sciences*, 26(1), 118-129. DOI: 10.54614/JSSI.2022.952721

- Warraitch, A., Amin, R. ve Rashid, A. (2021). Evaluation of a school-based sexual abuse prevention program for female children with intellectual disabilities in rural Pakistan-A feasibility study. *Applied nursing research*, 57, 151391.
<https://doi.org/10.1016/j.apnr.2020.151391>
- Wiegerink DJ, Roebroek ME, Donkervoort M, Cohen-Kettenis PT ve Stam HJ. (2008). Social, intimate and sexual relationships of adolescents with cerebral palsy compared with able-bodied age-mates. *Journal of Rehabilitation Medicine*, 40(2), 112-118.
DOI: [10.2340/16501977-0137](https://doi.org/10.2340/16501977-0137)
- Wissink, I. B., van Vugt, E. S., Smits, I. A., Moonen, X. M. ve Stams, G. J. J. (2018). Reports of sexual abuse of children in state care: A comparison between children with and without intellectual disability. *Journal of Intellectual ve Developmental Disability*, 43(2), 152-163. <https://doi.org/10.3109/13668250.2016.1269881>
- Wissink, I. B., Van Vugt, E., Moonen, X., Stams, G. J. J. ve Hendriks, J. (2015). Sexual abuse involving children with an intellectual disability (ID): A narrative review. *Research in developmental disabilities*, 36, 20-35.
<https://doi.org/10.1016/j.ridd.2014.09.007>
- Wulandari, M. D., Hanurawan, F., Chusniyah, T., Hidayat, M. T., Rahmawati, F. P., Sayekti, I. C. ve Bakhtiar, F. Y. (2022). Integration of a Sexual Abuse Prevention Programme in the First-Grade Indonesian Curriculum to Improve Children's Self-Protection. *Child Abuse Review*, 31(2). <https://doi.org/10.1002/car.2723>
- Wurtele, S. K. (2009). Preventing sexual abuse of children in the twenty-first century: Preparing for challenges and opportunities. *Journal of child sexual abuse*, 18(1), 1-18. DOI:[10.1080/10538710802584650](https://doi.org/10.1080/10538710802584650)
- Wurtele, S. K., Kast, L., ve Melzer, A. M. (1992). Sexual abuse prevention education for younger children: A comparison of teachers and parents as instructors. *Child Abuse and Neglect*, 16(6), 865-876. [https://doi.org/10.1016/0145-2134\(92\)90088-9](https://doi.org/10.1016/0145-2134(92)90088-9)
- Yakut, H. İ., ve Korkmaz, E. (2013). Çocuklarda cinsel istismar. *Jinekoloji-Obstetrik ve Neonatoloji Tıp Dergisi*, 10(39), 1630-1632.
- Yalkılıç, B. (2020) *Okul öncesi öğretmenlerinin cinsel gelişim ve eğitimine ilişkin görüşleri ve uygulamaları: Bir durum saptaması* [Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Okan Üniversitesi]
- Yaman, F. (2018). *Almanya'da Çocukları Koruma Altına Alınan Göçmen Ailelere Yönelik Koruma Hizmetlerinin İncelenmesi*. [Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi].
<http://www.openaccess.hacettepe.edu.tr:8080/xmlui/handle/11655/5016>

- Yaman, F. ve Tuncay, T. (2020). Ölümcül Çocuk İstismarları ve Türkiye Çocuk Koruma Sistemine Yönelik Bir Değerlendirme. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 31(3), 1370-1393. <https://doi.org/10.33417/tsh.655607>
- Yaşar, M. ve Şenol, B. (2015). Öğretmen Adaylarının Çocuğa Yönelik Cinsel İstismar Tutumlarının İncelenmesi . Hacettepe University Faculty of Health Sciences Journal , Uluslararası Katılımlı 3. Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Kongre Kitabı. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/husbfd/issue/7893/103887>
- Yektaoğlu-Tomgüshehan, T. (2018). *Zihin Yetersizliği Olan Öğrencilerin Cinsel İstismara Karşı Korunma Eğitim Programının Etkililiğinin İncelenmesi*. [Doktora Tezi, Yakın Doğu Üniversitesi]. <http://docs.neu.edu.tr/library/6746804349.pdf>
- Yelken-Karabay, S. (2021). *Sağlık Çalışanlarının Çocuğun Fiziksel Ve Cinsel İstismarı Konusundaki Farkındalık Düzeylerinin Değerlendirilmesi* [Uzmanlık Tezi, Osmangazi Üniversitesi].
- Yen, C. F., Yang, M. S., Yang, M. J., Su, Y. C., Wang, M. H. ve Lan, C. M. (2008). Childhood physical and sexual abuse: Prevalence and correlates among adolescents living in rural Taiwan. *Child Abuse and Neglect*, 32(3), 429-438. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2007.06.003>
- Yıldırım, D. F., ve Özsoy, S. (2021). Kadınların Cinsel Haklarını Kullanım Durumu ve Hemşirenin Rolü. *Kadın Sağlığı Hemşireliği Dergisi*, 7(2), 120-134.
- Yıldız, G. (2020). En Az Konuşulan En Çok Merak Edilen: Zihin Yetersizliği Olan Yetişkinlerde Cinsellik. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 10(1), 827-855. <https://doi.org/10.18039/ajesi.682164>
- Yıldız, G. ve Cavkaytar, A. (2017). Effectiveness of a sexual education program for mothers of young adults with intellectual disabilities on mothers' attitudes toward sexual education and the perception of social support. *Sexuality and Disability*, 35(1), 3-19. DOI:[10.1007/s11195-016-9465-5](https://doi.org/10.1007/s11195-016-9465-5)
- Yiğit, R. (2005). Çocukların Cinsel İstismarı ve Ensest. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 8(3), 90-100.
- Yu, B., Chen, J., Jin, Y., Zhang, W., Feng, Y. ve Zhao, X. (2017). The knowledge and skills related to sexual abuse prevention among Chinese children with hearing loss in Beijing. *Disability and health journal*, 10(2), 344-349. <https://doi.org/10.1016/j.dhjo.2016.12.014>

- Yücel, A. B. (2021). Aile İçi Çocuk İhmali ve İstismarı Konusunda Ebeveynlerin Farkındalık Düzeylerinin İncelenmesi [Doktora Tezi, Karatay Üniversitesi].
<https://acikerisim.karatay.edu.tr/handle/20.500.12498/5156>
- Yüksel, A. B. (2016). *Kadına yönelik şiddet ve töre cinayetleri* [Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi].
<http://acikerisim.lib.comu.edu.tr:8080/xmlui/handle/COMU/1567>
- Zhang, W., Chen, J. ve Liu, F. (2015). Preventing child sexual abuse early: Preschool teachers' knowledge, attitudes, and their training education in China. *Sage Open*, 5(1), 1-8. <https://doi.org/10.1177/2158244015571187>
- Zhang, W., Chen, J., Feng, Y., Li, J., Zhao, X. ve Luo, X. (2013). Young children's knowledge and skills related to sexual abuse prevention: A pilot study in Beijing, China. *Child abuse and neglect*, 37(9), 623-630.
<https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2013.04.018>
- Zollner, H., Fuchs, K. A. ve Fegert, J. M. (2014). Prevention of sexual abuse: improved information is crucial. *Child and adolescent psychiatry and mental health*, 8(1), 1-9.
<https://doi.org/10.1186/1753-2000-8-5>

Ek-1 Öğretmen Görüşme Formu

Çalıştığı Kurum:

Branşı:

Çalışmaya Katılan Zihin Yetersizliği Olan Öğrencinin Kişisel Bilgileri ile İlgili

Sorular;

Öğrencinin;

Adı-Soyadı:

Doğum Tarihi:

Tıbbi Tanısı:

Yetersizlik Türü:

Zihin yetersizliği dışında ek yetersizliği:

Öğretmenin Cinsel İstismara Yönelik Bilgileri ile İlgili Sorular;

- 1.Çocuk cinsel istismarına yönelik herhangi bir eğitim/seminer/kurs aldınız? Aldıysanız bunlar nelerdir?
- 2.Çocuk cinsel istismarında sizce hangi davranışlar cinsel istismar kapsamına girer?
- 3.Çocuk cinsel istismar eğitiminde çocukların cinsel istismardan korunmaları için sizce hangi becerilere sahip olması gerekir?
- 4.Çocuk cinsel istismardan koruma ile ilgili zihin yetersizliği olan öğrencilerinize bir konuşma ve etkinlik yaptınız mı? Yaptıysanız bunlar nelerdir?
- 5.Zihin yetersizliği olan öğrencinizin cinsel istismara uğradığını ilk siz öğrenseniz neler yapardınız? Öğrendiğiniz andaki süreç nasıl ilerledi?
- 6.Çocuk cinsel istismarını önleme için sizce ne gibi önlemler alınmalıdır?

Ek-2 Özel Eğitim Öğretmenlerine Yönelik Sosyal Geçerlik Formu**Adı- Soyadı:**

Aşağıdaki maddelere katılıyorum diyorsanız “evet”, katılmıyorum diyorsanız “hayır” veya kararsızsanız “kararsızım” yazan bölümlerin alt kısımlarına artı “+” işareti koyunuz.

1. Çocuk cinsel istismar eğitiminin zihin yetersizliği olan öğrencilere katkı sağlayacağını düşünüyorum.
2. Çocuk cinsel istismar eğitiminin zihin yetersizliği olan öğrencilerimin yaşam boyunca devam ettirip kalıcılık sağlayacağını düşünüyorum.
3. Çocuk cinsel istismar eğitiminin zihin yetersizliği olan öğrencilerimin diğer beceri alanlarını da etkilediğini düşünüyorum.
4. Çocuk cinsel istismar eğitiminde kullanılan resimli kartların eğitime uygun olduğunu düşünüyorum.
5. Çocuk cinsel istismar eğitimi verilen zihin yetersizliği olan öğrencilerin kendilerini cinsel istismardan koruyacağını düşünüyorum.
6. Çocuk cinsel istismar eğitimi verilen zihin yetersizliği olan öğrencilerin diğer istismar türlerinden de(fiziksel istismar, duygusal istismar ve ihmal) korunabileceklerini düşünüyorum.
7. Çocuk cinsel istismar eğitiminin tam anlamıyla gerçekleştiğini düşünüyorum.

Ek-3 Başlangıç Düzeyi Veri Kayıt Formu

1.Güvenilir kişiler listesindeki kişilerin kim olduğu sorulduğunda söyler.

Güvenilir kişiler listesindeki kişilerin kim olduğunu söyler.

Öğrenciye gösterilecek resimler	Bildirim	Oturum Sayısı	Doğru	Yanlış
Anne resmi	Resimdeki kişinin “güvenilir biri olduğunu” söyler.	1.oturum	+	-
Baba resmi	Resimdeki kişinin “güvenilir biri olduğunu” söyler.			
Kız kardeş resmi	Resimdeki kişinin “güvenilir biri olduğunu” söyler.			
Erkek kardeş resmi	Resimdeki kişinin “güvenilir biri olduğunu” söyler.			
Nine resmi	Resimdeki kişinin “güvenilir biri olduğunu” söyler.			
Dede resmi	Resimdeki kişinin “güvenilir biri olduğunu” söyler.			

ÖRNEK: GÜVENİLİR KİŞİLERİ TANIMA UYGULAMASI İÇİN ÇALIŞMA

Gereksinimin belirlenmesi: Mehmet’in cinsel istismar eğitiminde güvenilir kişileri öğrenmeye gereksinimi vardır.

Ortam: Sınıf

Süre: 20 dakika

Amaç: Mehmet, güvenilir kişileri öğrenir.

Materyal: Resimli kartlar

Öğretmen: Mehmet, resimde kimi görüyorsun?

Öğrenci: Annemi görüyorum.

Öğretmen: Peki annene güveniyor musun?

Öğrenci: Evet güveniyorum.

2. Güvenilir olmayan kişiler listesindeki kişilerin kim olduğu sorulduğunda söyler.

Güvenilir olmayan kişiler listesindeki kişilerin kim olduğunu söyler.

Öğrenciye gösterilecek resimler	Bildirim	Oturum Sayısı	Doğru	Yanlış
Marketçi resmi	Resimdeki kişinin “güvenilir biri olmadığını” söyler.	1.oturum	+	-
Komşu resmi	Resimdeki kişinin “güvenilir biri olmadığını” söyler.			
Parktaki yabancı birinin resmi	Resimdeki kişinin “güvenilir biri olmadığını” söyler.			
Şekerci/baloncu resmi	Resimdeki kişinin “güvenilir biri olmadığını” söyler.			
Otobüs şoförü resmi	Resimdeki kişinin “güvenilir biri olmadığını” söyler.			

ÖRNEK: GÜVENİLİR OLMAYAN KİŞİLERİ TANIMA UYGULAMASI İÇİN ÇALIŞMA

Gereksinimin belirlenmesi: Mehmet’in cinsel istismar eğitiminde güvenilir olmayan kişileri öğrenmeye gereksinimi vardır.

Ortam: Sınıf

Süre: 20 dakika

Amaç: Mehmet, güvenilir olmayan kişileri öğrenir.

Materyal: Resimli kartlar

Öğretmen: Resimde ne görüyorsun?

Öğrenci: Baloncu amca görüyorum.

Öğretmen: Peki şekerci amca güvenilir biri mi?

Öğrenci: Hayır.

3. Vücut bölümlerinde yer alan organların isimlerini sorulduğunda söyler

Vücut bölümlerinde yer alan organların isimlerini söyler

Öğrenciye gösterilecek resimler	Bildirim	Oturum Sayısı	Doğru	Yanlış
Saç resmi	Resimdeki vücut bölümlerinde yer alan	1.oturum	+	-

	organın “saç” olduğunu söyler.			
Kaş resmi	Resimdeki vücut bölümlerinde yer alan organın “kaş” olduğunu söyler.			
Burun resmi	Resimdeki vücut bölümlerinde yer alan organın “burun” olduğunu söyler.			
Göz resmi	Resimdeki vücut bölümlerinde yer alan organın “göz” olduğunu söyler.			
Kulak resmi	Resimdeki vücut bölümlerinde yer alan organın “kulak” olduğunu söyler.			
Alın resmi	Resimdeki vücut bölümlerinde yer alan organın “alın” olduğunu söyler.			
Yanak resmi	Resimdeki vücut bölümlerinde yer alan organın “yanak” olduğunu söyler.			
Çene resmi	Resimdeki vücut bölümlerinde yer alan organın “çene” olduğunu söyler.			
Dudak resmi	Resimdeki vücut bölümlerinde yer alan organın “dudak” olduğunu söyler.			
El resmi	Resimdeki vücut bölümlerinde yer alan organın “el” olduğunu söyler.			
Kol resmi	Resimdeki vücut bölümlerinde yer alan organın “saç” olduğunu söyler.			
El parmakları resmi	Resimdeki vücut bölümlerinde yer alan organın “el parmakları” olduğunu söyler.			
Bacak resmi	Resimdeki vücut bölümlerinde yer alan organın “bacak” olduğunu söyler.			
Ayak resmi	Resimdeki vücut bölümlerinde yer alan organın “ayak” olduğunu söyler.			
Ayak parmakları resmi	Resimdeki vücut bölümlerinde yer alan organın “ayak parmakları” olduğunu söyler.			

VÜCUT BÖLÜMLERİNİ TANIMA UYGULAMASI İÇİN ÇALIŞMA

Gereksinimin belirlenmesi: Mehmet’in cinsel istismar eğitiminde vücut bölümündeki organları öğrenmeye gereksinimi vardır.

Ortam: Sınıf

Süre: 20 dakika

Amaç: Mehmet, vücudundaki organları öğrenir.

Materyal: Resimli kartlar

ÖRNEK:

Öğretmen: Resimde ne görüyorsun?

Öğrenci: Ayak görüyorum.

Öğretmen: Ayaklarımızın işlevi nedir?

Öğrenci: Yürümemizi sağlar.

4. Vücuttaki cinsel organlarının isimleri sorulduğunda söyler.

Vücuttaki cinsel organlarının isimlerini söyler.

Öğrenciye gösterilecek resimler	Bildirim	Oturum Sayısı	Doğru	Yanlış
Ağız	Resimdeki vücut bölümlerinde yer alan organın “ağız” olduğunu söyler.	1.oturum	+	-
Meme	Resimdeki vücut bölümlerinde yer alan organın “meme” olduğunu söyler.			
Popo	Resimdeki vücut bölümlerinde yer alan organın “popo” olduğunu söyler.			
Vajina/Penis	Resimdeki vücut bölümlerinde yer alan organın “vajina/penis” olduğunu söyler.			

Gereksinimin belirlenmesi: Mehmet’in cinsel istismar eğitiminde yer alana cinsel organlarını öğrenmeye gereksinimi vardır.

Ortam: Sınıf

Süre: 20 dakika

Amaç: Mehmet, cinsel organlarını öğrenir.

Materyal: Resimli kartlar

ÖRNEK:

Öğretmen: Mehmet, resimde ne görüyorsun?

Öğrenci: Ağız görüyorum.

Öğretmen: Peki ağzımızın işlevi nedir?

Öğrenci: Ağzımız yemek yememizi sağlar.

5. İyi dokunma mı kötü dokunmamı diye sorulduğunda söyler.

İyi dokunma olduğunu söyler.

Öğrenciye gösterilecek resimler	Bildirim	Oturum Sayısı	Doğru	Yanlış
Saç	Saça dokunulmasının iyi dokunma olduğunu söyler.	1.oturum	+	-
Kol	Kola dokunulmasının iyi dokunma olduğunu söyler.			
El	Ele dokunulmasının iyi dokunma olduğunu söyler.			
Ayak	Ayağa dokunulmasının iyi dokunma olduğunu söyler.			
Diz	Dize dokunulmasının iyi dokunma olduğunu söyler.			
Yanak	Yanağa dokunulmasının iyi dokunma olduğunu söyler.			

Çene	Çeneye dokunulmasının iyi dokunma olduğunu söyler.			
Burun	Burna dokunulmasının iyi dokunma olduğunu söyler.			

Gereksinimin belirlenmesi: Mehmet'in cinsel istismar eğitiminde yer alana iyi-kötü dokunmayı ayırt etmeye gereksinimi vardır.

Ortam: Sınıf

Süre: 20 dakika

Amaç: Mehmet iyi ve kötü dokunmayı ayırt eder.

Materyal: Resimli kartlar

ÖRNEK:

Öğretmen: Mehmet, resimde ne görüyorsun?

Öğrenci: Annem yanağıma dokunuyor.

Öğretmen: Mehmet, bu iyi dokunma mıdır kötü dokunma mıdır?

Öğrenci: İyi dokunmadır.

Öğretmen: Neden iyi dokunmadır?

Öğrenci: Annem güvenilir kişi olduğu için iyi dokunmadır.

6. İyi dokunma mı kötü dokunmamı diye sorulduğunda söyler.

Kötü dokunma olduğunu söyler.

Öğrenciye gösterilecek resimler	Bildirim	Oturum Sayısı	Doğru	Yanlış
Ağız resmi	Ağıza dokunulmasının kötü dokunma olduğunu söyler.	1.oturum	+	-
Meme resmi	Göğse dokunulmasının kötü dokunma olduğunu söyler.			
Popo resmi	Popoya dokunulmasının kötü dokunma olduğunu söyler.			
Vajina/penis resmi	Vajina/penise dokunulmasının kötü dokunma olduğunu söyler.			

İYİ DOKUNMA UYGULAMASI İÇİN ÇALIŞMA

Gereksinimin belirlenmesi: Mehmet'in cinsel istismar eğitiminde yer alana iyi-kötü dokunmayı ayırt etmeye gereksinimi vardır.

Ortam: Sınıf

Süre: 20 dakika

Amaç: Mehmet iyi ve kötü dokunmayı ayırt eder.

Materyal: Resimli kartlar

ÖRNEK:

Öğretmen: Mehmet, resimde ne görüyorsun?

Öğrenci: Annem bana dokunuyor.

Öğretmen: Mehmet, annen güvendiğin kişi mi?

Öğrenci: Güvendiğim kişi

Öğretmen: Peki annenin senin popona dokunması iyi dokunma mı kötü dokunma mı?

Öğrenci: İyi dokunma

Öğretmen: Neden annenin seni popona dokunması iyi dokunmadır?

Öğrenci: Çünkü annem güvendiğim kişidir.

7. İyi öpme mi kötü öpmemi diye sorulduğunda söyler.

İyi öpme olduğunu söyler.

Öğrenciye gösterilecek resimler	Bildirim	Oturum Sayısı	Doğru	Yanlış
Saç resmi	Saç resmi gösterilip iyi öpme mi kötü öpme mi diye sorulduğunda “iyi öpme” olduğunu söyler.	1.oturum	+	-
Yanak resmi	Yanak resmi gösterilip iyi öpme mi kötü öpme mi diye sorulduğunda “iyi öpme” olduğunu söyler.			
El resmi	El resmi gösterilip iyi öpme mi kötü öpme mi diye sorulduğunda “iyi öpme” olduğunu söyler.			
Alın resmi	Alın resmi gösterilip iyi öpme mi kötü öpme mi diye sorulduğunda “iyi öpme” olduğunu söyler.			

İYİ ÖPME UYGULAMASI İÇİN ÇALIŞMA

Gereksinimin belirlenmesi: Mehmet’in cinsel istismar eğitiminde yer alana iyi-kötü öpmeyi ayırt etmeye gereksinimi vardır.

Ortam: Sınıf

Süre: 20 dakika

Amaç: Mehmet iyi ve kötü öpmeyi ayırt eder.

Materyal: Resimli kartlar

ÖRNEK:

Öğretmen: Mehmet, resimde ne görüyorsun?

Öğrenci: Babam beni öpüyor.

Öğretmen: Mehmet, baban güvendiğin kişi mi?

Öğrenci: Güvendiğim kişi

Öğretmen: Peki babanın seni yanaktan öpmesi iyi öpme mi kötü öpme mi?

Öğrenci: İyi öpme

Öğretmen: Neden babanın seni yanağınından öpmesi iyi öpmedir?

Öğrenci: Çünkü babam güvendiğim kişidir.

8. İyi öpme mi kötü öpmemi diye sorulduğunda söyler.

Kötü öpme olduğunu söyler.

Öğrenciye gösterilecek resimler	Bildirim	Oturum Sayısı	Doğru	Yanlış
Ağız	Ağız resmi gösterilip iyi öpme mi kötü öpme mi diye sorulduğunda “kötü öpme” olduğunu söyler.	1.oturum	+	-
Meme	Meme resmi gösterilip iyi öpme mi kötü öpme mi diye sorulduğunda “kötü öpme” olduğunu söyler.			
Popo	Popo resmi gösterilip iyi öpme mi kötü öpme mi diye sorulduğunda “kötü öpme” olduğunu söyler.			
Vajina/penis	Vajina/penis resmi gösterilip iyi öpme mi kötü öpme mi diye sorulduğunda “kötü öpme” olduğunu söyler.			

KÖTÜ ÖPME UYGULAMASI İÇİN ÇALIŞMA

Gereksinimin belirlenmesi: Mehmet’in cinsel istismar eğitiminde yer alana iyi-kötü öpmeyi ayırt etmeye gereksinimi vardır.

Ortam: Sınıf

Süre: 20 dakika

Amaç: Mehmet iyi ve kötü öpmeyi ayırt eder.

Materyal: Resimli kartlar

ÖRNEK:

Öğretmen: Mehmet, resimde ne görüyorsun?

Öğrenci: Şekerci amca popoma dokunuyor.

Öğretmen: Mehmet, şekerci amca güvendiğin kişi mi?

Öğrenci: Güvendiğim kişi değil.

Öğretmen: Peki şekerci amcanın seni popona dokunması iyi dokunma mı kötü dokunma mı?

Öğrenci: Kötü dokunma.

Öğretmen: Neden şekerci amcanın popona dokunması kötü dokunmadır?

Öğrenci: Çünkü şekerci amca güvenmediğim bir kişidir.

9. Güvenilir kişiler listesini tanır.

Güvenilir kişiler listesinden birine anlatır.

Öğrenciye gösterilecek resimler	Bildirim	Oturum Sayısı	Doğru	Yanlış
Anne resmi	Özel bölgelerine kötü öpme/dokunma olduğunda annesine anlatır.	1.oturum	+	-
Baba resmi	Özel bölgelerine kötü öpme/dokunma olduğunda babasına anlatır.			
Kız kardeş resmi	Özel bölgelerine kötü öpme/dokunma olduğunda kız kardeşine anlatır.			
Erkek kardeş resmi	Özel bölgelerine kötü öpme/dokunma olduğunda erkek kardeşine anlatır.			
Nine resmi	Özel bölgelerine kötü öpme/dokunma olduğunda ninesine anlatır.			
Dede resmi	Özel bölgelerine kötü öpme/dokunma olduğunda dedesine anlatır.			

GÜVENİLİR KİŞİYE ANLATMA UYGULAMASI İÇİN ÇALIŞMA

Gereksinimin belirlenmesi: Mehmet'in cinsel istismar eğitiminde yer alana iyi-kötü öpmeyi ayırt etmeye gereksinimi vardır.

Ortam: Sınıf

Süre: 20 dakika

Amaç: Mehmet iyi ve kötü öpmeyi ayırt eder.

Materyal: Resimli kartlar

ÖRNEK:

Öğretmen: Mehmet, resimde ne görüyorsun?

Öğrenci: Bakkal amca popoma dokunuyor.

Öğretmen: Mehmet, bakkal amca güvendiğin kişi mi?

Öğrenci: Güvendiğim kişi değil.

Öğretmen: Peki bakkal amca popona dokunduğunda bunu güvendiğin kişiye mi anlatırsın güvenmediğin kişiye mi?

Öğrenci: Güvendiğim kişiye anlatırım.

Öğretmen: Güvendiğin kişiler kimler?

Öğrenci: Annem, babam, kız kardeşim, erkek kardeşim, ninem ve dedem.

10. Özel bölgelerine kötü öpme/dokunma olduğunda uzaklaşır ve bağırır.

Özel bölgelerine kötü öpme/dokunma olduğunu ayırt eder.

Öğrenciye gösterilecek resimler	Bildirim	Oturum Sayısı	Doğru	Yanlış
Resimde güvenilir olmayan bir kişi ağzına dokunuyor, ağzını öpüyor.	Özel bölgelerine kötü öpme/dokunma olduğunda uzaklaşır ve bağırır.	1.oturum	+	-
Resimde güvenilir olmayan bir kişi göğsüne dokunuyor, göğsünü öpüyor.	Özel bölgelerine kötü öpme/dokunma olduğunda uzaklaşır ve bağırır.			
Resimde güvenilir olmayan bir kişi poposuna dokunuyor, poposunu öpüyor.	Özel bölgelerine kötü öpme/dokunma olduğunda uzaklaşır ve bağırır.			
Resimde güvenilir olmayan bir kişi vajina/penisine dokunuyor, vajina/penisi öpüyor.	Özel bölgelerine kötü öpme/dokunma olduğunda uzaklaşır ve bağırır.			

UZAKLAŞ VE BAĞIR UYGULAMASI İÇİN ÇALIŞMA

Gereksinimin belirlenmesi: Mehmet'in cinsel istismar eğitiminde özel bölgelerine kötü öpme/dokunma olduğunda uzaklaşma ve bağırmaya gereksinimi vardır.

Ortam: Sınıf

Süre: 20 dakika

Amaç: Mehmet, uzaklaşır ve bağırır.

Materyal: Resimli kartlar

ÖRNEK:

Öğretmen: Mehmet, resimde ne görüyorsun?

Öğrenci: Komşu teyze ağzımı öpüyor.

Öğretmen: Mehmet, komşu teyzenin senin ağzını öpmesi iyi öpme mi kötü öpme midir?

Öğrenci: Kötü öpmedir.

Öğretmen: Peki birisi seni dudağından öperse ne yaparsın?

Öğrenci: Uzaklaşır ve bağıırım.

Ek-4 Öğretim Oturumları Veri Kayıt Formu

1.Güvenilir kişiler listesindeki kişilerin kim olduğu sorulduğunda söyler.

Güvenilir kişiler listesindeki kişilerin kim olduğunu söyler.

Öğrenciye gösterilecek resimler	Bildirim	Oturum Sayısı	B	Sİ	MO	FY
Anne resmi	Resimdeki kişinin “güvenilir biri olduğunu” söyler.	1.oturum				
Baba resmi	Resimdeki kişinin “güvenilir biri olduğunu” söyler.					
Kız kardeş resmi	Resimdeki kişinin “güvenilir biri olduğunu” söyler.					
Erkek kardeş resmi	Resimdeki kişinin “güvenilir biri olduğunu” söyler.					
Nine resmi	Resimdeki kişinin “güvenilir biri olduğunu” söyler.					
Dede resmi	Resimdeki kişinin “güvenilir biri olduğunu” söyler.					

ÖRNEK: GÜVENİLİR KİŞİLERİ TANIMA UYGULAMASI İÇİN ÇALIŞMA

Gereksinimin belirlenmesi: Mehmet’in cinsel istismar eğitiminde güvenilir kişileri öğrenmeye gereksinimi vardır.

Ortam: Sınıf

Süre: 20 dakika

Amaç: Mehmet, güvenilir kişileri öğrenir.

Materyal: Resimli kartlar

Öğretmen: Mehmet, resimde kimi görüyorsun?

Öğrenci: Annemi görüyorum.

Öğretmen: Peki annene güveniyor musun?

Öğrenci: Evet güveniyorum.

2. Güvenilir olmayan kişiler listesindeki kişilerin kim olduğu sorulduğunda söyler.

Güvenilir olmayan kişiler listesindeki kişilerin kim olduğunu söyler.

Öğrenciye gösterilecek resimler	Bildirim	Oturum Sayısı	B	Sİ	MO	FY
Marketçi resmi	Resimdeki kişinin “güvenilir biri olmadığını” söyler.	1.oturum				
Komşu resmi	Resimdeki kişinin “güvenilir biri olmadığını” söyler.					
Parktaki yabancı birinin resmi	Resimdeki kişinin “güvenilir biri olmadığını” söyler.					
Şekerci/baloncu resmi	Resimdeki kişinin “güvenilir biri olmadığını” söyler.					
Otobüs şoförü resmi	Resimdeki kişinin “güvenilir biri olmadığını” söyler.					

ÖRNEK: GÜVENİLİR OLMAYAN KİŞİLERİ TANIMA UYGULAMASI İÇİN ÇALIŞMA

Gereksinimin belirlenmesi: Mehmet’in cinsel istismar eğitiminde güvenilir olmayan kişileri öğrenmeye gereksinimi vardır.

Ortam: Sınıf

Süre: 20 dakika

Amaç: Mehmet, güvenilir olmayan kişileri öğrenir.

Materyal: Resimli kartlar

Öğretmen: Resimde ne görüyorsun?

Öğrenci: Baloncu amca görüyorum.

Öğretmen: Peki şekerci amca güvenilir biri mi?

Öğrenci: Hayır.

3. Vücut bölümlerinde yer alan organların isimlerini sorulduğunda söyler

Vücut bölümlerinde yer alan organların isimlerini söyler

Öğrenciye gösterilecek resimler	Bildirim	Oturum Sayısı	B	Sİ	MO	FY
Saç resmi	Resimdeki vücut bölümlerinde yer alan organın “saç” olduğunu söyler.	1.oturum				
Kaş resmi	Resimdeki vücut bölümlerinde yer alan organın “kaş” olduğunu söyler.					
Burun resmi	Resimdeki vücut bölümlerinde yer					

	alan organın “burun” olduğunu söyler.					
Göz resmi	Resimdeki vücut bölümlerinde yer alan organın “göz” olduğunu söyler.					
Kulak resmi	Resimdeki vücut bölümlerinde yer alan organın “kulak” olduğunu söyler.					
Alın resmi	Resimdeki vücut bölümlerinde yer alan organın “alın” olduğunu söyler.					
Yanak resmi	Resimdeki vücut bölümlerinde yer alan organın “yanak” olduğunu söyler.					
Çene resmi	Resimdeki vücut bölümlerinde yer alan organın “çene” olduğunu söyler.					
Dudak resmi	Resimdeki vücut bölümlerinde yer alan organın “dudak” olduğunu söyler.					
El resmi	Resimdeki vücut bölümlerinde yer alan organın “el” olduğunu söyler.					
Kol resmi	Resimdeki vücut bölümlerinde yer alan organın “saç” olduğunu söyler.					
El parmakları resmi	Resimdeki vücut bölümlerinde yer alan organın “el parmakları” olduğunu söyler.					
Bacak resmi	Resimdeki vücut bölümlerinde yer alan organın “bacak” olduğunu söyler.					
Ayak resmi	Resimdeki vücut bölümlerinde yer alan organın “ayak” olduğunu söyler.					
Ayak parmakları resmi	Resimdeki vücut bölümlerinde yer alan organın “ayak parmakları” olduğunu söyler.					

VÜCUT BÖLÜMLERİNİ TANIMA UYGULAMASI İÇİN ÇALIŞMA

Gereksinimin belirlenmesi: Mehmet’in cinsel istismar eğitiminde vücut bölümündeki organları öğrenmeye gereksinimi vardır.

Ortam: Sınıf

Süre: 20 dakika

Amaç: Mehmet, vücudundaki organları öğrenir.

Materyal: Resimli kartlar

ÖRNEK:

Öğretmen: Resimde ne görüyorsun?

Öğrenci: Ayak görüyorum.

Öğretmen: Ayaklarımızın işlevi nedir?

Öğrenci: Yürümemizi sağlar.

4. Vücuttaki cinsel organlarının isimleri sorulduğunda söyler.

Vücuttaki cinsel organlarının isimlerini söyler.

Öğrenciye gösterilecek resimler	Bildirim	Oturum Sayısı				
Ağız	Resimdeki vücut bölümlerinde yer alan organın “ağız” olduğunu söyler.	1.oturum				
Meme	Resimdeki vücut bölümlerinde yer alan organın “meme” olduğunu söyler.					
Popo	Resimdeki vücut bölümlerinde yer alan organın “popo” olduğunu söyler.					
Vajina/Penis	Resimdeki vücut bölümlerinde yer alan organın “vajina/penis” olduğunu söyler.					

Gereksinimin belirlenmesi: Mehmet’in cinsel istismar eğitiminde yer alana cinsel organlarını öğrenmeye gereksinimi vardır.

Ortam: Sınıf

Süre: 20 dakika

Amaç: Mehmet, cinsel organlarını öğrenir.

Materyal: Resimli kartlar

ÖRNEK:

Öğretmen: Mehmet, resimde ne görüyorsun?

Öğrenci: Ağız görüyorum.

Öğretmen: Peki ağızımızın işlevi nedir?

Öğrenci: Ağızımız yemek yememizi sağlar.

5. İyi dokunma mı kötü dokunmamı diye sorulduğunda söyler.

İyi dokunma olduğunu söyler.

Öğrenciye gösterilecek resimler	Bildirim	Oturum Sayısı	B	Sİ	MO	FY
Saç	Saça dokunulmasının iyi dokunma olduğunu söyler.	1.oturum				
Kol	Kola dokunulmasının iyi dokunma olduğunu söyler.					
El	Ele dokunulmasının iyi dokunma olduğunu söyler.					
Ayak	Ayağa dokunulmasının iyi dokunma olduğunu söyler.					
Diz	Dize dokunulmasının iyi dokunma olduğunu söyler.					
Yanak	Yanağa dokunulmasının iyi dokunma olduğunu söyler.					
Çene	Çeneye dokunulmasının iyi dokunma					

	olduğunu söyler.					
Burun	Burna dokunulmasının iyi dokunma olduğunu söyler.					

Gereksinimin belirlenmesi: Mehmet'in cinsel istismar eğitiminde yer alana iyi-kötü dokunmayı ayırt etmeye gereksinimi vardır.

Ortam: Sınıf

Süre: 20 dakika

Amaç: Mehmet iyi ve kötü dokunmayı ayırt eder.

Materyal: Resimli kartlar

ÖRNEK:

Öğretmen: Mehmet, resimde ne görüyorsun?

Öğrenci: Annem yanağıma dokunuyor.

Öğretmen: Mehmet, bu iyi dokunma mıdır kötü dokunma mıdır?

Öğrenci: İyi dokunmadır.

Öğretmen: Neden iyi dokunmadır?

Öğrenci: Annem güvenilir kişi olduğu için iyi dokunmadır.

6. İyi dokunma mı kötü dokunmamı diye sorulduğunda söyler.

Kötü dokunma olduğunu söyler.

Öğrenciye gösterilecek resimler	Bildirim	Oturum Sayısı	B	Sİ	MO	FY
Ağız resmi	Ağıza dokunulmasının kötü dokunma olduğunu söyler.	1.oturum				
Meme resmi	Memeye dokunulmasının kötü dokunma olduğunu söyler.					
Popo resmi	Popoya dokunulmasının kötü dokunma olduğunu söyler.					
Vajina/penis resmi	Vajina/penise dokunulmasının kötü dokunma olduğunu söyler.					

İYİ DOKUNMA UYGULAMASI İÇİN ÇALIŞMA

Gereksinimin belirlenmesi: Mehmet'in cinsel istismar eğitiminde yer alana iyi-kötü dokunmayı ayırt etmeye gereksinimi vardır.

Ortam: Sınıf

Süre: 20 dakika

Amaç: Mehmet iyi ve kötü dokunmayı ayırt eder.

Materyal: Resimli kartlar

ÖRNEK:

Öğretmen: Mehmet, resimde ne görüyorsun?

Öğrenci: Annem bana dokunuyor.

Öğretmen: Mehmet, annen güvendiğin kişi mi?

Öğrenci: Güvendiğim kişi

Öğretmen: Peki annenin senin popona dokunması iyi dokunma mı kötü dokunma mı?

Öğrenci: İyi dokunma

Öğretmen: Neden annenin seni popona dokunması iyi dokunmadır?

Öğrenci: Çünkü annem güvendiğim kişidir.

7. İyi öpme mi kötü öpmemi diye sorulduğunda söyler.**İyi öpme olduğunu söyler.**

Öğrenciye gösterilecek resimler	Bildirim	Oturum Sayısı	B	Sİ	MO	FY
Saç resmi	Saç resmi gösterilip iyi öpme mi kötü öpme mi diye sorulduğunda “iyi öpme” olduğunu söyler.	1.oturum				
Yanak resmi	Yanak resmi gösterilip iyi öpme mi kötü öpme mi diye sorulduğunda “iyi öpme” olduğunu söyler.					
El resmi	El resmi gösterilip iyi öpme mi kötü öpme mi diye sorulduğunda “iyi öpme” olduğunu söyler.					
Alın resmi	Alın resmi gösterilip iyi öpme mi kötü öpme mi diye sorulduğunda “iyi öpme” olduğunu söyler.					

İYİ ÖPME UYGULAMASI İÇİN ÇALIŞMA

Gereksinimin belirlenmesi: Mehmet’in cinsel istismar eğitiminde yer alana iyi-kötü öpmeyi ayırt etmeye gereksinimi vardır.

Ortam: Sınıf

Süre: 20 dakika

Amaç: Mehmet iyi ve kötü öpmeyi ayırt eder.

Materyal: Resimli kartlar

ÖRNEK:

Öğretmen: Mehmet, resimde ne görüyorsun?

Öğrenci: Babam beni öpüyor.

Öğretmen: Mehmet, baban güvendiğin kişi mi?

Öğrenci: Güvendiğim kişi

Öğretmen: Peki babanın seni yanaktan öpmesi iyi öpme mi kötü öpme mi?

Öğrenci: İyi öpme

Öğretmen: Neden babanın seni yanağınından öpmesi iyi öpmedir?

Öğrenci: Çünkü babam güvendiğim kişidir.

8. İyi öpme mi kötü öpmemi diye sorulduğunda söyler.

Kötü öpme olduğunu söyler.

Öğrenciye gösterilecek resimler	Bildirim	Oturum Sayısı	B	Sİ	MO	FY
Ağız	Ağız resmi gösterilip iyi öpme mi kötü öpme mi diye sorulduğunda “kötü öpme” olduğunu söyler.	1.oturum				
Meme	Meme resmi gösterilip iyi öpme mi kötü öpme mi diye sorulduğunda “kötü öpme” olduğunu söyler.					
Popo	Popo resmi gösterilip iyi öpme mi kötü öpme mi diye sorulduğunda “kötü öpme” olduğunu söyler.					
Vajina/penis	Vajina/penis resmi gösterilip iyi öpme mi kötü öpme mi diye sorulduğunda “kötü öpme” olduğunu söyler.					

KÖTÜ ÖPME UYGULAMASI İÇİN ÇALIŞMA

Gereksinimin belirlenmesi: Mehmet’in cinsel istismar eğitiminde yer alana iyi-kötü öpmeyi ayırt etmeye gereksinimi vardır.

Ortam: Sınıf

Süre: 20 dakika

Amaç: Mehmet iyi ve kötü öpmeyi ayırt eder.

Materyal: Resimli kartlar

ÖRNEK:

Öğretmen: Mehmet, resimde ne görüyorsun?

Öğrenci: Şekerci amca popoma dokunuyor.

Öğretmen: Mehmet, şekerci amca güvendiğin kişi mi?

Öğrenci: Güvendiğim kişi değil.

Öğretmen: Peki şekerci amcanın seni popona dokunması iyi dokunma mı kötü dokunma mı?

Öğrenci: Kötü dokunma.

Öğretmen: Neden şekerci amcanın popona dokunması kötü dokunmadır?

Öğrenci: Çünkü şekerli amca güvenmediğim bir kişidir.

9. Güvenilir kişiler listesini tanıtır.

Güvenilir kişiler listesinden birine anlatır.

Öğrenciye gösterilecek resimler	Bildirim	Oturum Sayısı	B	Sİ	MO	FY
Anne resmi	Özel bölgelerine kötü öpme/dokunma olduğunda annesine anlatır.	1.oturum				
Baba resmi	Özel bölgelerine kötü öpme/dokunma olduğunda babasına anlatır.					
Kız kardeş resmi	Özel bölgelerine kötü öpme/dokunma olduğunda kız kardeşine anlatır.					
Erkek kardeş resmi	Özel bölgelerine kötü öpme/dokunma olduğunda erkek kardeşine anlatır.					
Nine resmi	Özel bölgelerine kötü öpme/dokunma olduğunda ninesine anlatır.					
Dede resmi	Özel bölgelerine kötü öpme/dokunma olduğunda dedesine anlatır.					

GÜVENİLİR KİŞİYE ANLATMA UYGULAMASI İÇİN ÇALIŞMA

Gereksinimin belirlenmesi: Mehmet'in cinsel istismar eğitiminde yer alana iyi-kötü öpmeyi ayırt etmeye gereksinimi vardır.

Ortam: Sınıf

Süre: 20 dakika

Amaç: Mehmet iyi ve kötü öpmeyi ayırt eder.

Materyal: Resimli kartlar

ÖRNEK:

Öğretmen: Mehmet, resimde ne görüyorsun?

Öğrenci: Bakkal amca popoma dokunuyor.

Öğretmen: Mehmet, bakkal amca güvendiğin kişi mi?

Öğrenci: Güvendiğim kişi değil.

Öğretmen: Peki bakkal amca popona dokunduğunda bunu güvendiğin kişiye mi anlattırısın güvenmediğin kişiye mi?

Öğrenci: Güvendiğim kişiye anlatırım.

Öğretmen: Güvendiğin kişiler kimler?

Öğrenci: Annem, babam, kız kardeşim, erkek kardeşim, ninem ve dedem.

10. Özel bölgelerine kötü öpme/dokunma olduğunda uzaklaşır ve bağırır.

Özel bölgelerine kötü öpme/dokunma olduğunu ayırt eder.

Öğrenciye gösterilecek resimler	Bildirim	Oturum Sayısı		
Resimde güvenilir olmayan bir kişi ağzına dokunuyor, ağzını öpüyor.	Özel bölgelerine kötü öpme/dokunma olduğunda uzaklaşır ve bağırır.	1.oturum		
Resimde güvenilir olmayan bir kişi göğsüne dokunuyor, göğsünü öpüyor.	Özel bölgelerine kötü öpme/dokunma olduğunda uzaklaşır ve bağırır.			
Resimde güvenilir olmayan bir kişi poposuna dokunuyor, poposunu öpüyor.	Özel bölgelerine kötü öpme/dokunma olduğunda uzaklaşır ve bağırır.			
Resimde güvenilir olmayan bir kişi vajina/penisine dokunuyor, vajina/penisi öpüyor.	Özel bölgelerine kötü öpme/dokunma olduğunda uzaklaşır ve bağırır.			

UZAKLAŞ VE BAĞIR UYGULAMASI İÇİN ÇALIŞMA

Gereksinimin belirlenmesi: Mehmet'in cinsel istismar eğitiminde özel bölgelerine kötü öpme/dokunma olduğunda uzaklaşma ve bağırmaya gereksinimi vardır.

Ortam: Sınıf

Süre: 20 dakika

Amaç: Mehmet, uzaklaşır ve bağırır.

Materyal: Resimli kartlar

ÖRNEK:

Öğretmen: Mehmet, resimde ne görüyorsun?

Öğrenci: Komşu teyze ağzımı öpüyor.

Öğretmen: Mehmet, komşu teyzenin senin ağzını öpmesi iyi öpme mi kötü öpme midir?

Öğrenci: Kötü öpmedir.

Öğretmen: Peki birisi seni dudağından öperse ne yaparsın?

Öğrenci: Uzaklaşır ve bağırırım.

Ek-5 İzleme Oturumu Veri Kayıt Formları

1.Güvenilir kişiler listesindeki kişilerin kim olduğu sorulduğunda söyler.

Güvenilir kişiler listesindeki kişilerin kim olduğunu söyler.

Öğrenciye gösterilecek resimler	Bildirim	Oturum Sayısı	Doğru	Yanlış
Anne resmi	Resimdeki kişinin “güvenilir biri olduğunu” söyler.	1.oturum	+	-
Baba resmi	Resimdeki kişinin “güvenilir biri olduğunu” söyler.			
Kız kardeş resmi	Resimdeki kişinin “güvenilir biri olduğunu” söyler.			
Erkek kardeş resmi	Resimdeki kişinin “güvenilir biri olduğunu” söyler.			
Nine resmi	Resimdeki kişinin “güvenilir biri olduğunu” söyler.			
Dede resmi	Resimdeki kişinin “güvenilir biri olduğunu” söyler.			

ÖRNEK: GÜVENİLİR KİŞİLERİ TANIMA UYGULAMASI İÇİN ÇALIŞMA

Gereksinimin belirlenmesi: Mehmet’in cinsel istismar eğitiminde güvenilir kişileri öğrenmeye gereksinimi vardır.

Ortam: Sınıf

Süre: 20 dakika

Amaç: Mehmet, güvenilir kişileri öğrenir.

Materyal: Resimli kartlar

Öğretmen: Mehmet, resimde kimi görüyorsun?

Öğrenci: Annemi görüyorum.

Öğretmen: Peki annene güveniyor musun?

Öğrenci: Evet güveniyorum.

2. Güvenilir olmayan kişiler listesindeki kişilerin kim olduğu sorulduğunda söyler.

Güvenilir olmayan kişiler listesindeki kişilerin kim olduğunu söyler.

Öğrenciye gösterilecek resimler	Bildirim	Oturum Sayısı	Doğru	Yanlış
Marketçi resmi	Resimdeki kişinin “güvenilir biri olmadığını” söyler.	1.oturum	+	-
Komşu resmi	Resimdeki kişinin “güvenilir biri olmadığını” söyler.			
Parktaki yabancı birinin resmi	Resimdeki kişinin “güvenilir biri olmadığını” söyler.			
Şekerci/baloncu resmi	Resimdeki kişinin “güvenilir biri olmadığını” söyler.			
Otobüs şoförü resmi	Resimdeki kişinin “güvenilir biri olmadığını” söyler.			

ÖRNEK: GÜVENİLİR OLMAYAN KİŞİLERİ TANIMA UYGULAMASI İÇİN ÇALIŞMA

Gereksinimin belirlenmesi: Mehmet’in cinsel istismar eğitiminde güvenilir olmayan kişileri öğrenmeye gereksinimi vardır.

Ortam: Sınıf

Süre: 20 dakika

Amaç: Mehmet, güvenilir olmayan kişileri öğrenir.

Materyal: Resimli kartlar

Öğretmen: Resimde ne görüyorsun?

Öğrenci: Baloncu amca görüyorum.

Öğretmen: Peki şekerci amca güvenilir biri mi?

Öğrenci: Hayır.

3. Vücut bölümlerinde yer alan organların isimlerini sorulduğunda söyler

Vücut bölümlerinde yer alan organların isimlerini söyler

Öğrenciye gösterilecek resimler	Bildirim	Oturum Sayısı	Doğru	Yanlış
Saç resmi	Resimdeki vücut bölümlerinde yer alan organın “saç” olduğunu söyler.	1.oturum	+	-
Kaş resmi	Resimdeki vücut bölümlerinde yer alan organın “kaş” olduğunu söyler.			

Burun resmi	Resimdeki vücut bölümlerinde yer alan organın “burun” olduğunu söyler.			
Göz resmi	Resimdeki vücut bölümlerinde yer alan organın “göz” olduğunu söyler.			
Kulak resmi	Resimdeki vücut bölümlerinde yer alan organın “kulak” olduğunu söyler.			
Alın resmi	Resimdeki vücut bölümlerinde yer alan organın “alın” olduğunu söyler.			
Yanak resmi	Resimdeki vücut bölümlerinde yer alan organın “yanak” olduğunu söyler.			
Çene resmi	Resimdeki vücut bölümlerinde yer alan organın “çene” olduğunu söyler.			
Dudak resmi	Resimdeki vücut bölümlerinde yer alan organın “dudak” olduğunu söyler.			
El resmi	Resimdeki vücut bölümlerinde yer alan organın “el” olduğunu söyler.			
Kol resmi	Resimdeki vücut bölümlerinde yer alan organın “saç” olduğunu söyler.			
El parmakları resmi	Resimdeki vücut bölümlerinde yer alan organın “el parmakları” olduğunu söyler.			
Bacak resmi	Resimdeki vücut bölümlerinde yer alan organın “bacak” olduğunu söyler.			
Ayak resmi	Resimdeki vücut bölümlerinde yer alan organın “ayak” olduğunu söyler.			
Ayak parmakları resmi	Resimdeki vücut bölümlerinde yer alan organın “ayak parmakları” olduğunu söyler.			

VÜCUT BÖLÜMLERİNİ TANIMA UYGULAMASI İÇİN ÇALIŞMA

Gereksinimin belirlenmesi: Mehmet’in cinsel istismar eğitiminde vücut bölümündeki organları öğrenmeye gereksinimi vardır.

Ortam: Sınıf

Süre: 20 dakika

Amaç: Mehmet, vücudundaki organları öğrenir.

Materyal: Resimli kartlar

ÖRNEK:

Öğretmen: Resimde ne görüyorsun?

Öğrenci: Ayak görüyorum.

Öğretmen: Ayaklarımızın işlevi nedir?

Öğrenci: Yürümemizi sağlar.

4. Vücuttaki cinsel organlarının isimleri sorulduğunda söyler.

Vücuttaki cinsel organlarının isimlerini söyler.

Öğrenciye gösterilecek resimler	Bildirim	Oturum Sayısı	Doğru	Yanlış
Ağız	Resimdeki vücut bölümlerinde yer alan organın “ağız” olduğunu söyler.	1.oturum	+	-
Meme	Resimdeki vücut bölümlerinde yer alan organın “meme” olduğunu söyler.			
Popo	Resimdeki vücut bölümlerinde yer alan organın “popo” olduğunu söyler.			
Vajina/Penis	Resimdeki vücut bölümlerinde yer alan organın “vajina/penis” olduğunu söyler.			

Gereksinimin belirlenmesi: Mehmet’in cinsel istismar eğitiminde yer alana cinsel organlarını öğrenmeye gereksinimi vardır.

Ortam: Sınıf

Süre: 20 dakika

Amaç: Mehmet, cinsel organlarını öğrenir.

Materyal: Resimli kartlar

ÖRNEK:

Öğretmen: Mehmet, resimde ne görüyorsun?

Öğrenci: Ağız görüyorum.

Öğretmen: Peki ağzımızın işlevi nedir?

Öğrenci: Ağzımız yemek yememizi sağlar.

5. İyi dokunma mı kötü dokunmamı diye sorulduğunda söyler.

İyi dokunma olduğunu söyler.

Öğrenciye gösterilecek resimler	Bildirim	Oturum Sayısı	Doğru	Yanlış
Saç	Saça dokunulmasının iyi dokunma olduğunu söyler.	1.oturum	+	-
Kol	Kola dokunulmasının iyi dokunma olduğunu söyler.			
El	Ele dokunulmasının iyi dokunma olduğunu söyler.			
Ayak	Ayağa dokunulmasının iyi dokunma olduğunu söyler.			
Diz	Dize dokunulmasının iyi dokunma olduğunu söyler.			
Yanak	Yanağa dokunulmasının iyi dokunma olduğunu söyler.			
Çene	Çeneye dokunulmasının iyi dokunma			

	olduğunu söyler.			
Burun	Burna dokunulmasının iyi dokunma olduğunu söyler.			

Gereksinimin belirlenmesi: Mehmet'in cinsel istismar eğitiminde yer alana iyi-kötü dokunmayı ayırt etmeye gereksinimi vardır.

Ortam: Sınıf

Süre: 20 dakika

Amaç: Mehmet iyi ve kötü dokunmayı ayırt eder.

Materyal: Resimli kartlar

ÖRNEK:

Öğretmen: Mehmet, resimde ne görüyorsun?

Öğrenci: Annem yanağıma dokunuyor.

Öğretmen: Mehmet, bu iyi dokunma mıdır kötü dokunma mıdır?

Öğrenci: İyi dokunmadır.

Öğretmen: Neden iyi dokunmadır?

Öğrenci: Annem güvenilir kişi olduğu için iyi dokunmadır.

6. İyi dokunma mı kötü dokunmamı diye sorulduğunda söyler.

Kötü dokunma olduğunu söyler.

Öğrenciye gösterilecek resimler	Bildirim	Oturum Sayısı	Doğru	Yanlış
Ağız resmi	Ağıza dokunulmasının kötü dokunma olduğunu söyler.	1.oturum	+	-
Meme resmi	Memeye dokunulmasının kötü dokunma olduğunu söyler.			
Popo resmi	Popoya dokunulmasının kötü dokunma olduğunu söyler.			
Vajina/penis resmi	Vajina/penise dokunulmasının kötü dokunma olduğunu söyler.			

İYİ DOKUNMA UYGULAMASI İÇİN ÇALIŞMA

Gereksinimin belirlenmesi: Mehmet'in cinsel istismar eğitiminde yer alana iyi-kötü dokunmayı ayırt etmeye gereksinimi vardır.

Ortam: Sınıf

Süre: 20 dakika

Amaç: Mehmet iyi ve kötü dokunmayı ayırt eder.

Materyal: Resimli kartlar

ÖRNEK:

Öğretmen: Mehmet, resimde ne görüyorsun?

Öğrenci: Annem bana dokunuyor.

Öğretmen: Mehmet, annen güvendiğin kişi mi?

Öğrenci: Güvendiğim kişi

Öğretmen: Peki annenin senin popona dokunması iyi dokunma mı kötü dokunma mı?

Öğrenci: İyi dokunma

Öğretmen: Neden annenin seni popona dokunması iyi dokunmadır?

Öğrenci: Çünkü annem güvendiğim kişidir.

7. İyi öpme mi kötü öpmemi diye sorulduğunda söyler.

İyi öpme olduğunu söyler.

Öğrenciye gösterilecek resimler	Bildirim	Oturum Sayısı	Doğru	Yanlış
Saç resmi	Saç resmi gösterilip iyi öpme mi kötü öpme mi diye sorulduğunda “iyi öpme” olduğunu söyler.	1.oturum	+	-
Yanak resmi	Yanak resmi gösterilip iyi öpme mi kötü öpme mi diye sorulduğunda “iyi öpme” olduğunu söyler.			
El resmi	El resmi gösterilip iyi öpme mi kötü öpme mi diye sorulduğunda “iyi öpme” olduğunu söyler.			
Alın resmi	Alın resmi gösterilip iyi öpme mi kötü öpme mi diye sorulduğunda “iyi öpme” olduğunu söyler.			

İYİ ÖPME UYGULAMASI İÇİN ÇALIŞMA

Gereksinimin belirlenmesi: Mehmet’in cinsel istismar eğitiminde yer alana iyi-kötü öpmeyi ayırt etmeye gereksinimi vardır.

Ortam: Sınıf

Süre: 20 dakika

Amaç: Mehmet iyi ve kötü öpmeyi ayırt eder.

Materyal: Resimli kartlar

ÖRNEK:

Öğretmen: Mehmet, resimde ne görüyorsun?

Öğrenci: Babam beni öpüyor.

Öğretmen: Mehmet, babam güvendiğin kişi mi?

Öğrenci: Güvendiğim kişi

Öğretmen: Peki babanın seni yanaktan öpmesi iyi öpme mi kötü öpme mi?

Öğrenci: İyi öpme

Öğretmen: Neden babanın seni yanağınından öpmesi iyi öpmedir?

Öğrenci: Çünkü babam güvendiğim kişidir.

8. İyi öpme mi kötü öpmemi diye sorulduğunda söyler.

Kötü öpme olduğunu söyler.

Öğrenciye gösterilecek resimler	Bildirim	Oturum Sayısı	Doğru	Yanlış
Ağız	Ağız resmi gösterilip iyi öpme mi kötü öpme mi diye sorulduğunda “kötü öpme” olduğunu söyler.	1.oturum	+	-
Meme	Meme resmi gösterilip iyi öpme mi kötü öpme mi diye sorulduğunda “kötü öpme” olduğunu söyler.			
Popo	Popo resmi gösterilip iyi öpme mi kötü öpme mi diye sorulduğunda “kötü öpme” olduğunu söyler.			
Vajina/penis	Vajina/penis resmi gösterilip iyi öpme mi kötü öpme mi diye sorulduğunda “kötü öpme” olduğunu söyler.			

KÖTÜ ÖPME UYGULAMASI İÇİN ÇALIŞMA

Gereksinimin belirlenmesi: Mehmet’in cinsel istismar eğitiminde yer alana iyi-kötü öpmeyi ayırt etmeye gereksinimi vardır.

Ortam: Sınıf

Süre: 20 dakika

Amaç: Mehmet iyi ve kötü öpmeyi ayırt eder.

Materyal: Resimli kartlar

ÖRNEK:

Öğretmen: Mehmet, resimde ne görüyorsun?

Öğrenci: Şekerci amca popoma dokunuyor.

Öğretmen: Mehmet, şekerci amca güvendiğin kişi mi?

Öğrenci: Güvendiğim kişi değil.

Öğretmen: Peki şekerli amcanın seni popona dokunması iyi dokunma mı kötü dokunma mı?

Öğrenci: Kötü dokunma.

Öğretmen: Neden şekerli amcanın popona dokunması kötü dokunmadır?

Öğrenci: Çünkü şekerli amca güvenmediğim bir kişidir.

9. Güvenilir kişiler listesini tanımlar.

Güvenilir kişiler listesinden birine anlatır.

Öğrenciye gösterilecek resimler	Bildirim	Oturum Sayısı	Doğru	Yanlış
Anne resmi	Özel bölgelerine kötü öpme/dokunma olduğunda annesine anlatır.	1.oturum	+	-
Baba resmi	Özel bölgelerine kötü öpme/dokunma olduğunda babasına anlatır.			
Kız kardeş resmi	Özel bölgelerine kötü öpme/dokunma olduğunda kız kardeşine anlatır.			
Erkek kardeş resmi	Özel bölgelerine kötü öpme/dokunma olduğunda erkek kardeşine anlatır.			
Nine resmi	Özel bölgelerine kötü öpme/dokunma olduğunda ninesine anlatır.			
Dede resmi	Özel bölgelerine kötü öpme/dokunma olduğunda dedesine anlatır.			

GÜVENİLİR KİŞİYE ANLATMA UYGULAMASI İÇİN ÇALIŞMA

Gereksinimin belirlenmesi: Mehmet'in cinsel istismar eğitiminde yer alana iyi-kötü öpmeyi ayırt etmeye gereksinimi vardır.

Ortam: Sınıf

Süre: 20 dakika

Amaç: Mehmet iyi ve kötü öpmeyi ayırt eder.

Materyal: Resimli kartlar

ÖRNEK:

Öğretmen: Mehmet, resimde ne görüyorsun?

Öğrenci: Bakkal amca popoma dokunuyor.

Öğretmen: Mehmet, bakkal amca güvendiğin kişi mi?

Öğrenci: Güvendiğim kişi değil.

Öğretmen: Peki bakkal amca popona dokunduğunda bunu güvendiğin kişiye mi anlattırısın güvenmediğin kişiye mi?

Öğrenci: Güvendiğim kişiye anlatırım.

Öğretmen: Güvendiğin kişiler kimler?

Öğrenci: Annem, babam, kız kardeşim, erkek kardeşim, ninem ve dedem.

10. Özel bölgelerine kötü öpme/dokunma olduğunda uzaklaşır ve bağırır.

Özel bölgelerine kötü öpme/dokunma olduğunu ayırt eder.

Öğrenciye gösterilecek resimler	Bildirim	Oturum Sayısı	Doğru	Yanlış
Resimde güvenilir olmayan bir kişi ağzına dokunuyor, ağzını öpüyor.	Özel bölgelerine kötü öpme/dokunma olduğunda uzaklaşır ve bağırır.	1.oturum	+	-
Resimde güvenilir olmayan bir kişi göğsüne dokunuyor, göğsünü öpüyor.	Özel bölgelerine kötü öpme/dokunma olduğunda uzaklaşır ve bağırır.			
Resimde güvenilir olmayan bir kişi poposuna dokunuyor, poposunu öpüyor.	Özel bölgelerine kötü öpme/dokunma olduğunda uzaklaşır ve bağırır.			
Resimde güvenilir olmayan bir kişi vajina/penisine dokunuyor, vajina/penisi öpüyor.	Özel bölgelerine kötü öpme/dokunma olduğunda uzaklaşır ve bağırır.			

UZAKLAŞ VE BAĞIR UYGULAMASI İÇİN ÇALIŞMA

Gereksinimin belirlenmesi: Mehmet'in cinsel istismar eğitiminde özel bölgelerine kötü öpme/dokunma olduğunda uzaklaşma ve bağırmaya gereksinimi vardır.

Ortam: Sınıf

Süre: 20 dakika

Amaç: Mehmet, uzaklaşır ve bağırır.

Materyal: Resimli kartlar

ÖRNEK:

Öğretmen: Mehmet, resimde ne görüyorsun?

Öğrenci: Komşu teyze ağzımı öpüyor.

Öğretmen: Mehmet, komşu teyzenin senin ağzını öpmesi iyi öpme mi kötü öpme midir?

Öğrenci: Kötü öpmedir.

Öğretmen: Peki birisi seni dudağından öperse ne yaparsın?

Öğrenci: Uzaklaşır ve bağırırım.

Ek-6 Genelme Oturumu Veri Kayıt Formları

1.Güvenilir kişiler listesindeki kişilerin kim olduğu sorulduğunda söyler.

Güvenilir kişiler listesindeki kişilerin kim olduğunu söyler.

Öğrenciye gösterilecek resimler	Bildirim	Oturum Sayısı	Doğru	Yanlış
Anne resmi	Resimdeki kişinin “güvenilir biri olduğunu” söyler.	1.oturum	+	-
Baba resmi	Resimdeki kişinin “güvenilir biri olduğunu” söyler.			
Kız kardeş resmi	Resimdeki kişinin “güvenilir biri olduğunu” söyler.			
Erkek kardeş resmi	Resimdeki kişinin “güvenilir biri olduğunu” söyler.			
Nine resmi	Resimdeki kişinin “güvenilir biri olduğunu” söyler.			
Dede resmi	Resimdeki kişinin “güvenilir biri olduğunu” söyler.			

ÖRNEK: GÜVENİLİR KİŞİLERİ TANIMA UYGULAMASI İÇİN ÇALIŞMA

Gereksinimin belirlenmesi: Mehmet’in cinsel istismar eğitiminde güvenilir kişileri öğrenmeye gereksinimi vardır.

Ortam: Sınıf

Süre: 20 dakika

Amaç: Mehmet, güvenilir kişileri öğrenir.

Materyal: Resimli kartlar

Öğretmen: Mehmet, resimde kimi görüyorsun?

Öğrenci: Annemi görüyorum.

Öğretmen: Peki annene güveniyor musun?

Öğrenci: Evet güveniyorum.

2. Güvenilir olmayan kişiler listesindeki kişilerin kim olduğu sorulduğunda söyler.

Güvenilir olmayan kişiler listesindeki kişilerin kim olduğunu söyler.

Öğrenciye gösterilecek	Bildirim	Oturum Sayısı	Doğru	Yanlış
------------------------	----------	---------------	-------	--------

resimler				
Marketçi resmi	Resimdeki kişinin “güvenilir biri olmadığını” söyler.	1.oturum	+	-
Komşu resmi	Resimdeki kişinin “güvenilir biri olmadığını” söyler.			
Parktaki yabancı birinin resmi	Resimdeki kişinin “güvenilir biri olmadığını” söyler.			
Şekerci/baloncu resmi	Resimdeki kişinin “güvenilir biri olmadığını” söyler.			
Otobüs şoförü resmi	Resimdeki kişinin “güvenilir biri olmadığını” söyler.			

ÖRNEK: GÜVENİLİR OLMAYAN KİŞİLERİ TANIMA UYGULAMASI İÇİN ÇALIŞMA

Gereksinimin belirlenmesi: Mehmet’in cinsel istismar eğitiminde güvenilir olmayan kişileri öğrenmeye gereksinimi vardır.

Ortam: Sınıf

Süre: 20 dakika

Amaç: Mehmet, güvenilir olmayan kişileri öğrenir.

Materyal: Resimli kartlar

Öğretmen: Resimde ne görüyorsun?

Öğrenci: Baloncu amca görüyorum.

Öğretmen: Peki şekerci amca güvenilir biri mi?

Öğrenci: Hayır.

3. Vücut bölümlerinde yer alan organların isimlerini sorulduğunda söyler

Vücut bölümlerinde yer alan organların isimlerini söyler

Öğrenciye gösterilecek resimler	Bildirim	Oturum Sayısı	Doğru	Yanlış
Saç resmi	Resimdeki vücut bölümlerinde yer alan organın “saç” olduğunu söyler.	1.oturum	+	-
Kaş resmi	Resimdeki vücut bölümlerinde yer alan organın “kaş” olduğunu söyler.			
Burun resmi	Resimdeki vücut bölümlerinde yer alan organın “burun” olduğunu söyler.			
Göz resmi	Resimdeki vücut bölümlerinde yer alan			

	organın “göz” olduğunu söyler.			
Kulak resmi	Resimdeki vücut bölümlerinde yer alan organın “kulak” olduğunu söyler.			
Alın resmi	Resimdeki vücut bölümlerinde yer alan organın “alın” olduğunu söyler.			
Yanak resmi	Resimdeki vücut bölümlerinde yer alan organın “yanak” olduğunu söyler.			
Çene resmi	Resimdeki vücut bölümlerinde yer alan organın “çene” olduğunu söyler.			
Dudak resmi	Resimdeki vücut bölümlerinde yer alan organın “dudak” olduğunu söyler.			
El resmi	Resimdeki vücut bölümlerinde yer alan organın “el” olduğunu söyler.			
Kol resmi	Resimdeki vücut bölümlerinde yer alan organın “saç” olduğunu söyler.			
El parmakları resmi	Resimdeki vücut bölümlerinde yer alan organın “el parmakları” olduğunu söyler.			
Bacak resmi	Resimdeki vücut bölümlerinde yer alan organın “bacak” olduğunu söyler.			
Ayak resmi	Resimdeki vücut bölümlerinde yer alan organın “ayak” olduğunu söyler.			
Ayak parmakları resmi	Resimdeki vücut bölümlerinde yer alan organın “ayak parmakları” olduğunu söyler.			

VÜCUT BÖLÜMLERİNİ TANIMA UYGULAMASI İÇİN ÇALIŞMA

Gereksinimin belirlenmesi: Mehmet’in cinsel istismar eğitiminde vücut bölümündeki organları öğrenmeye gereksinimi vardır.

Ortam: Sınıf

Süre: 20 dakika

Amaç: Mehmet, vücudundaki organları öğrenir.

Materyal: Resimli kartlar

ÖRNEK:

Öğretmen: Resimde ne görüyorsun?

Öğrenci: Ayak görüyorum.

Öğretmen: Ayaklarımızın işlevi nedir?

Öğrenci: Yürümemizi sağlar.

4. Vücuttaki cinsel organlarının isimleri sorulduğunda söyler.

Vücuttaki cinsel organlarının isimlerini söyler.

Öğrenciye gösterilecek resimler	Bildirim	Oturum Sayısı	Doğru	Yanlış
Ağız	Resimdeki vücut bölümlerinde yer alan organın “ağız” olduğunu söyler.	1.oturum	+	-
Meme	Resimdeki vücut bölümlerinde yer alan organın “meme” olduğunu söyler.			
Popo	Resimdeki vücut bölümlerinde yer alan organın “popo” olduğunu söyler.			
Vajina/Penis	Resimdeki vücut bölümlerinde yer alan organın “vajina/penis” olduğunu söyler.			

Gereksinimin belirlenmesi: Mehmet’in cinsel istismar eğitiminde yer alana cinsel organlarını öğrenmeye gereksinimi vardır.

Ortam: Sınıf

Süre: 20 dakika

Amaç: Mehmet, cinsel organlarını öğrenir.

Materyal: Resimli kartlar

ÖRNEK:

Öğretmen: Mehmet, resimde ne görüyorsun?

Öğrenci: Ağız görüyorum.

Öğretmen: Peki ağzımızın işlevi nedir?

Öğrenci: Ağzımız yemek yememizi sağlar.

5. İyi dokunma mı kötü dokunmamı diye sorulduğunda söyler.

İyi dokunma olduğunu söyler.

Öğrenciye gösterilecek resimler	Bildirim	Oturum Sayısı	Doğru	Yanlış
Saç	Saça dokunulmasının iyi dokunma olduğunu söyler.	1.oturum	+	-
Kol	Kola dokunulmasının iyi dokunma olduğunu söyler.			
El	Ele dokunulmasının iyi dokunma olduğunu söyler.			
Ayak	Ayağa dokunulmasının iyi dokunma olduğunu söyler.			
Diz	Dize dokunulmasının iyi dokunma olduğunu söyler.			
Yanak	Yanağa dokunulmasının iyi dokunma olduğunu söyler.			

Çene	Çeneye dokunulmasının iyi dokunma olduğunu söyler.			
Burun	Burna dokunulmasının iyi dokunma olduğunu söyler.			

Gereksinimin belirlenmesi: Mehmet'in cinsel istismar eğitiminde yer alana iyi-kötü dokunmayı ayırt etmeye gereksinimi vardır.

Ortam: Sınıf

Süre: 20 dakika

Amaç: Mehmet iyi ve kötü dokunmayı ayırt eder.

Materyal: Resimli kartlar

ÖRNEK:

Öğretmen: Mehmet, resimde ne görüyorsun?

Öğrenci: Annem yanağıma dokunuyor.

Öğretmen: Mehmet, bu iyi dokunma mıdır kötü dokunma mıdır?

Öğrenci: İyi dokunmadır.

Öğretmen: Neden iyi dokunmadır?

Öğrenci: Annem güvenilir kişi olduğu için iyi dokunmadır.

6. İyi dokunma mı kötü dokunmamı diye sorulduğunda söyler.

Kötü dokunma olduğunu söyler.

Öğrenciye gösterilecek resimler	Bildirim	Oturum Sayısı	Doğru	Yanlış
Ağız resmi	Ağıza dokunulmasının kötü dokunma olduğunu söyler.	1.oturum	+	-
Meme resmi	Memeye dokunulmasının kötü dokunma olduğunu söyler.			
Popo resmi	Popoya dokunulmasının kötü dokunma olduğunu söyler.			
Vajina/penis resmi	Vajina/penise dokunulmasının kötü dokunma olduğunu söyler.			

İYİ DOKUNMA UYGULAMASI İÇİN ÇALIŞMA

Gereksinimin belirlenmesi: Mehmet'in cinsel istismar eğitiminde yer alana iyi-kötü dokunmayı ayırt etmeye gereksinimi vardır.

Ortam: Sınıf

Süre: 20 dakika

Amaç: Mehmet iyi ve kötü dokunmayı ayırt eder.

Materyal: Resimli kartlar

ÖRNEK:

Öğretmen: Mehmet, resimde ne görüyorsun?

Öğrenci: Annem bana dokunuyor.

Öğretmen: Mehmet, annen güvendiğin kişi mi?

Öğrenci: Güvendiğim kişi

Öğretmen: Peki annenin senin popona dokunması iyi dokunma mı kötü dokunma mı?

Öğrenci: İyi dokunma

Öğretmen: Neden annenin seni popona dokunması iyi dokunmadır?

Öğrenci: Çünkü annem güvendiğim kişidir.

7. İyi öpme mi kötü öpmemi diye sorulduğunda söyler.

İyi öpme olduğunu söyler.

Öğrenciye gösterilecek resimler	Bildirim	Oturum Sayısı	Doğru	Yanlış
Saç resmi	Saç resmi gösterilip iyi öpme mi kötü öpme mi diye sorulduğunda “iyi öpme” olduğunu söyler.	1.oturum	+	-
Yanak resmi	Yanak resmi gösterilip iyi öpme mi kötü öpme mi diye sorulduğunda “iyi öpme” olduğunu söyler.			
El resmi	El resmi gösterilip iyi öpme mi kötü öpme mi diye sorulduğunda “iyi öpme” olduğunu söyler.			
Alın resmi	Alın resmi gösterilip iyi öpme mi kötü öpme mi diye sorulduğunda “iyi öpme” olduğunu söyler.			

İYİ ÖPME UYGULAMASI İÇİN ÇALIŞMA

Gereksinimin belirlenmesi: Mehmet’in cinsel istismar eğitiminde yer alana iyi-kötü öpmeyi ayırt etmeye gereksinimi vardır.

Ortam: Sınıf

Süre: 20 dakika

Amaç: Mehmet iyi ve kötü öpmeyi ayırt eder.

Materyal: Resimli kartlar

ÖRNEK:

Öğretmen: Mehmet, resimde ne görüyorsun?

Öğrenci: Babam beni öpüyor.

Öğretmen: Mehmet, baban güvendiğin kişi mi?

Öğrenci: Güvendiğim kişi

Öğretmen: Peki babanın seni yanaktan öpmesi iyi öpme mi kötü öpme mi?

Öğrenci: İyi öpme

Öğretmen: Neden babanın seni yanağınından öpmesi iyi öpmedir?

Öğrenci: Çünkü babam güvendiğim kişidir.

8. İyi öpme mi kötü öpmemi diye sorulduğunda söyler.

Kötü öpme olduğunu söyler.

Öğrenciye gösterilecek resimler	Bildirim	Oturum Sayısı	Doğru	Yanlış
Ağız	Ağız resmi gösterilip iyi öpme mi kötü öpme mi diye sorulduğunda “kötü öpme” olduğunu söyler.	1.oturum	+	-
Meme	Meme resmi gösterilip iyi öpme mi kötü öpme mi diye sorulduğunda “kötü öpme” olduğunu söyler.			
Popo	Popo resmi gösterilip iyi öpme mi kötü öpme mi diye sorulduğunda “kötü öpme” olduğunu söyler.			
Vajina/penis	Vajina/penis resmi gösterilip iyi öpme mi kötü öpme mi diye sorulduğunda “kötü öpme” olduğunu söyler.			

KÖTÜ ÖPME UYGULAMASI İÇİN ÇALIŞMA

Gereksinimin belirlenmesi: Mehmet’in cinsel istismar eğitiminde yer alana iyi-kötü öpmeyi ayırt etmeye gereksinimi vardır.

Ortam: Sınıf

Süre: 20 dakika

Amaç: Mehmet iyi ve kötü öpmeyi ayırt eder.

Materyal: Resimli kartlar

ÖRNEK:

Öğretmen: Mehmet, resimde ne görüyorsun?

Öğrenci: Şekerci amca popoma dokunuyor.

Öğretmen: Mehmet, şekerci amca güvendiğin kişi mi?

Öğrenci: Güvendiğim kişi değil.

Öğretmen: Peki şekerci amcanın seni popona dokunması iyi dokunma mı kötü dokunma mı?

Öğrenci: Kötü dokunma.

Öğretmen: Neden şekerci amcanın popona dokunması kötü dokunmadır?

Öğrenci: Çünkü şekerci amca güvenmediğim bir kişidir.

9. Güvenilir kişiler listesini tanır.

Güvenilir kişiler listesinden birine anlatır.

Öğrenciye gösterilecek resimler	Bildirim	Oturum Sayısı	Doğru	Yanlış
Anne resmi	Özel bölgelerine kötü öpme/dokunma olduğunda annesine anlatır.	1.oturum	+	-
Baba resmi	Özel bölgelerine kötü öpme/dokunma olduğunda babasına anlatır.			
Kız kardeş resmi	Özel bölgelerine kötü öpme/dokunma olduğunda kız kardeşine anlatır.			
Erkek kardeş resmi	Özel bölgelerine kötü öpme/dokunma olduğunda erkek kardeşine anlatır.			
Nine resmi	Özel bölgelerine kötü öpme/dokunma olduğunda ninesine anlatır.			
Dede resmi	Özel bölgelerine kötü öpme/dokunma olduğunda dedesine anlatır.			

GÜVENİLİR KİŞİYE ANLATMA UYGULAMASI İÇİN ÇALIŞMA

Gereksinimin belirlenmesi: Mehmet'in cinsel istismar eğitiminde yer alana iyi-kötü öpmeyi ayırt etmeye gereksinimi vardır.

Ortam: Sınıf

Süre: 20 dakika

Amaç: Mehmet iyi ve kötü öpmeyi ayırt eder.

Materyal: Resimli kartlar

ÖRNEK:

Öğretmen: Mehmet, resimde ne görüyorsun?

Öğrenci: Bakkal amca popoma dokunuyor.

Öğretmen: Mehmet, bakkal amca güvendiğin kişi mi?

Öğrenci: Güvendiğim kişi değil.

Öğretmen: Peki bakkal amca popona dokunduğunda bunu güvendiğin kişiye mi anlatırsın güvenmediğin kişiye mi?

Öğrenci: Güvendiğim kişiye anlatırım.

Öğretmen: Güvendiğin kişiler kimler?

Öğrenci: Annem, babam, kız kardeşim, erkek kardeşim, ninem ve dedem.

10. Özel bölgelerine kötü öpme/dokunma olduğunda uzaklaşır ve bağırır.

Özel bölgelerine kötü öpme/dokunma olduğunu ayırt eder.

Öğrenciye gösterilecek resimler	Bildirim	Oturum Sayısı	Doğru	Yanlış
Resimde güvenilir olmayan bir kişi ağzına dokunuyor, ağzını öpüyor.	Özel bölgelerine kötü öpme/dokunma olduğunda uzaklaşır ve bağırır.	1.oturum	+	-
Resimde güvenilir olmayan bir kişi göğsüne dokunuyor, göğsünü öpüyor.	Özel bölgelerine kötü öpme/dokunma olduğunda uzaklaşır ve bağırır.			
Resimde güvenilir olmayan bir kişi poposuna dokunuyor, poposunu öpüyor.	Özel bölgelerine kötü öpme/dokunma olduğunda uzaklaşır ve bağırır.			
Resimde güvenilir olmayan bir kişi vajina/penisine dokunuyor, vajina/penisi öpüyor.	Özel bölgelerine kötü öpme/dokunma olduğunda uzaklaşır ve bağırır.			

UZAKLAŞ VE BAĞIR UYGULAMASI İÇİN ÇALIŞMA

Gereksinimin belirlenmesi: Mehmet'in cinsel istismar eğitiminde özel bölgelerine kötü öpme/dokunma olduğunda uzaklaşma ve bağırmaya gereksinimi vardır.

Ortam: Sınıf

Süre: 20 dakika

Amaç: Mehmet, uzaklaşır ve bağırır.

Materyal: Resimli kartlar

ÖRNEK:

Öğretmen: Mehmet, resimde ne görüyorsun?

Öğrenci: Komşu teyze ağzımı öpüyor.

Öğretmen: Mehmet, komşu teyzenin senin ağzını öpmesi iyi öpme mi kötü öpme midir?

Öğrenci: Kötü öpmedir.

Öğretmen: Peki birisi seni dudağından öperse ne yaparsın?

Öğrenci: Uzaklaşır ve bağıırım.

Ek-7 Gözlemci Güvenirliği Kayıt Formu**Tarih:****Gözlemci Adı Soyadı:****Öğrenci adı soyadı:****Öğretim oturumları:****İzleme:****Genelleme:****Oturum sayısı:**

Yönergesi: Öğrencilerin cinsel istismar eğitimi hakkında verdikleri cevapları doğru olana “+” yanlış olana “-” işareti koyarak doldurunuz.

Örnek:

Öğrenciye gösterilecek resimler	Oturum Sayısı	1.Gözlemci	2.Gözlemci
Anne resmi	1.oturum	+	-
Baba resmi			
Kız kardeş resmi			
Erkek kardeş resmi			
Nine resmi			
Dede resmi			

Öğrenciye gösterilecek resimler	Oturum Sayısı	1.Gözlemci	2.Gözlemci
Marketçi resmi	1.oturum	+	-
Komşu resmi			
Parktaki yabancı birinin resmi			
Şekerci/baloncu resmi			
Otobüs şoförü resmi			

Öğrenciye gösterilecek resimler	Oturum Sayısı	1.Gözlemci	2.Gözlemci
Saç resmi	1.oturum	+	-
Kaş resmi			
Burun resmi			
Göz resmi			
Kulak resmi			
Alın resmi			
Yanak resmi			
Çene resmi			
Dudak resmi			
El resmi			
Kol resmi			
El parmakları resmi			
Bacak resmi			
Ayak resmi			
Ayak parmakları resmi			

Öğrenciye gösterilecek resimler	Oturum Sayısı	1.Gözlemci	2.Gözlemci
Ağız	1.oturum	+	-
Meme			
Popo			
Vajina/Penis			

Öğrenciye gösterilecek resimler	Oturum Sayısı	1.Gözlemci	2.Gözlemci
Saç	1.oturum	+	-
Kol			
El			
Ayak			
Diz			
Yanak			
Çene			
Burun			

Öğrenciye gösterilecek resimler	Oturum Sayısı	1.Gözlemci	2.Gözlemci
Ağız resmi	1.oturum	+	-
Meme resmi			
Popo resmi			
Vajina/penis resmi			

Öğrenciye gösterilecek resimler	Oturum Sayısı	1.Gözlemci	2.Gözlemci
Saç resmi	1.oturum	+	-
Yanak resmi			
El resmi			
Alın resmi			

Öğrenciye gösterilecek resimler	Oturum Sayısı	1.Gözlemci	2.Gözlemci
Ağız	1.oturum	+	-
Meme			
Popo			
Vajina/penis			

Öğrenciye gösterilecek resimler	Oturum Sayısı	1.Gözlemci	2.Gözlemci
Anne resmi	1.oturum	+	-
Baba resmi			
Kız kardeş resmi			
Erkek kardeş resmi			
Nine resmi			
Dede resmi			

Öğrenciye gösterilecek resimler	Oturum Sayısı	1.Gözlemci	2.Gözlemci
Resimde güvenilir olmayan bir kişi ağızına dokunuyor, ağızını öpüyor.	1.oturum	+	-
Resimde güvenilir olmayan bir kişi göğsüne dokunuyor, göğsünü öpüyor.			
Resimde güvenilir olmayan bir kişi poposuna dokunuyor, poposunu öpüyor.			
Resimde güvenilir olmayan bir kişi vajina/penisine dokunuyor, vajina/penisi öpüyor.			

Ek-8 Uygulama Güvenirliği Veri Kayıt Formu**Tarih:****Gözlemci:****Denek:**

Oturumlar		Evet	Hayır
1.	Materyalleri hazırlar.		
2.	Öğretim aşamasını hazırlar.		
3.	Dikkati çeker.		
4.	Yönerge verir.		
5.	Verilen tepkilere doğru bir şekilde tepki verir.		
6.	Doğru davranışları pekiştirir.		

İzleme ve Genelleme Uygulama Güvenirliği

Oturumlar		Evet	Hayır
1.	Materyalleri hazırlar.		
2.	Dikkati çeker.		
3.	Yönerge verir.		
4.	Verilen tepkilere doğru bir şekilde tepki verir.		
5.	Doğru davranışları pekiştirir.		

Ek-9 Aile İzin Formu**Tarih:**

“Hafif Düzey Zihin Yetersizliğine Sahip Öğrencilerin Resimli Kartlar Aracılığıyla Cinsel İstismara Karşı Korunma Eğitiminin Etkililiği”nin incelendiği yüksek lisans tezi kapsamında, çocuğum resimli kartlar kullanılarak cinsel istismara karşı korunma eğitiminin uygulanmasına izin veriyorum.

Çalışmada çocuğumun kendi isiminin yer almayacağı ve video kayıtlarının sadece bu araştırma için kullanacağı, çalışma süresince uygulamacıya soru sorabileğim ve istediğim zaman çalışmadan çocuğumu çekebileceğim şartıyla araştırmayı kabul ediyorum.

İmza

Ek-10 Özgeçmiş

Tez yazarı Gamze AVCI, 01.01.1996 Eskişehir’de doğdu. 2020 yılında Girne Üniversitesi Eğitim Fakültesi Özel eğitim öğretmenliği bölümünden mezun oldu. Girne Üniversitesi’nden 3.80 genel not ortalamasıyla okul 2.liği, Fakülte 1.liği ve bölüm 1.liği ile lisans eğitimini tamamlamıştır. Lisansını tamamladıktan hemen sonra Yakın Doğu Üniversitesi’nde Özel Eğitim bölümünde yüksek lisansa başlayıp 4.00 genel not ortalaması ile eğitimini tamamlamıştır. 2017 yılında Türkiye Cumhuriyeti Milli Eğitim Bakanlığı tarafından düzenlenen Türk işaret dili eğitimini tamamlamıştır. Yakın Doğu Üniversitesi ve Girne Üniversitesi’nde Araştırma Görevlisi olarak görev yapmaktadır. 2021-2022 yılları arasında, İşitme Yetersizliği ve Dil, Özel Eğitimde Fiziksel eğitim ve spor, Özel Eğitimde Fen ve Sosyal Bilgiler Öğretimi, Erken Müdahale Programları, İşitme ve Görme Yetersizliği, Dil ve İletişim Becerilerinin Desteklenmesi, Zihin Yetersizlikte Disiplinlerarası Çalışma ve İşbirliği derslerini vermiştir. 2020-2021 yılları arasında Bilimsel kongrelerde sunulan bildirilerde 7 çalışmaya katılmıştır. Bu çalışmalar; Yiğit Palas. A., Avcı. G. ve Sorakın Ballı. Y. (2021). Özel öğrenme güçlüğü olan ortaokul ve lise öğrencilerinin yazma kaygısının çeşitli değişken açısından incelenmesi. Uluslararası Sosyal ve Beşeri ve Eğitim Bilimleri Kongresi, 22-23 Şubat. Avcı. G. ve Demirok Sakallı. M. (2021) Üstün yetenekli bireylerin eğitimine ilişkin öğretmenler ile yapılan çalışmaların incelenmesi: Bir içerik analizi çalışması. Uluslararası Disiplinlerarası Eğitim Yansımaları Konferansı (ICIER), 10-11 Haziran. Avcı. G. ve Demirok Sakallı. M. (2021) Sınıfta özel gereksinimli öğrencisi bulunan farklı branşlarda görev yapan ortaokul öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimine ilişkin görüşleri. II. Uluslararası Bilim, Eğitim, Sanat Ve Teknoloji Sempozyumu, 28-29 Mayıs. Avcı. G. ve Demirok Sakallı. M. (2021) Views of talented children and parents about the difficulties experienced. Word Children Conference – II, 21-23 Mayıs. Avcı. G. ve Bağlama. B. (2021) Türkiye’de öğrenme güçlüğü olan öğrencilerin okuma becerileri konusunda yapılan çalışmaların incelenmesi. Word Children Conference – II, 21-23 Mayıs. Avcı. G. ve Bağlama. B. (2021) Otizm spektrum bozukluğu olan bireylere sosyal becerilerin öğretilmesine ilişkin tek denekli araştırmaların incelenmesi. Uluslararası Disiplinlerarası Eğitim Yansımaları Konferansı (ICIER), 10-11 Haziran. Avcı. G. ve Bağlama. B. (2020) Öğrenme güçlüğü olan öğrencilere okuma ve yazma öğretiminde kullanılan yöntemlere ilişkin öğretmen görüşleri. 10. Ulusal Özel Eğitim Öğrenci Kongresi- ÖZEK, 16-17-18 Nisan. Sorakın, Y, Avcı, G. ve Palas, A. Y.

(2021) Özel öğrenme güçlüğü olan ortaokul ve lise öğrencilerinin yazma kaygılarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. 9.Uluslararası Sosyal Beşeri ve Eğitim Bilimleri Kongresi, 23 Şubat. Aynı zamanda 4 makale çalışması yayımlanmıştır. Bu makaleler ise, Palas, A. Y., Avcı, G. ve Sorakın, Y. (2021). Özel öğrenme güçlüğü (yazma güçlüğü) tanısı almış ortaokul- lise öğrencilerinde yazma kaygısının incelenmesi. *Turkish Studies - Education*, 16(3), 1609-1622. Avcı, G. & Bağlama, B. (2022). An examination of the studies conducted on the field of reading skills of students with learning disabilities. *Near East University Online Journal of Education*. Avcı, G. & Sakallı Demirok, M. (2022). Sınıfında özel gereksinimli öğrencisi bulunan farklı branşlarda görev yapan ortaokul öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimine ilişkin görüşleri. *Uluslararası Anadolu Sosyal Bilimler Dergisi*. Avcı, G. & Sakallı Demirok, M. (2022). Üstün yetenekli çocuklar ve üstün yetenekli çocukların anne-babaların yaşadıkları zorluklara ilişkin görüşleri. *Disiplinlerarası Eğitim Araştırmaları Dergisi*'dir.

Arş. Gör. Gamze AVCI
Yakın Doğu Üniversitesi
Atatürk Eğitim Fakültesi
Özel Eğitim Bölümü
Yakın Doğu Bulvarı, PK: 99138
Lefkoşa / KKTC
Mersin 10 – TÜRKİYE
E-posta: gamze.avci@neu.edu.tr

1.Yayımlar

1. Palas, A. Y., Avcı, G. ve Sorakın, Y. (2021). Özel öğrenme güçlüğü (yazma güçlüğü) tanısı almış ortaokul- lise öğrencilerinde yazma kaygısının incelenmesi. *Turkish Studies - Education*, 16(3), 1609-1622. <https://dx.doi.org/10.47423/TurkishStudies.50804>
2. Avcı, G. ve Sakallı Demirok, M. (2022). Özel Yetenekli Olmak ve Özel Yetenekli Çocuğa Sahip Olmak: Özel Yetenekli Birey ve Ebeveyn Görüşleri. *Disiplinlerarası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 6 (11) , 39-54. <https://dergipark.org.tr/en/pub/jier/issue/69618/1033417>
3. Avcı, G. ve Sakallı Demirok, M. (2022). SINIFINDA ÖZEL GEREKSİNİMLİ ÖĞRENCİSİ BULUNAN FARKLI BRANŞLARDA GÖREV YAPAN ORTAOKUL ÖĞRETMENLERİNİN KAYNAŞTIRMA EĞİTİMİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ. *Uluslararası Anadolu Sosyal Bilimler Dergisi*, 6 (2), 501-520. <https://doi.org/10.47525/ulasbid.1033233>
4. Avcı, G. & Bağlama, B. (2022) AN EXAMINATION OF THE STUDIES CONDUCTED ON THE FIELD OF READING SKILLS OF STUDENTS WITH LEARNING DISABILITIES. *Near East University Online Journal of Education*, 5(1), 1-15. <https://doi.org/10.32955/neuje.v5i1.525>

2. Ulusal ve Uluslararası Kongrelerde Sunulan Bildiriler

1. Avcı, G. ve Demirok Sakallı, M. (2021) Üstün yetenekli bireylerin eğitimine ilişkin öğretmenler ile yapılan çalışmaların incelenmesi: Bir içerik analizi çalışması. Uluslararası Disiplinlerarası Eğitim Yansımaları Konferansı (ICIER), 10-11 Haziran.
2. Avcı, G. ve Demirok Sakallı, M. (2021) Sınıfında özel gereksinimli öğrencisi bulunan farklı branşlarda görev yapan ortaokul öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimine ilişkin görüşleri. II. Uluslararası Bilim, Eğitim, Sanat Ve Teknoloji Sempozyumu, 28-29 Mayıs.
3. Avcı, G. & Demirok Sakallı, M. (2021) Views of talented children and parents about the difficulties experienced. Word Children Conference – II, 21-23 Mayıs.
4. Avcı, G. ve Bağlama, B. (2021) Türkiye’de öğrenme güçlüğü olan öğrencilerin okuma becerileri konusunda yapılan çalışmaların incelenmesi. Word Children Conference – II, 21-23 Mayıs

5. Avcı. G. ve Bağlama. B. (2021) Otizm spektrum bozukluğu olan bireylere sosyal becerilerin öğretimine ilişkin tek denekli araştırmaların incelenmesi. Uluslararası Disiplinlerarası Eğitim Yansımaları Konferansı (ICIER), 10-11 Haziran.
6. Avcı. G. ve Bağlama. B. (2020) Öğrenme güçlüğü olan öğrencilere okuma ve yazma öğretiminde kullanılan yöntemlere ilişkin öğretmen görüşleri. 10. Ulusal Özel Eğitim Öğrenci Kongresi- ÖZEK, 16-17-18 Nisan.
7. Sorakin, Y, Avcı, G. ve Palas, A. Y. (2021) Özel öğrenme güçlüğü olan ortaokul ve lise öğrencilerinin yazma kaygılarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. 9.Uluslararası Sosyal Beşeri ve Eğitim Bilimleri Kongresi, 23 Şubat.

Ek-11 Etik Kurul İzni

BİLİMSEL ARAŞTIRMALAR ETİK KURULU

04.07.2022

Sayın Gamze Avcı

Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu'na yapmış olduğunuz YDÜ/EB/2022/834 proje önerisi ve "Hafif Düzey Zihin Yetersizliğine Sahip Öğrencülerin Resimli Kartlar Aracılığıyla Cinsel İstismara Karşı Korunma Eğitiminin Etkİliliği" başlıklı proje önerisi kurulunuzca değerlendirilmiş olup, etik olarak uygun bulunmuştur. Bu yazı ile birlikte, başvuru formunuzda belirttiğiniz bilgilerin dışına çıkmamak suretiyle araştırmaya başlayabilirsiniz.

Doçent Doktor Direnç Kanol

Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu Raportörü

Direnç Kanol

Not: Eğer bir kuruma resmi bir kabul yazısı sunmak istiyorsanız, Yakın Doğu Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu'na bu yazı ile başvurup, kurulun başkanının imzasını taşıyan resmi bir yazı temin edebilirsiniz.

Ek-12 Turnitin Raporu

TEZ

ORJİNALLIK RAPORU

%7	%6	%2	%3
BENZERLİK ENDEKSİ	İNTERNET KAYNAKLARI	YAYINLAR	ÖĞRENCİ ÖDEVLERİ

BİRİNCİL KAYNAKLAR

1	openaccess.ogu.edu.tr:8080 İnternet Kaynağı	%1
2	docs.neu.edu.tr İnternet Kaynağı	%1
3	docplayer.biz.tr İnternet Kaynağı	%1
4	acikbilim.yok.gov.tr İnternet Kaynağı	<%1
5	dergipark.org.tr İnternet Kaynağı	<%1
6	www.openaccess.hacettepe.edu.tr:8080 İnternet Kaynağı	<%1
7	www.acarindex.com İnternet Kaynağı	<%1
8	www.seckin.com.tr İnternet Kaynağı	<%1
9	Submitted to The Scientific & Technological Research Council of Turkey (TUBITAK) Öğrenci Ödevi	<%1